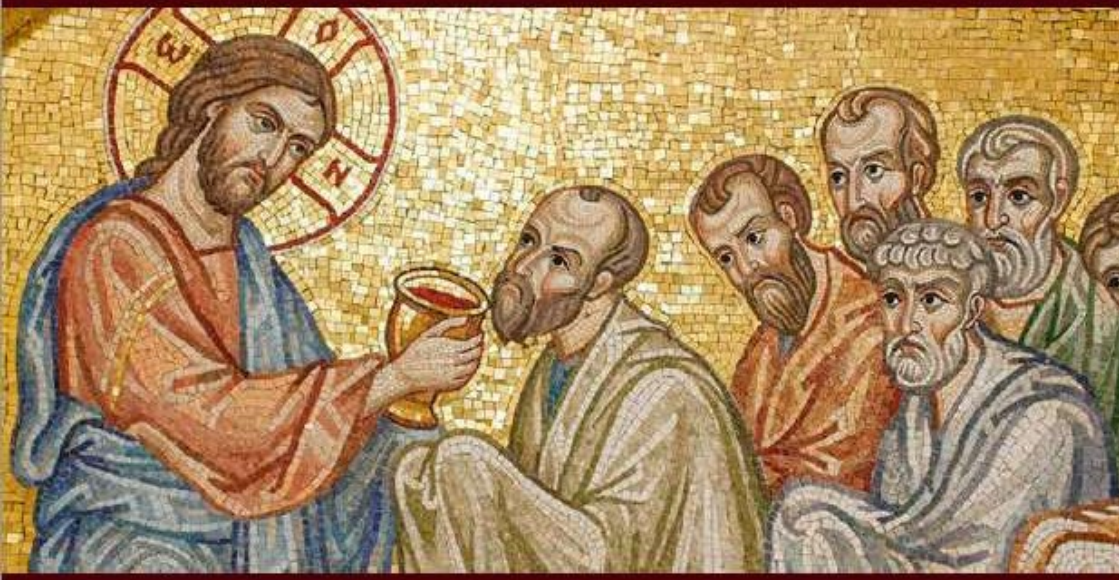
JÁN PILKO

EUCHARISTIA

MEDZI NEBOM A ZEMOU

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE

PRAVOSLÁVNA BOHOSLOVECKÁ FAKULTA

ThDr. Ján PILKO, PhD.

EUCHARISTIA

(MEDZI NEBOM A ZEMOU)

2021

Názov: Eucharistia
Medzi nebom a zemou

Autor: ThDr. Ján PILKO, PhD.

Recenzenti: Prof. ThDr. Milan Gerka, CSc.
doc. ThDr. Štefan Šak, PhD.
ThDr. Pavol Kochan, PhD.

Jazyková úprava: Mgr. Anna Hostová

Technický redaktor: ThDr. Ján Pilko, PhD.

Vydavateľstvo: Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawosławnej "ELPIS" w Gorlicach

ISBN 978-83-63055-64-6

OBSAH

ÚVOD **6**

MEDZI NEBOM A ZEMOU **8**

„NEKRVAVÁ OBEŤ“ **23**

EUCHARISTIA A JEJ ESCHATOLOGICKÝ CHARAKTER **25**

CIRKEV A EUCHARISTIA **31**

EUCHARISTICKÁ JEDNOTA A SOBORNOSŤ – KATOLICITA CIRKVI **38**

SÚČASNÉ OTÁZKY A PROBLÉMY TÝKAJÚCE SA PRIJÍMANIA SVÄTEJ EUCHARISTIE **42**

CIRKEVNÉ KÁNONY O ČASTOM PRIJÍMANÍ 45
SVÄTÍ OTCOVIA A ICH POHĽAD NA ČASTÉ PRIJÍMANIE EUCHARISTIE . 47
PRÍPRAVA K PRIJÍMANIU SVÄTEJ EUCHARISTIE 52
PÔST PRED SVÄTÝM PRIJÍMANÍM 56
SPOVEĎ PRED SVÄTÝM PRIJÍMANÍM 59

NEDÔSTOJNÉ PRIJÍMANIE SVÄTEJ EUCHARISTIE **62**

VÝZNAM SVÄTEJ EUCHARISTIE PRE SÚČASNÉHO ČLOVEKA **68**

DÔLEŽITOSŤ OBNOVY EUCHARISTICKÉHO VEDOMIA 77
AKO ČASTO PRISTUPOVAŤ K SVÄTEJ EUCHARISTII? 86

O TOM, PREČO JE PRE PRAVOSLÁVNYCH KRESŤANOV DÔLEŽITÉ ČASTO PRIJÍMAŤ TELO A KRV NÁŠHO SPASITEĽA ISUSA CHRISTA V DIELE SVÄTÉHO NIKODÍMA SVÄTOHORSKÉHO 91

ZÁVER..... 105

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV..... 107

REGISTER 117

ÚVOD

Aký je to zázrak svätá Božská liturgia. Do akej výšky miluje Boh človeka, keď spolu s anjelskými silami prichádza na svätú liturgiu, aby ho napojil Svojím Telom a Krvou. Boh nám dal všetko. Keď nám Boh každý deň dáva Svoje skutočné sväté Telo a Svoju Krv, čo je viac ako toto?

Hriech prvých ľudí v Raji sa stal počiatkom všetkého nešťastia človeka na zemi. Jedna neposlušnosť ako semeno vo vnútri Evy porodila a odovzdala smrť tela a duše od nej celému ľudskému rodu.

Utrpenie na kríži, vzkriesenie z mŕtvych Isusa Christa, osvietilo naše duše a znova ich obnovuje na každej svätej liturgii a cez nich je vykúpená každá hriešna duša. Aká je veľká láska Boha k nám hriešnym. Boh zjavil na zemi svoju Cirkev, učinil ju Svojou Nevestou, aby ochránil Svoje deti. Nechal nám veľké Tajomstvo svätej Eucharistie, aby sme sa očistili a posvätení sa zjednotili s Bohom. Boh nás volá všetkých. Jedných v detstve, druhých v dospelosti a tretích v starobe. Všetkých nás prijal pod Svoje krídla, aby sme sa stali dedičmi Nebeského Kráľovstva. Svätá Eucharistia je pre človeka najlepšia pomoc v boji s hriechom. Je to najväčšia Tajina Cirkvi a v živote pravoslávneho kresťana má osobitný význam. Sám Pán v Evanjeliu hovorí, že pre dedičstvo večného života je potrebné mať podiel na Jeho Tele a Krvi[1]. Nikto, kto sa nazýva kresťanom, sa neodváži vyhlásiť tieto Spasiteľove slová za chybné alebo že stratili svoj význam,

[1] Jn 6, 51, 53 – 54.

avšak chápanie týchto slov je v rôznych kresťanských denomináciách rozdielne. To vysvetľuje zložitosť eucharistickej témy v posledných piatich storočiach kresťanskej éry. V smerodajných pravoslávnych textoch je eucharistická téma vyjadrená celkom jasne. Pravoslávie jednoznačne učí o našom spoločenstve s pravým Christovým Telom a Krvou pri Tajomnej Večeri. Niektorí teológovia však vytvárajú mylný dojem o nejednoznačnosti cirkevného vedomia v Eucharistickej otázke. Pod obvyklou pravoslávnou terminológiou skrývajú význam cudzí pravosláviu. Zároveň sa hrubo porušujú zákony ľudského myslenia, reinterpretujú sa aj tie najočividnejšie a najjednoznačnejšie výroky samotného Boha a Bohom osvietených svätých. To všetko sa bizarne spája s pocitom vlastného výlučného „pravoslávia“, s obviňovaním všetkých a všetkého (svätých nevynímajúc) z náchylnosti k heretickým západným vplyvom, s bezradným vešaním nálepiek a prenasledovaním tých, ktorí nie sú s tým všetkým pripravený súhlasiť. Učenie Cirkvi o zásadnej premene chleba a vína na Telo a Krv Christa Spasiteľa počas Svätej Liturgie je vystavené najväčším deformáciám..

MEDZI NEBOM A ZEMOU

Večný život môže človek dosiahnuť jedine v Cirkvi, alebo inými slovami keď je v spoločenstve so samotnou podstatou Christa prostredníctvom svätej Eucharistie. Môžeme teda odpovedať na otázku: „Kto môže byť považovaný za člena Cirkvi?“ Tým, že povieme: „Všetci, ktorí boli riadne pokrstení v mene Otca, Syna a Svätého Ducha, ktorí veria v Christa ako pravého Boha, ktorý prišiel na zem, aby nás spasil.

Cirkev je sakrálne Telo Bohočloveka Christa a členmi Cirkvi sme my všetci ako duchovenstvo tak aj národ. Cirkev ako Telo Christovo sa modlí za celý svet a stará sa o spásu všetkých ľudí. V Cirkvi sa slúži svätá liturgia, ale iba s veriacimi, ktorí prijali svätý krst a myropomazanie. Keď sa slúži svätá liturgia v chráme, my nie sme iba nejakí nezainteresovaní pozorovatelia alebo poslucháči. Pozerajúcimi môžeme byť na futbalovom zápase alebo pred televízorom. Na svätej liturgii nie sme iba pozorovateľmi, ale keďže sme na nej účastní, máme zodpovednosť, pretože sa zapájame do slúženia. Tak ako kňaz nesie zodpovednosť za to, ako stojí pred oltárom, tak nesú zodpovednosť aj ľudia za to, ako stoja v chráme. Svätú Eucharistiu neustanovili ľudia ani apoštoli, ale toto veľké tajomstvo ustanovil vo Veľký štvrtok sám Christos. My sme pokračovatelia tohto veľkého tajomstva a navzájom sa v tomto veľkom tajomstve zjednocujeme .[2]

Môžeme povedať, že zatiaľ čo vstup do Cirkvi začína svätým krstom, jeho naplnenie spočíva vo Svätej Eucharistii.

---

[2] АНАГНОСТОПУЛОС, С.: 2016. *Беседы о литургнческой жизни Церкви*. Санкт-Петербург. 2016, s. 13 – 14.

Otec Anton Tagas, ktorý slúžil v chráme svätého proroka Eliáša, slúžil v sobotu ráno svätú liturgiu. Keď nastal čas posvätenia Svätých Darov, kľačal na kolenách a čítal modlitbu na posvätenie chleba a vína. Keď sa chystal vstať a požehnať Sväté Dary, na jeho ruku kvapla jedna kvapka krvi. Taký strach a úžas padol na neho, bol taký prekvapený, že sa nezmohol ani na slovo. Vstal a nevedel, čo má robiť. Potom oblízal krv Christa zo svojej ruky a Božia blahodať ho poučila. Pozrel do čaše a zistil, že je prázdna! Zabudol pri proskomídii[3] do nej naliať víno a vodu. Pozrel na chlieb a uvidel, že ani on nie je nadrezaný. Inými slovami, nedokončil poriadne proskomídiu. Medzitým kantor spieval pieseň: „Tebe pojem, tebe blahoslovím..." a tu dal otec Antonij znamenie kantorovi, aby spieval ďalej. Zobral kopiju, prebodol predložený chlieb na diskose, nalial do čaše víno a vodu. Dokončil modlitbou proskomídiu a znovu si kľakol pred prestol a začal sa modliť modlitbu na posvätenie darov. Keď sa skončila svätá liturgia, odišiel otec Antonij za metropolitom Chryzostomom. Metropolita zobral jeho ruku, na ktorú mu kvapla krv Christa, a ovoňajúc ju cítil neuveriteľne nádhernú vôňu. Začal bozkávať ruku kňaza Antonija. Otec Antonij sa zdráhal, pretože nechcel, aby mu biskup bozkával ruku. „Ja nebozkávam tvoju ruku, vôbec nezáleží na tom, či ty si kňaz a ja som biskup. Ale ja som bozkal Božiu Krv z tvojej ruky!"[4]

Podľa pravoslávnej cirkvi svätá Eucharistia nie je len spomienkou Christovej obete na kríži alebo jej uzákonením, ale je to skutočná obeta. Na druhej strane však nejde o novú

[3] Proskomídia je časť bohoslužby, kde sa pred svätou liturgiou pripravujú dary, (chlieb a víno) ktoré budú posvätené na liturgii.

[4] АНАГНОСТОПУЛОС, С.: 2016. *Беседы о литургнческой жизни Церкви*. Санкт-Петербург. 2016, s. 16 – 17.

obeť ani o opakovanie obete na Golgote. Boh učinil na zemi Svoju Cirkev, aby ochránil Svoje deti. Zanechal nám veľké Tajomstvo svätej eucharistie, aby sme sa očistili a posvätili sa, zjednotiac s Bohom. Christos nás všetkých volá k sebe, jedných v detstve, iných v dospelosti a ďalších v starobe. Všetko, čo pociťuje a prežíva dôstojný kňaz, keď slúži, aj ten, kto sa dôstojne zúčastňuje na svätej Eucharistii, je nemožné opísať slovami.

V jednom monastieri žil jeden veľmi dobrý duchovný. Nebol veľmi vzdelaný, môžeme povedať, že bol negramotný, mal však veľmi silnú vieru. V čase proskomídie dlhý čas stál na nohách nepozerajúc na to, že sa mu na nohách otvorili žily a tiekla z nich krv. Takto dlho stál, spomínajúc mnoho mien živých i zosnulých, nevnímajúc krv, ktorá mu tiekla na zem. Do poslednej chvíle zostával človekom pripraveným sám seba obetovať za iných, hoci by mal aj hneď po liturgii zomrieť. Keďže bol negramotný, nepoukladal častice, ktoré vybral z prosfor, správnym spôsobom na diskos[5]. Keď kladieme časticu Presvätej Bohorodičky na diskos, hovoríme: „Po Tvojej pravici stála Kráľovná...“ a kňaz pokladá časticu vyrezanú z prosfory na pravú stranu.

[5] Liturgický tanier, na ktorý sa pokladá vyrezaný chlieb....

Raz sa stalo, že do tohto monastiera, prišiel biskup, aby vysvätil jedného mnícha na diakona. Pri veľkom vchode, kde biskup dokončuje proskomídiu a spomína živých a zosnulých, si biskup všimol, že niektoré častice sú na diskose položené naopak. „Nesprávne si položil niektoré častice“ povedal biskup kňazovi. „Pozri sa otče, Bohorodička sa dáva na túto stranu a svätí na opačnú. Či ti nikto nikdy nehovoril, či nikto nevidel, ako robíš proskomídiu?“ „Nie,“ odpovedal kňaz biskupovi. „Každý deň, keď slúžim liturgiu, na mňa pozerá anjel, ktorý mi slúži, ale on mi nikdy nič nepovedal. Odpusť mi, že ja nevzdelaný som sa dopustil takejto chyby. Nabudúce budem pozornejší“. „Ako? Čo si povedal? Kto ti prisluhuje?“, opýtal sa biskup. „Chceš povedať, že ti nepomáha mních?“ „Nie“, odpovedal kňaz, „pomáha mi anjel poslaný od Boha“. Biskup onemel od úžasu, keď počul slová tohto jednoduchého mnícha. Vtedy konečne pochopil, že ten, kto pred ním stojí je svätý. Po obede požehnajúc igumena i ostatných bratov biskup odišiel. Na nasledujúci deň, keď kňaz vošiel do oltárnej časti, aby urobil proskomídiu, znova k nemu zišiel anjel. Keď kňaz robil proskomídiu, anjel si všimol, že kňaz položil čiastočky tak, ako majú byť. „Nádhera!“, povedal mu anjel. „Teraz si položil čiastočky správne!“ „Áno, ty si vedel, že toľko rokov robím chybu, a prečo si mi nikdy nič nepovedal? Prečo si ma neopravil?“, spýtal sa kňaz. Anjel mu povedal: „Videl som to, ale nemám na to žiadne právo. Nie som dôstojný, aby som

opravoval kňaza. Ja mám príkaz od Boha, aby som slúžil a pomáhal kňazovi. Iba kňaz ma také právo“[6].

Všetko, čo sa deje na svätej liturgii, nedokáže naša myseľ pochopiť. Čo prežívame na liturgii, prežívame silou našej viery, čistoty a v prvom rade cez Božiu blahodať. Správne má pravoslávny kresťan prichádzať na liturgiu ako mýtnik[7] alebo žena hriešnica[8], ktorí si uvedomovali svoj hriech a kajali sa

---

[6] АНАГНОСТОПУЛОС, С.: 2016. *Беседы о литургнческой жизни Церкви*. Санкт-Петербург. 2016, s. 24 – 25.

[7] Dvaja ľudia vstúpili do chrámu modliť sa. Jeden bol farizej, druhý mýtnik. Farizej sa postavil a takto sa v sebe modlil: »Bože, ďakujem ti, že nie som ako ostatní ľudia: vydierači, nespravodlivci, cudzoložníci alebo aj ako tento mýtnik. Postím sa dva razy do týždňa, dávam desiatky zo všetkého, čo mám.« Mýtnik stál celkom vzadu a neodvážil sa ani oči k nebu zdvihnúť, ale bil sa do pŕs a hovoril: »Bože, buď milostivý mne hriešnemu.« Hovorím vám: Tento odišiel domov ospravedlnený, a nie tamten. Lebo každý, kto sa povyšuje, bude ponížený, a kto sa ponižuje, bude povýšený.“ Lk 18, 10 – 14.

[8] V meste bola istá žena, hriešnica. Keď sa dozvedela, že je hosťom vo farizejovom dome, priniesla alabastrovú nádobu s voňavým olejom, s plačom pristúpila zozadu k jeho nohám, začala mu slzami máčať nohy a utierala mu ich svojimi vlasmi, bozkávala mu ich a natierala voňavým olejom. Keď to videl farizej, ktorý ho pozval, povedal si v duchu: „Keby tento bol prorokom, vedel by, kto a aká je to žena, čo sa ho dotýka, že je to hriešnica.“ Ježiš mu vravel: „Šimon, mám ti niečo povedať.“ On odvetil: „Povedz, Učiteľ!“ „Istý veriteľ mal dvoch dlžníkov. Jeden dlhoval päťsto denárov, druhý päťdesiat. Keďže nemali skadiaľ dlžobu splatiť, odpustil ju obidvom. Ktorý z nich ho bude mať radšej?“ Šimon odpovedal: „Myslím, že ten, ktorému viac odpustil.“ On mu povedal: „Správne usudzuješ.“ Potom sa obrátil k žene a Šimonovi povedal: „Vidíš túto ženu? Vošiel som do tvojho domu a nedal si mi vodu na nohy. Ale ona slzami zmáčala moje nohy a svojimi vlasmi ich poutierala. Nepobozkal si ma. Ale ona odvtedy, ako som vošiel, neprestala mi nohy bozkávať. Hlavu si mi olejom nepomazal. Ona mi voňavým olejom nohy natrela. Preto ti hovorím: Odpúšťajú sa jej mnohé hriechy, lebo veľmi miluje. Komu sa menej odpúšťa, menej miluje.“ A jej povedal: „Tvoje hriechy sú odpustené.“ Vtedy tí, čo s ním

z neho. Neprichádzame na liturgiu ako farizej, ktorý hovoril, že on nie je ako ostatní hriešnici, zlodeji[9]..., ktorý sa chcel ukázať spravodlivým pred ostatnými. My prichádzame ako mýtnik, ktorý sa modlil v chráme s hlavou skolenou, prosiac Boha o odpustenie svojich hriechov. My nie sme hodní ničoho, iba odsúdenia za naše hriechy a neprávosti, ktoré páchame vo svojom živote.

Keď my hovoríme, že naša Cirkev a Svätá Liturgia má tajomný charakter, nemáme na mysli niečo čo je magické, nadpozemské, ale že Božia blahodať v čase Svätého Prijímania preobrazuje samotného kresťana, ktorý sa na tejto Tajine zúčastňuje. Táto Tajina ho „zbošťuje" a oslobodzuje od jeho vášní a slabostí. Preto je dôležité, aby kresťan stál na liturgii pozorne, s čistou mysľou, aby v sebe čo najdlhšie držal Božie meno. Boh zostúpil z Nebies a stal sa rovným nám ľuďom okrem hriechu. Volá nás k Tajinám (krst, myropomazanie, pokánie, Eucharistia), aby nás učinil podobným Jemu, ako hovorí apoštol Pavol: „podobným obrazu svojho Syna"[10]

Svätá Liturgia je najvhodnejší spôsob na duchovné znovuzrodenie, premenenie duše, tela a všetkých našich zmyslov. Keď vychádzame z chrámu, máme sa stať inými, zmeniť sa, doslova preobraziť svoje vnútro smerom k Bohu. Sila bohoslužby sa nachádza v jej Tajinnom charaktere. Každý jeden z nás by mal prežívať podstatu bohoslužby, pretože jej cieľom je premeniť našu ľudskú prirodzenosť. Na Svätej

---

stolovali, začali si hovoriť: „Ktože je to, že aj hriechy odpúšťa?" On však povedal žene: „Tvoja viera ťa zachránila. Choď v pokoji!" Lk 7, 37 – 50.

[9] Lk 18, 11 – 13.

[10] Rim 8, 29.

Liturgii nie sme iba nestranní pozorovatelia, pretože všetko, čo sa deje na liturgii, sa nás dotýka.

Všetci poznáme Svätú Čašu, z ktorej prijímame Telo a Krv Isusa Christa. Do posvätenia symbolizuje nádobu utrpenia v ktorej bol umiestnený ocot a žlč. Keď bol Christos ukrižovaný, krátko pred smrťou zvolal: „Som Smädný“[11], vojaci namočili hubku a dali mu piť. Preto aj u nás sa na prestole vedľa čaše nachádza hubka, s ktorou sa na konci liturgie zosypávajú čiastočky (spomínaných ľudí živých/zosnulých) do čaše. Po posvätení Svätých Darov symbolizuje čaša presne tú istú čašu, ktorú použil Christos na Tajomnej večeri, aby ustanovil Tajomstvo Svätej Eucharistie.

Diskos symbolizuje Nebo, preto je okrúhly, v ňom prebýva Boh a Stvoriteľ neba. Často sa na diskose vyobrazuje Presvätá Bohorodička z ktorej sa narodil Isusa Christos. Diskos tiež symbolizuje Cirkev. V strede je umiestnený Christos, okolo neho je z pravej strany Bohorodička, z ľavej strany anjeli a svätí a pod Christom sa nachádzajú živí a tí, ktorí už opustili tento pozemský svet

[11] Potom Isus vo vedomí, že je už všetko dokonané, povedal, aby sa splnilo Písmo: "Žíznim." Bola tam nádoba plná octu. Nastokli teda špongiu nasiaknutú octom na yzopovú palicu a podali mu ju k ústam. Keď Isus okúsil ocot, povedal: „Je dokonané!“ Naklonil hlavu a odovzdal ducha. Jn 19, 28 – 31.

a prešli do večného života. V prvotnej dobe bol diskos presne podľa svojho názvu a vyzeral ako tanier. Neskôr bol doplnený podstavec.

Hviezdica – symbolizuje nebeské hviezdy, ale hlavne tú hviezdu, ktorá viedla troch mudrcov do Betlehema, kde sa narodil Christos. „Keď sa Isus narodil v judskom Betleheme za dní kráľa Herodesa, hľa, mudrci od východu prišli do Jeruzalema a hovorili: „Kde je Ten práve narodený kráľ židovský? Lebo sme videli Jeho hviezdu na východe a prišli sme sa Mu pokloniť.“[12] Hviezdica sa začala používať v čase, keď žil svätý Ján Zlatoústy.

Kopija - ňou sa prebodáva chlieb na diskose (Ahnec), podobne ako sa to stalo na kríži, keď vojak, ktorý sa chcel presvedčiť, že je Christos mŕtvy Ho prebodol a vytiekla krv a voda. Aj kňaz na proskomídii v tomto úkone kopijou prebodáva pravú stranu Ahnca (baránka) a následne vlieva do čase víno a vodu.

Antimins (Ἀντιμήνσιον) patrí medzi najdôležitejšie vybavenie oltára v ortodoxných - pravoslávnych kresťanských liturgických tradíciách. Je to obdĺžnikový kus látky, buď z ľanu alebo hodvábu, typicky zdobený znázornením hrobu Christa, štyroch

[12] Mt 2, 1 – 3.

evanjelistov a pasáží z Písma súvisiacich s Eucharistiou. Je v nej všitá malá relikvia mučeníka. Liturgia sa nemôže slúžiť bez antimінsu. Každý antimins je dole podpísaný miestnym biskupom, je tam uvedený dátum a miesto (cirkevná obec), kde sa na danom antiminse slúži Svätá liturgia.

Otec Jeroným bol v roku 1923 vysvätený na kňaza a ustanovený slúžiť v egynskej nemocnici. Na štyridsiaty deň po svojom vysvätení, v čase svätej liturgie po posvätení Svätých Darov, keď prišiel čas prijímania, bol tak silno a srdečne pohrúžený do modlitby, že videl, ako sa predložené Dary chlieb a víno v čaši zmenili na skutočné Telo a skutočnú Krv Christa. Otrasený týmto videním sa dlho modlil. Ukončil svätú liturgiu a znova sa dlho modlil, aby sa Christovo Telo a Krv stali chlebom a vínom, čo sa aj stalo. Ešte v ten večer napísal žiadosť biskupovi, že sa vzdáva kňazstva a viac ako kňaz už slúžiť nebude. Od toho času nemal vo svojich rukách silu, aby mohol prebodnúť kopijou Boha[13] na proskomídii alebo ho rozdeľovať na liturgii po posvätení Svätých Darov. Zostal slúžiť v nemocničnom chráme ako spevák a kazateľ. Na konci tohto svojho príbehu povedal. „Nemohol som sa svojimi smrteľnými a hriešnymi rukami dotknúť Božej slávy. Nie je veľa tých kňazov, ktorí budú spasení“[14].

Svätý Ján Kronštadský hovorí: „Budúci život znamená úplnú čistotu teraz postupne očisťovaného srdca, ktoré je

[13] Na proskomídii sa vyrezaný chlieb, ktorý bude predložený na diskose ako eucharistický prínos prebodáva kopijou, podobne ako sa to udialo na kríži keď vojak prebodol Christa a vytiekla krv a voda. Kňaz následne vlieva do čaše víno a vodu. (poz. autora)

[14] АНАГНОСТОПУЛОС, С.: 2016. *Беседы о литургической жизни Церкви*. Санкт-Петербург. 2016, s. 30 – 31.

teraz najčastejšie uzavreté, zatemnené hriechom a diabolským dychom. Avšak pod vplyvom Božej blahodate sa vyjasňuje, vidí Boha a úprimne sa s ním spája v modlitbe a vo Svätej Eucharistii.

V čase, keď žil konštantínopolský patriarcha Mina, jeden zo židovských chlapcov sa pripojil ku kresťanským chlapcom a spolu s nimi prijal v chráme Svätú Eucharistiu. Keď sa vrátil domov, povedal svojmu otcovi o všetkom čo sa stalo. Jeho otec sa strašne nahneval, schmatol svojho syna a hodil ho do pece, kde sa rozpaľovalo sklo, keďže bol sklárom. Matka tohto chlapca nevedela čo sa stalo s jej synom, a všade ho hľadala, ale nemohla ho nikde nájsť. Na tretí deň s plačom prišla k svojmu mužovi do jeho dielne a zrazu počuje z vnútra rozpálenej pece hlas svojho syna. Prestrašená a so strachom pristúpila k peci a uvidela svojho syna uprostred rozpálených uhlíkov. Vybrala ho z pece a pýtala sa ho, ako je možné, že v nej nezhorel. On jej povedal: „Nejaká žena vo svetlom oblečení často prichádzala ku mne dávala mi vodu aby som hasil rozpálené uhlie, a keď som bol hladný, dávala mi jedlo. Tento zvláštny zázrak sa rozšíril po celom meste. Sám cisár Justín sa o tom dozvedel a prikázal pokrstiť syna aj matku a otca, ktorý sa nechcel nechať pokrstiť, prikázal hodiť do rozpálenej pece.

Kto prijíma Telo a Krv Christa, tomu ani zlí duchovia nemôžu nijakým spôsobom ublížiť. „Jeden svätý sa raz pýtal zlých duchov, čoho sa najviac zo všetkého boja. Oni mu odpovedali, že Toho, ktorého prijímate – Svätej Eucharistie. Keby kresťania prijímali s vierou a bázňou a zároveň ju ochraňovali vo svojom vnútri, stali by sa neprípustní našim útokom. Taká je sila Christových tajín.“

Jeden kňaz bol zavolaný do susednej dediny k starému kňazovi, ktorý bol chorý, aby mu dal prijímanie. V čase, keď dával prijímanie chorému, Svätá Eucharistia mu spadla z lyžičky a hoci ju dlho hľadal, nemohol ju nikde nájsť. Starý kňaz bol slepý a pokojne ležal na svojej posteli. Nakoniec z posledných síl vstal z postele, zohol sa pod posteľ a povedal: „Čo to tam pod posteľou svieti?“ Ukázal prstom na miesto, odkiaľ vychádzala žiara. Blahodárne svetlo nikto okrem slepého starca nemohol vidieť. Kňaz našiel Eucharistu presne na tom mieste, kde mu slepý kňaz ukázal.

Existuje mnoho ľudí, ktorí neveria v Boha. Takíto ľudia samozrejme neveria ani v to, že v Eucharistii je skutočný a živý Christos. Kedysi žil jednoduchý kozák, ktorý už bol starý. Viedol veľmi čistý, spravodlivý život a vyznačoval sa mimoriadnou pokorou. Aj jeho viera bola jednoduchá a tichá. Z celého srdca veril, že Christos je Boží Syn. Tiež z celého srdca veril vo Svätú Eucharistiu. Boh ho odmenil za jeho jednoduchú a čistú vieru.

Raz bol tento kozák požiadaný jedným kňazom, aby mu pomohol pri slúžení svätej liturgie. Keď kozák stál v oltári, bol poctený veľkým a strašným videním. Keď rozdúchaval uhlík v kadidle, zrazu sa mu zdalo, že zablikal jasný blesk a spadol do čaše. Potom sa z čaše zdvihol plameň a začal chodiť po oltári. Keď kňaz vzal čašu do rúk, aby dal prijímanie, zo všetkých strán ho obklopili plamene a potom sa ten istý oheň rozniesol po celom chráme. Nikoho však nespálil, pretože bol ako perlivá voda z potoka alebo ako rosa. Keď však kozák videl, že kňaz prijíma do svojho vnútra plameň, jeho tvár sa zmenila. Po bohoslužbe s veľkým dojatím povedal kňazovi, čo videl počas prijímania. Od tohto dňa vždy, keď bola bohoslužba s prijímaním, ktorá sa nazýva liturgia, tento

kozák opäť videl všetko rovnaké - to znamená ako oheň - Christos zostupuje do čaše ako blesk, ako plameň pokrýva všetkých modliacich sa a ako kňaz pije oheň z čaše. Starý kozák s radujúcim sa srdcom vždy pozoroval, čo sa deje a oslavoval Boha. Videl, ako Isus Christos zostúpil z neba k nemu a ku všetkým, ktorí boli v chráme. Sväté Písmo hovorí, že náš Boh je oheň. Iba pre veriacich je tento oheň svetlom a životom a pre neveriacich je spaľujúcim ohňom. Zvlášť keď títo ľudia žijú zle. Potom ich vlastné svedomie páli ako rozžeravené uhlie. Boh ich informuje prostredníctvom ich svedomia: vy žijete zle, nesprávne a nečestne. Eucharistia nie je len chlieb a víno, ale samotný Christos - Boh. Po prijímaní sa Boh s nami spája a stávame sa mu podobnými: čistými, úprimnými, jednoduchými a milujúcimi všetkých.

V jednu nedeľu slúžil svätý Eutímij Veľký spolu s ďalším kňazom otcom Dometiánom. Skončili čítanie zo Svätého písma aj ekténie a začala Cherubínska pieseň. Vtedy sa udialo strašné videnie. Všetci mnísi, ktorí boli v chráme, uvideli, ako z vrchu kupoly chrámu schádza veľký plameň a ako plášť obklopuje v oltári Eutímia spolu s otcom Dometiánom. Strašné videnie bolo ešte strašnejším, keď všetci mnísi pri veľkéhm vchode boli obklopení týmto nezhárajúcim plameňom. Padli tvárou k zemi, nevydržiac žiaru svetla, ktorý obklopoval týchto dôstojných kňazov. Toto videnie nám pripomína preobrazenie Christa na hore Tábor. Títo dvaja kňazi zostávali obklopení týmto nestvoreným svetlom do konca svätej liturgie. V čase svätého prijímania mníchov sa stalo toto videnie ešte strašnejším. Ako majú prijať Svätú Eucharistiu, keď vidia toto strašné videnie? Nohy ich neposlúchali, oči nič nevideli, vo vnútri sa všetko triaslo, ale v srdci prebýval pokoj a radosť. Nebo, Raj, Víťazná –

Triumfujúca Cirkev, horný Jeruzalem, Sláva nášho Christa – všetko bolo v nich. Všetko to isté sa deje i v nás, pretože takto to prebieha, hoci my to kvôli svojím hriechom nevidíme. Neopísateľná nádhera, nevysloviteľné blaženstvo, ktoré zažili tí, ktorí boli na tejto svätej liturgii. Ako je možné opísať to, „čo oči nevideli a nepočuli uši?“[15]

Okolo roku 1940 v kélii troch Svätiteľov, ktorá patrí pod duchovnú správu monastiera Stavronikita na Svätej Hore, žil jeden starec otec Ján Rumunský. Tento starec bol pred svojou smrťou uchvátený duchom a uvidel úžasné videnie. Raz ráno, keď slúžil svätú liturgiu a utieral čašu, uvidel z ľavej i z pravej strany množstvo anjelov. Všetci anjeli žiarili neopísateľnou nádherou a doslova božským leskom. Celý oltár aj maličký chrám bol ožiarený neopísateľným svetlom a božskou krásou. Anjeli mu jedným hlasom povedali. „My sme prišli, aby sme ťa zobrali, povedz nám, aké skutky si urobil? Ak si robil dobré a bol si milý Bohu, my ťa odvezieme k nemu k jeho večnej radosti a blaženstva. Ak nie, odvedieme ťa do podsvetia.“ Tento požehnaný kňaz, zahanbený a koktavo s veľkou pokorou povedal: „Ja som neurobil nič dobré“. „Čo máme s tebou robiť? Kam ťa máme odniesť? Päťdesiat rokov na Atose a ty si nič neurobil?“ Vtedy im povedal: „Každý deň od momentu , keď som sa stal kňazom som slúžil pri oltári. Spomínal som na tých mníchov a otcov Svätej Hory, na akých som mohol. Spomínal a modlil som sa na svätej liturgii za tých ľudí zo sveta, ktorých ku mne prinášali napísaných na papieri, a prosil som za celý svet a za všetkých pravoslávnych

[15] АНАГНОСТОПУЛОС, С.: 2016. *Беседы о литургнческой жизни Церкви*. Санкт-Петербург. 2016, s. 231 - 232.

kresťanov. Prosil som Boha, aby k nim bol milosrdný a dúfal som sa v Božiu milosť pre seba a pre všetkých ostatných. Prelieval som mnoho sĺz za túto milosť Isusa Christa a Jeho prečistej Matky. Ale nepamätám si, aby som urobil nejaký dobrý skutok". Vtedy mu anjeli povedali: „Nie za skutky ktoré si urobil, ale za to, že dúfaš v Božiu milosť, pôjdeš spolu s nami." „Dobre," odpovedal kňaz, „ale neprídete až zajtra? Poviem to svojmu duchovníkovi a otcom a ešte sa trochu pripravím." Anjeli súhlasili s jeho požiadavkou. Kňaz v tej chvíli prišiel k sebe stojac so svätou čašou v ruke. Všetko toto povedal svojmu duchovníkovi a ešte niekoľkým mníchom. Pripraviac seba modlitbou s plačom a slzami poslúžil svoju poslednú svätú liturgiu, na ktorú s veľkou bázňou ešte mnoho rokov spomínali tí, ktorí sa na nej zúčastnili. Keď sa skončila svätá liturgia sadli si k stolu, aby niečo zjedli. Čoskoro kňaz pocítil slabosť a išiel si ľahnúť. Keď ležal, modlil sa slovami: „Rozpomeň sa na mňa, Bože, vo svojom Kráľovstve! Zmiluj sa nado mnou, Bože, Presvätá Bohorodička zachráň ma!" Večer zoslabol a za krátky čas jeho tvár zažiarila. Jeho kélia, kde ležal, sa naplnila neopísateľnou vôňou. „Otcovia, odpustite mi, Bože, moja duša je v tvojich rukách", povedal a zomrel. Neopísateľná spokojnosť a pokoj sa rozlial po celej kélii a všetci, čo tam boli, pocítili obrovskú radosť, ktorá zohrievala ich srdcia.[16]

V Grécku južne od Kréty je jeden malý ostrov Spinalonga. Medzi rokmi 1905 až 1957 to bolo miesto zúfalstva a smrti. Na tomto mieste žili osamote izolovaní malomocní. Tábor pre

[16] АНАГНОСТОПУЛОС, С.: 2016. *Беседы о литургнческой жизни Церкви*. Санкт-Петербург. 2016, s. 240.

nich bol zrušený až vtedy, keď sa táto choroba stala pre nich liečiteľnou. Ľudia ho nazývali aj ostrovom živých mŕtvol alebo ostrovom smrti. V roku 1947 sa tam objavil strohý askéta a človek neustálej modlitby, jeromonach Chrisant Katsulojanakis a v schátranom chráme slúžil Liturgiu. Nikto z malomocných ani len nenazrel do chrámu a mnohí z nich kričali urážlivé slová. Napriek tomu sa stal zázrak. Po niekoľkých dňoch sa tento kňaz opäť ukázal, aby slúžil Svätú Liturgiu. Vtedy k nemu prišiel jeden malomocný a hovorí mu: „Ak dnes budeme spolu prijímať, budem chodiť do chrámu“. „Dohodnuté“ odpovedal kňaz. Potom, čo dal malomocnému Prijímanie, spotreboval ako obyčajne všetko, čo zostalo zo svätého Prijímania. Keď prišiel nabudúce, jeho tragickí „farníci“ očakávali, že bude vyzerať rovnako ako oni. Ale on bol aj naďalej zdravý. Odvtedy všetci malomocní zo Spinalongy prichádzali do chrámu a všetci prijímali. Otec Chrisant podľa predpisov spotrebovával sväté Prijímanie po malomocných z tej iste čaše. Tak tomu bolo celých desať rokov. Po celý ten čas vôbec neochorel. Keď v roku 1957 malomocní odišli, on tu zostal sám ešte dva roky, aby udržiaval hroby zosnulých a modlil sa za pokoj ich duší. Zomrel na rodnej Kréte v 82. roku svojho života.[17]

[17] Dr. IRINEJ, epipskop báčsky: Sväté Prijímanie – liek nesmrteľnosti. Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2021, s. 15 – 16.

„NEKRVAVÁ OBEŤ“

Ako vieme, Eucharistia sa nazýva aj „bezkrvná – nekrvavá obeť“. Tieto slová neznamenajú odmietnutie Evanjeliového a patristického eucharistického realizmu. Naopak, výslovne uvádzajú, že Eucharistia je obeta. Ako vieme, Christova obeta na kríži je skutočná. Eucharistická obeta je totožná s obetou na kríži. Slovo „nekrvavý“ vo vzťahu k Eucharistii znamená len to, že počas Božskej liturgie Christos nie je znovu ukrižovaný, ale blahodaťou Svätého Ducha premieňa podstatu chleba a vína na podstatu svojej ľudskej prirodzenosti, ktorou Syn Boží trpel na kríži.[18]

Krv Novej Zmluvy je rovnako skutočná ako Krv Starej Zmluvy. Svätý apoštol Pavol píše: „Preto ani prvá zmluva nebola uzavretá bez krvi. **19** Lebo keď Mojžiš oznámil celému ľudu všetky prikázania, podľa Zákona vzal krv teliat a capov, vodu, šarlátovú vlnu a yzop a pokropil samu knihu i všetok ľud, **20** hovoriac: Toto je krv zmluvy, ktorú nariadil pre vás Boh. **21** Podobne pokropil krvou aj stan a všetko bohoslužobné náčinie. **22** Takto sa podľa Zákona takmer všetko očisťuje krvou a bez preliatia krvi niet odpustenia.“[19]. Keby bol Nový zákon ustanovený bez Krvi, potom by sme neboli spasení. Ale v Eucharistii ochutnáme práve Krv Nového zákona, ktorá bola za nás vyliata na kríži: „A vzal kalich, vzdával vďaky, dal im ho a povedal: Pite z neho všetci, lebo toto je moje. Krv

[18] ШАРАПОВ, В., протоиерей: *Что находится в Чаше Причастия?* : размышления о тайне евхаристического преложения (пресуществления) . - Москва : Три сестры, 2011, s. 388.
[19] Žid. 9, 18 – 22.

Novej Zmluvy, ktorá sa vylieva za mnohých na odpustenie hriechov.“[20] Preto je nebezpečné prijímať nehodne, pretože prijímame Najčistejšie a životodarné Telo a Krv Pána: „Lebo kedykoľvek budete jesť tento chlieb a piť tento kalich, zvestujete Pánovu smrť, kým nepríde. Kto by teda jedol tento chlieb alebo pil Pánov kalich nehodne, previnil by sa proti Telu a Krvi Pánovej. Nech sa človek skúša a takto nech je z tohto chleba a pije z tohto kalicha, lebo kto je a pije a nerozoznáva telo, je a pije si odsúdenie. Preto je medzi vami veľa slabých a chorých a viacerí umierajú.“[21]. „Ak niekto poruší Mojžišov zákon, zomrie bez milosrdenstva na základe svedectva dvoch alebo troch svedkov. **29** Uvážte, o čo horší trest si zaslúži ten, čo pošliape Božieho Syna, zneváži krv zmluvy, ktorou bol posvätený, a potupí Ducha milosti.?"[22]

[20] Mt 26. 27 – 28.
[21] 1 Kor 11:26 – 30.
[22] Heb 10: 28 – 29.

EUCHARISTIA A JEJ ESCHATOLOGICKÝ CHARAKTER

„Veru, veru, hovorím vám: Ak nejete Telo Syna človeka a nepijete jeho Krv, nemáte život v sebe. Kto je moje Telo a pije moju Krv, má večný život a ja ho vzkriesim v posledný deň. Lebo moje telo je pravý pokrm a moja krv je pravý nápoj. Kto je moje Telo a pije moju Krv, zostáva vo mne a ja v ňom... To je Chlieb, aký zostúpil z neba". (Jn 6, 40, 53 – 58)

Nepotrebujeme veľa úsilia na to, aby sme dokázali, že Eucharistia v Novej Zmluve má soteriologický a eschatologický charakter. Už len opísanie Tajomnej večere nás orientuje smerom k Nebeskému Kráľovstvu. Dvanásti apoštoli prijímajú účasťou na Tajomnej večeri obraz Nového Izraela, preto aj apoštol Lukáš v Evanjeliu píše, čo hovorí Christos: „A ja vám dávam kráľovstvo, ako ho mne dal môj Otec, aby ste jedli a pili pri stole v mojom kráľovstve, sedeli na trónoch a súdili dvanásť kmeňov Izraela"[23].

Christos vo svojom evanjeliu veľmi dlho rozprával zástupom o Nebeskej potrave. Pripomínal Židom mannu, ktorú v púšti jedli ich otcovia, keď putovali do zasľúbenej zeme. Hovoril im o tom, že im dá jesť svoje telo a piť svoju krv a cez tento pokrm dá ľuďom večný život.[24] Vtedy ľudia, ktorí ho počúvali, nemohli pochopiť zmysel týchto slov, ale na

[23] Lk 22, 29 – 30.

[24] Jn 6, 31 – 38.

Tajomnej večeri sa prvýkrát v histórii ľudstva uskutočnilo to, o čom Christos predtým niekoľkokrát hovoril: „Keď jedli, vzal Isus chlieb, požehnal, lámal a dával učeníkom so slovami: „Vezmite a jedzte, toto je moje telo“. Potom vzal kalich vzdal vďaku a podal im ho so slovami: „Pite z neho všetci. Lebo toto je moja krv, ktorá spečaťuje zmluvu a prelieva sa za mnohých na odpustenie hriechov“[25].

Apoštoli boli prví, ktorí mali možnosť okúsiť Telo a Krv Isusa Christa, ktorý následne o niekoľko dní zomrel za hriechy tohto sveta. V priebehu Tajomnej večere Christos povedal: „Toto robte na moju pamiatku“[26]. Tieto slová potvrdzujú existenciu Cirkvi na všetky časy až do skončenia vekov. Po večeri nasledovala Golgota, kde bolo telo Christa trhané a bité, Jeho krv preliata pri bičovaní, nasadení tŕňovej koruny a nakoniec pri ukrižovaní a prebodnutí kopijou. Aby sa z pšenice stala múka a z nej sa potom upiekol chlieb, je potrebné najprv zrno pšenice rozomlieť medzi mlynskými kameňmi. Christos vystúpil na kríž, aby uvrhol svoje telo medzi kamene strašného utrpenia. Predtým bolo hrozno drvené šliapaním bosými nohami, aby sa z neho vyrobilo víno. Christos sa ponížil a bol pošliapaný strašnými mukami, aby preliatou krvou očistil svet. Tak sa z utrpenia na Golgote, zrodil chlieb a víno k prijímaniu. Práve to prijímame, keď pristupujeme ku kalichu „s bázňou Božou a vierou“. Christos pre prijímanie vybral pre človeka tie najjednoduchšie a najprirodzenejšie produkty – chlieb a víno. Rovnako ako jedlo, ktoré zjeme, je v nás premenené a stáva sa našou súčasťou, tak aj Svätá Eucharistia je s nami spojená a takýmto

[25] Mt 26, 26 – 28.
[26] Lk 22, 19.

spôsobom nás robí nositeľmi Christa, stávame sa živým Chrámom živého Boha.

Christos dáva Eucharistiu ako tajomstvo krvi, avšak nejde o fyziologickú krv. Aby nepohoršil svojich učeníkov, čo chápeme slovami „toto konajte na moju pamiatku“, a aby im vysvetlil, že ide o Jeho krv, ktorá však nie je prirodzená krv, najprv sám pred nimi vykonal toto tajomstvo a oni jedli a pili pred Pánom Jeho telo a krv. Tak to budú opakovane vykonávať ako spomienku odo dňa Päťdesiatnice ďalej počas celej histórie Cirkvi bez toho, aby jedli a pili fyziologické telo a krv. Keď Christos použil slová „toto robte na moju pamiatku“, ukázal tým, že Jeho učeníci už nemusia vykonávať obeť krvi Starej zmluvy, ale tajomstvo Jeho obete, ktorá je nekrvavá.[27]

„A pokiaľ jedli, vzal chlieb a požehnávajúc ho, dával učeníkom, hovoriac: Vezmite, jedzte, toto je moje telo a potom vzal kalich, vzdával vďaku a dal im hovoriac: Pite z neho všetci, lebo toto je moja krv Novej Zmluvy, ktorá sa vylieva za mnohých na odpustenie hriechov.“[28] Apoštol Pavol k týmto slovám dodáva: „Nie je vari kalich dobrorečenia, ktorý žehnáme, účasťou na Christovej Krvi? A chlieb, ktorý lámeme, nie je azda účasťou na Christovom Tele?“[29] Od tejto prvej svätej Eucharistie na Tajomnej Christovej večeri až do dnes a bude tak až do konca tohto sveta, bude sa slúžiť svätá Liturgia. Na nej budú kresťania prijímať Telo a Krv Christovu s tým, že v budúcom „nekončiacom dni“ Božieho Kráľovstva sa bude prijímať ešte skutočnejšie, ešte úplnejšie, o čom nás presvedčí jedno z liturgických vďakyvzdaní po svätom

[27] ZOZUĽAK, J.: 2012. *Ján Zlatoústy a jeho teológia eucharistie.* Prešov 2012,s.14.

[28] Mt 26, 26 – 28.

[29] 1Kor 10, 16.

Prijímaní. Keby Cirkev prestala slúžiť svätú liturgiu, ktorej zmyslom a vyvrcholením je sväté prijímanie, prestala by aj existovať, čo nie je možné.[30]

Zlatoústeho pohľad na otázku reálnosti tela Isusa Christa predkladaného v podobe chleba je podľa neho tajomný. Čo to znamená v tomto smere tajomný? Pozerať sa na predmety jednoducho a nič viac si pod tým nepredstavovať. Zlatoústy naráža na to, aby sa človek nesnažil pochopiť toto tajomstvo rozumom alebo telesnými očami, ale tak ako aj na ostatné tajiny, pozeral a vnímal to predovšetkým duchovne. Veď kto neje jeho telo a nepije Jeho krv, nemá v sebe života. [31]

Môžeme si všimnúť, že Tajomná večera je udalosť eschatologická, nerozlučne spojená s Nebeským Kráľovstvom. Aj Christos viditeľne s emocionálnym akcentom hovorí svojim apoštolom o Nebeskom Kráľovstve: „Lebo hovorím vám, že ju už nebudem jesť, kým sa nenaplní v Kráľovstve Božom. A vzal kalich, dobrorečil a povedal: „Vezmite si ho a rozdeľte ho medzi sebou. Lebo hovorím vám, že odteraz nebudem piť z plodu viniča, až kým nepríde Božie Kráľovstvo.“[32]

Potvrdením tohto eschatologického charakteru Eucharistie je aj fakt, že historické korene nachádzame nielen na Tajomnej večeri, ale aj v zjavení Christa počas štyridsiatich dní po svojom vzkriesení. V čase týchto Christových zjavení

---

[30] Dr. IRINEJ, epipskop báčsky: Sväté Prijímanie – liek nesmrteľnosti. Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2021, s. 31.

[31] ИОАНН ЗЛАТОУСТ, *Беседа XLVII на Евангелие Иоанна*. [online]. [cit.17.10.2018]. Dostupné z http://www.kistine1.narod.ru/ZLATOUST/Z0-8_2/t08_2.htm

[32] Pozri Lk 22, 16 – 18 .

vidíme „lámanie chleba“ ako spoluúčasť apoštolov na stolovaní s Christom.[33] Všetko toto sa deje v atmosfére radosti, pretože Christovo vzkriesenie poukazovalo na víťazstvo Boha nad nepriateľmi. Evanjelista Lukáš v Skutkoch apoštolských hovorí: „Deň čo deň spoločne zotrvávali v chráme, po domoch lámali chlieb a spoločne jedávali pokrm s radosťou a úprimným srdcom“[34], čím podčiarkuje, že prvotná Cirkev konala Eucharistiu v „radosti“. Samotné vzkriesenie a zjavenie sa Christa svojim učeníkom a tým, ktorí po Ňom túžili, učinilo túto atmosféru radosti, ktorú apoštoli a ich nasledovníci zažívali. V prvých kresťanských obciach je tento eschatologický rozmer eucharistie očividný. Aramejský výraz „maranatha“[35], termín, ktorý je očividne liturgický, má eschatologický význam (Boh je blízko, alebo prichádza). Apoštol Pavol vo svojom liste korintským kresťanom[36] objasňuje euchariistické slová Christa vo význame Jeho druhého príchodu.[37]

Kniha Zjavenia svätého apoštola Jána sa javí vo svojej osnove eucharistickým textom a svojím obsahom ovplyvnila

---

[33] Pozri Lk 24, Jn 21.

[34] Sk 2, 46.

[35] 1 Kor 16, 22.

[36] Veď ja som prijal od Pána to, čo som vám aj odovzdal, že Pán Ježiš v tú noc, keď bol zradený, vzal chlieb a keď vzdával vďaky, lámal ho a povedal: Toto je moje telo, ktoré je pre vás. Toto robte na moju pamiatku! Podobne po večeri vzal aj kalich a povedal: Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi. Toto robte, kedykoľvek ho budete piť, na moju pamiatku! Kedykoľvek teda jete tento chlieb a pijete z tohto kalicha, zvestujete Pánovu smrť, kým nepríde. (1 Kor 23 – 26)

[37] ЗИЗИУЛАС И.: 2009. *Церков и Евхаристия*. Сборник статей по православной экклесиологии. Богородице-Сергиева пустынь 2009, s. 206 – 209.

formovanie pravoslávnej liturgie. Nevidí v Eucharistii len obraz Kráľovstva, ktoré sa nachádza pred oltárom Boha, ale obracia sa aj k očakávaniu posledného dňa existencie tohto sveta: „A Duch i nevesta hovoria: Príď! A ten, kto počúva, nech povie: Príď! Kto je smädný, nech príde; kto chce, nech si zadarmo naberie živej vody. Ja dosvedčujem každému, kto počúva slová proroctva tejto knihy: Ak niekto k tomu niečo pridá, tomu Boh pridá rany opísané v tejto knihe. A ak niekto uberie zo slov proroctva tejto knihy, tomu Boh odníme jeho podiel zo stromu života a miesto vo svätom meste, ako sa o nich píše v tejto knihe. Ten, čo dosvedčuje tieto veci, hovorí: Áno, prídem čoskoro! Amen, príď, Isuse Christe!“[38] Toto očakávanie „budúceho“ sa akosi vytratilo z nášho eucharistického povedomia. Je ešte mnoho aj iných textov Svätého Písma, ktoré svedčia o eschatologickom charaktere Eucharistie a jej spojenia s Nebeským Kráľovstvom. Rovnako najviac je hlboko prepojená a utvrdená v povedomí Cirkvi, v teológii Svätých Otcov aj v starých eucharistických liturgiách, ktorými do dnešného dňa žije naša Cirkev.[39]

[38] Zj 22, 17 – 20.

[39] ЗИЗИУЛАС И.: 2009. *Церков и Евхаристия*. Сборник статей по православной экклесиологии. Богородице-Сергиева пустынь 2009, s. 211 – 212.

CIRKEV A EUCHARISTIA

On je hlavou tela Cirkvi.... (Kol 1, 18; Ef 1, 23).

Cirkev je sakrálne Telo Bohočloveka Christa a členovia Cirkvi sme my všetci, duchovenstvo i národ. Niekoľkokrát sa vo Svätom Písme môžeme dočítať, že Cirkev sa nazýva Telom Christovým. Cirkev pozostáva z nebeskej a pozemskej časti. Syn Boží prišiel na zem a vtelil sa, aby povýšil človeka na nebo, učinil ho opäť obyvateľom raja, vrátil mu jeho prvopočiatočné postavenie bezhriešnosti, celistvosti a zjednotil ho so Sebou. To sa uskutočňuje pôsobením Božej blahodati dávajúcej cez Cirkev, ale aj v úsilí samotného človeka. Boh zachraňuje Svoje padlé stvorenie Svojou láskou, ale potrebná je aj láska človeka k Svojmu Stvoriteľovi, bez ktorej je nemožné byť spasený.

Napríklad apoštol Pavol o sebe píše: „*Teraz sa radujem v utrpeniach pre vás a na vlastnom tele dopĺňam to, čo chýba Christovmu utrpeniu pre Jeho Telo, ktorým je Cirkev*“[40]. Apoštoli, proroci, pastieri a učitelia Cirkvi hovoria o tom, že dané Christom dielo slúženia je budovanie Tela Christovho. „*On ustanovil niektorých za apoštolov, niektorých za prorokov, iných za evanjelistov a iných za pastierov a učiteľov, aby pripravovali svätých na dielo služby, na budovanie Christovho Tela*“[41]. Tu si môžeme povšimnúť, že hlavným cieľom pastierov Cirkvi je príprava „svätých“, to znamená všetkých pokrstených pravoslávnych kresťanov pre večný život v Cirkvi v Kráľovstve nebeskom.

[40] 1 Kol 1, 24.

[41] Ef 4, 11 – 1.2

V tomto čase sa na Telo a Krv Christa premieňajú predložený chlieb a víno na svätej liturgii a „verní“ pravoslávni kresťania ich prijímajú. Tak ustanovil samotný Christos, dávajúc svätú Eucharistiu svojím učeníkom na Tajomnej večeri: „*Vezmite a jedzte toto je Moje Telo...Pite z neho všetci, toto je moja krv novej zmluvy*“[42].

„My veríme, že Sväté Tajiny chránené podobou chleba a vína sú skutočné Telo a Krv Christova. Tiež veríme a vyznávame, že Christos, Syn živého Boha, prišiel na tento svet, aby spasil hriešnikov, stal sa skutočným človekom a jeho Telo prijaté od panny Márie bolo skutočným ľudským Telom. Veríme, že Christos bol telom a dušou, skutočným človekom vo všetkom okrem hriechu, zostávajúc v tom čase skutočným Bohom. Jeho Božská prirodzenosť sa pri vtelení nezmenšila ani nezmenila, a ani ľudská prirodzenosť sa nezmenila ale v plnosti si zachovala všetky svoje ľudské vlastnosti. Nemeniteľne a nezliatne sa naveky zjednotilo v Jednej Tvári Hospodina Isusa Christa Božstvo a človečenstvo.

Syn Boží sa vtelil a prijal ľudskú prirodzenosť, aby ľudí znovu zrodil pre neporušiteľné a nevädnúce dedičstvo Božieho kráľovstva[43], aby človeka padnutého do hriechu a smrti od nich oslobodil a učinil nesmrteľnými. Zjednocujúc sa s Christom, prijímame Božiu blahodať, dajúcu ľudskej prirodzenosti silu, aby zvíťazila nad hriechom a smrťou. Christos ukázal ľuďom cestu, ako zvíťaziť nad hriechom Svojím učením a daruje večný život učiniac ich účastníkmi Jeho večného Kráľovstva Svojím vzkriesením. Aby sme mohli od Neho prijať túto Božskú blahodať, musíme byť s Ním v

[42] Mt 26, 26 – 28.

[43] 2 Pt 1, 4.

tesnejšom spoločenstve. Priťahujúc ich k Sebe Božskou láskou a zjednocujúc zo Sebou, Boh spojil tých, ktorí Ho milujú a prichádzajú k Nemu, zjednocujúc ich v jednu Cirkev. Cirkev je jednota v Christovi, tesnejšia jednota s Christom všetkých správne veriacich v Neho a ľúbiacich Jeho a ich jednotu všetkých cez Christa.

Keď my hovoríme, že naša Cirkev a svätá liturgia má tajomný – tajinný charakter, nemáme na mysli niečo čo je magické , nadpozemské, ale že Božia blahodať v čase prijímania svätých tajín preobrazuje kresťana. Táto tajina ho „zbošťuje" a oslobodzuje od vášní a slabosti. Preto je dôležité, aby veriaci stál na Liturgii s vnímaním, so strachom a požehnaním, s čistou mysľou a hlavne, aby v sebe čo najdlhšie držal meno Božie.[44]

Tajomstvo spásy Boh odkrýva preobrazujúc človeka. Boh zostupujúc z nebies, sa stal rovným nám ľuďom okrem hriechu. Volá nás k tajinám (krst, myropomazanie, pokánie – spoveď, eucharistia), aby nás učinil podobnými Jemu, ako hovorí apoštol Pavol: „podobným obrazu svojho Syna"[45]. Svätá liturgia je najvhodnejší spôsob na duchovné znovuzrodenie a premenenie duše a tela a všetkých našich zmyslov. Keď vychádzame z chrámu, máme sa stať inými, zmeniť sa, upokojiť sa. Sila bohoslúženia sa nachádza v jej tajinnom charaktere. My musíme prežiť podstatu bohoslúženia, pretože jeho cieľom je premeniť našu ľudskú prirodzenosť.

[44] АНАГНОСТОПУЛОС, С.: *Беседы о литургнческой жизни Церкви*. Санкт-Петербург. 2016, s.28.
[45] Rim 8, 29.

Na svätej liturgii nie sme iba nestranní pozorovatelia, pretože všetko, čo sa deje na liturgii, je blízko a dotýka sa nás.[46]

Aby bol človek v plnosti posvätený, je potrebné, aby sa zjednotil s Telom Christovým a to sa deje v tajomstve svätej Eucharistie. Naše prijímanie skutočného Tela a skutočnej Krvi Christovej sa robí časťou veľkého Tela Christovho.

Isus Christos ustanovil svätú tajinu Eucharistie, aby, ktorí veria v Neho sa mohli zjednotiť s Ním v plnosti telesne aj duchovne. Takto ju odovzdal svätým apoštolom a cez nich celej Cirkvi, aby všetci veriaci vždy až do Jeho druhého príchodu na zem konali túto tajinu na Jeho spomienku a súčasne aj prijímali Jeho Telo a Krv. Prvotná Cirkev fungovala takýmto spôsobom od svojho počiatku. Všetci, ktorí prijali svätý krst, s radosťou a samozrejmosťou na každom eucharistickom zhromaždení prijímali Eucharistiu. Takto od samého počiatku bolo prijímanie všetkých verných na liturgii vždy Cirkvou chápané ako jasný cieľ Eucharistie a naplnenie slov Spasiteľa: „Aby ste jedli a pili za stolom v mojom kráľovstve“[47]. Preto „formou“ svätej Eucharistie sa stal stôl jej naplnením – prijímanie všetkých. To všetko bolo jasné v minulosti a musí i nám byť jasné z pravoslávnej perspektívy.[48]

Cieľom Cirkvi je spása, posvätenie a zbožštenie veriaceho. Ak ju zbavíme jej cieľa, teda aby posväcovala svojich členov, potom z nej urobíme obyčajnú ideológiu a ľudskú a náboženskú organizáciu. Avšak organizácie a ideológie majú

---

[46] АНАГНОСТОПУЛОС, С.: *Беседы о литургической жизни Церкви*. Санкт-Петербург. 2016, s.29.

[47] Lk 22, 30.

[48] KORMANÍK, P.: *Pravoslávna liturgia II.* Vydala Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity, Prešov 2000, s.189.

filozofie, majú organizačné systémy, ale Cirkev má život , ktorý je prekročením smrti, pretože je večný! Svätí Otcovia hovoria, že Cirkev bola postavená „na základe apoštolov..., pričom uhoľným kameňom je sám Isus Christos“[49], bola založená a posvätená z prepichnutého boku Pána, ako Eva bola stvorená z boku Adama. Voda a krv vytiekli z prepichnutého boku Pána, nového Adama, a z nich je založená Cirkev. Voda je symbolom svätého krstu a krv je symbolom svätého Prijímania. Svätý Ján Zlatoústy hovorí, že vodou svätého krstu sa obnovujeme a svätým Prijímaním sa živíme.[50] Svätý Ambróz Milánsky vo svojej katechéze k novopokrsteným kresťanom hovorí o tom, že vždy keď prijímame, ohlasujeme Pánovu smrť.[51] Ale ak smrť, tak tým zvestujeme aj odpustenie hriechov. Ak sa teda pri každom vyliatí krvi leje na odpustenie hriechov,[52] tak ju musím prijímať stále, aby mi stále odpúšťala hriechy. Hreším predsa stále, a preto stále potrebujem prijímať aj liek.[53]

Nevidiac telesným zrakom, Christos sa na zemi prejavuje zjavne cez Svoju Cirkev ako neviditeľný duch človeka sa prejavuje cez svoje telo. Cirkev je telo Christovo. Tak, ako jeho časti sú zjednotené s Christom cez Jeho Božské Tajiny, tak takýmto spôsobom Christos pôsobí cez nich vo svete. My prijímame Telo a Krv Christovu, aby sme sami boli členmi

---

[49] Ef 2, 20.

[50] ANAGNOSTÓPOULOS, S.: Verím... „v jednu, svätú, všeobecnú a apoštolskú Cirkev. Prešov 2012, s. 7.

[51] 1 Kor 11, 26.

[52] Mt 26, 28.

[53] SV. AMBRÓZ: *Výklad vyznania viery, O sviatostiach, O tajomstvách.* Trnavská univerzita, teologická fakulta. Dobrá kniha, Trnava 2017, s. 206 – 207.

Tela Christovho – Cirkvi. Cez prijímanie Tela a Krvi Christa prijímame do seba vzkrieseného Christa, premožiteľa smrti, darujúceho tomu, kto je s Ním, víťazstvo nad hriechom a smrťou. Kto prebýva v blahodati ako člen pozemskej Cirkvi, z pozemskej Cirkvi prechádza do Nebeskej, odpadnúc od pozemskej Cirkvi nevojde do Nebeskej, lebo pozemská časť Cirkvi je cesta k Nebeskej.

Prvá Cirkev, ktorá bola zložená v Jeruzaleme v deň Päťdesiatnice, nebola neviditeľná, ale viditeľná. Bola to konkrétna komunita veriacich, spoločenstvo, ktoré pestovalo evanjeliové cnosti, teda Christove cnosti, a zúčastňovalo sa na Jeho zmŕtvychvstalom a zbožtenom tele, teda na svätej tajine eucharistie. To znamená, že ide o komunitu veriacich, ktorú ustanovil Boh a ktorej členovia sa tajomne zjednocujú prostredníctvom svätého krstu a svätého prijímania. Najdôležitejšou črtou tejto komunity veriacich bolo každodenné zhromaždenie, ktorého centrom bolo lámanie chleba, teda svätá Eucharistia, a Božie slovo. Len ten, kto patril do tejto konkrétnej komunity a aktívne sa zúčastňoval na všetkých kresťanských zhromaždeniach, sa nazýval a bol kresťanom. Nikto iný![54]

Nielen v časoch svätých apoštolov, ale aj v nasledujúcich storočiach bolo zvykom prijímať každý deň. Takáto prax bola vo väčšine miestnych cirkví. V severoafrických miestnych pravoslávnych cirkvách bolo zvykom v nedeľu po prijímaní brať si časticu Eucharistie domov. Túto Eucharistiu kresťania prijímali každý deň ráno v čase rannej – utrenej modlitby pred začiatkom svojej práce, aby sa posvätili na celý deň.

[54] ANAGNOSTÓPOULOS, S.: Verím... „v jednu, svätú, všeobecnú a apoštolskú Cirkev. Prešov 2012, s. 10 – 11.

Na takomto domácom prijímaní Eucharistie sa zúčastňovali aj malé deti.

Kvôli rôznym príčinám, kresťania v neskoršom období už neprijímajú každý deň. Prišli k myšlienke, že prijímanie nemôže byť bez dostatočnej prípravy. Už svätý Hyppolit Rímsky v 3. storočí písal na tému: „Je potrebné prijímať každý deň alebo len v určitý čas?" V 4. storočí na otázku, ako často treba prijímať, bola cirkevná prax odlišná. V Hispánii a v Ríme sa vo väčšine prípadov prijímalo každý deň. V Egypte bolo ponechané na každého kresťana, ako často bude prijímať zo svojej Eucharistie, ktorú mal doma odloženú. Väčšinou išlo o každodenné prijímanie alebo každý druhý deň. V Kappadokii bolo prijaté pravidlo prijímať štyrikrát do týždňa, čo môžeme vidieť u svätého Vasilija Veľkého. Obyčajne sa prijímalo v nedeľu, v stredu, v piatok a v sobotu a tiež ak na druhý deň pripadol sviatok nejakých mučeníkov. V iných miestnych cirkvách bolo dovolené prijímať raz v mesiaci v prvú nedeľu v mesiaci, alebo dvanásťkrát do roka. V Sýrskej cirkvi štvrtého storočia svätý Ján Zlatoústy svedčí o tom, že tu väčšina kresťanov prijímala len raz či dvakrát do roka, čo bolo veľmi žalostné a svedčilo o duchovnom úpadku tohto obdobia.

V 5. storočí sa zvyk prijímať každý deň ráno pred jedlom čoraz viac a viac vytráca zo života bežného kresťana a odchádza do oblasti asketického zápasu života monastierov a pustovní, kde sa tento zvyk prvotných kresťanov uchovával. V súčasnosti sledujeme akýsi pokus o návrat do pôvodnej ranokresťanskej praxe častého prijímania Eucharistie, čo je vzhľadom na náročnosť doby, v ktorej žijeme, nevyhnutné pre zdravý duchovný život.

EUCHARISTICKÁ JEDNOTA A SOBORNOSŤ – KATOLICITA CIRKVI

V ranokresťanskom diele Didaché, ktoré pochádza z o začiatku II. storočia, bola vyslovená idea, že Cirkev vo vykonávaní Svätej eucharistie prežívala to, čo je prisľúbené v druhom príchode Isusa Christa, to znamená, že prežívala svoju eschatologickú jednotu: „Ako tento rozlomený chlieb bol roztrúsený po horách a zhromaždený stal sa jedno, tak nech sa zhromaždí Tvoja Cirkev od končín zeme do Tvojho kráľovstva". Toto presvedčenie nebolo bez spojitosti s tým, že sa pomenovanie „všeobecná cirkev" dávalo aj lokálnej cirkevnej spoločnosti. A toto jasne ukazuje, že hoci „katolicita" Cirkvi chce byť konečne jednou eschatologickou reálnosťou, predsa len jej prirodzenosť je objavovaná a reálne pociťovaná už tu a teraz vo Svätej Eucharistii. Eucharistia teda chápaná predovšetkým nie ako jedna skutočnosť, ako jeden viditeľný prostriedok milosti (blahodate), ale ako jedno zhromaždenie lokálnej cirkvi.

Svätý apoštol Pavol vo svojom prvom liste Korintským kresťanom ohľadne vykonávania večere Pána píše: „Či kalich dobrorečenia, ktorému dobrorečíme, nie je účasťou na krvi Christovej? A chlieb, ktorý lámeme, nie je účasťou na tele Christovom? Keďže je jeden chlieb, aj my mnohí sme jedno telo, lebo všetci máme podiel na jednom chlebe" [55]. A to nie je jediný prípad, kedy Pavol hovorí o „množstve", ktoré sa v Christu stáva jedno, alebo presnejšie vzniká nie jedno v strednom rode, ale „jeden" v mužskom rode. Mnohí sa

[55] 1 Kor 10, 16 – 17.

stávajú jediným v Christu“[56]. Idea inkorporácie – účasti, začlenenia „množstva v Jednom“ alebo idea „Jedného“ ako predstaviteľa „množstva“ pochádza z predpavlovskej doby. Je to idea, ktorá je fundamentálnym spôsobom spojená a postavou „Služobníka Pána“ a „Syna človeka“. A pre nás z toho je teraz dôležité to, že táto idea už od samotného začiatku bola spojená s eucharistickým vedomím Cirkvi. Aj apoštol Pavol, píšuc vyššie spomínané slová Korinťanom, podáva nám jedno očividné a veľmi rozšírené presvedčenie prvotnej Cirkvi. [57]

Spojitosť Eucharistie s tradíciou o Služobníkovi Pánovi, v ktorom sú reprezentovaní mnohí, bola ustanovená v liturgickom živote Cirkvi už od prvého storočia. Podobným spôsobom sa nám javí aj spojitosť Eucharistie s Tradíciou o Synovi človeka. Keď sa šiesta kapitola štvrtého (Jánovho) evanjelia vzťahuje na eucharistiu, charakteristické je, že postava Syna človeka, ktorá je tam vyzdvihnutá, býva spájaná práve s Eucharistiou.

Ekleziologické konsekvencie môžu byť jasne spoznané v prameňoch prvých troch storočí. Lokálna eucharistická spoločnosť je pomenovaná „Cirkev“(gr. ekklesia) alebo tiež „Cirkev Božia“ ešte v listoch apoštola Pavla. Apoštol Pavol tieto slová uvádza v kontexte „zhromaždenia“, to znamená, keď sa schádzate na zhromaždenie.[58] Pri pohľade na eucharistické zhromaždenie (jednotu) je nemožné, aby

[56] Gal 3, 28.

[57] ZIZIULAS, I.: *Eucharistická jednota a katolicita (sobornosť Cirkvi).* In: Pravoslavný teologický sborník IV. Pravoslavná církev v československu. Praha 1974, s. 5 – 6.

[58] Pozri 1 Kor 10.

zloženie a štruktúra tejto jednoty boli odlišné od tých, ktoré pozorujeme v prvých storočiach. Lebo odlišnosť zloženia a štruktúry by znamenala odlišnosť ekleziológie. Keď chceme túto ekleziológiu pochopiť a hlavne to , čo sa vzťahuje na aspekt katolicity, je dôležité, aby sme mali na mysli túto kompozíciu a štruktúru. Ako nám ukazuje spojitosť rozličných elementov, ktoré sa nám zachovali z liturgie prvých storočí, táto „úplná Cirkev“[59], ktorá sa nachádza na istom mieste[60], schádza sa predovšetkým v nedeľu za účelom „lámania chleba“[61] Toto zhromaždenie bolo v tomto konkrétnom mieste jedným a jediným, a to v tom zmysle, že zahrňovalo v sebe „celú Cirkev“. Tento fakt ma mimoriadny ekleziologický význam, nakoľko určuje rozdiel medzi kresťanským a nekresťanským pojmom jednoty v prvotnej Cirkvi. Stretávať sa a zhromažďovať sa v bratskej láske nebolo v skutočnosti len kresťanské novum. V rímskom impériu zakladanie spolkov – združení bolo všeobecnou vecou a tak boli prijaté osobitné zákony ohľadne týchto združení, ktoré sa nazývali „collegia“[62] Bratská láska, ktorá vládla medzi združeniami, bola taká a tak organizovaná, že každý z členov bol povinný vydržiavať jeden spoločný fond a ostatných členov oslovovať priateľskými titulmi. Okrem pohanov aj Židia boli v rímskom impériu organizovaní v určitých zoskupeniach pod vedením etnarchu a ich bratská láska bola taká s akou sa stretávame u niektorých osobitných skupín.

[59] Pozri Rim 16, 23.

[60] Pozri 1 Kor 1, 2.; Sol 1,1; Sk 11, 22.

[61] Sk 2, 46.

[62] ZIZIULAS, I.: *Eucharistická jednota a katolicita (sobornosť Cirkvi).* In: Pravoslavný teologický sborník IV. Pravoslavná církev v československu. Praha 1974, s.9.

Nimi boli napríklad Esseni ktorí boli založení na princípoch spoločného vlastníctva.

Pôvodný obsah pojmu „katolicity“ (sobornosti) je christologický. Cirkev je „sobornáô nie preto, že je poslušná Christovi, že niečo koná, alebo sa správa určitým spôsobom, ale je všeobecná preto, že je Telom Christovým. Jej katolicita závisí nie od nej samej, ale od Neho. Je všeobecná preto, že je tam, kde je Christos. Christologický charakter katolicity – sobornosti spočíva na skutočnosti, že Cirkev nie je sobornou ako spoločnosť (jednota), ktorá sa snaží v určitej etickej dokonalosti (napríklad, aby bola otvorená, aby slúžila svetu...), ale ako spoločnosť, ktorá odhaľuje jednotu všetkého stvorenia do takej miery, aby tvorila jednu realitu v osobe Christa. Vo vykonávaní Svätej Eucharistie Cirkev už v prvých dobách kresťanstva realizovala to, aby eucharistická jednota (zhromaždenie) v sebe zjavovala plnosť Tela Christovho, plnosť, ktorá v sebe zahrňuje nielen samotné človečenstvo, ale aj všetko stvorenie, k čomu bolo potrebné zostúpenie Svätého Ducha. Aby vznikol hoci len symbolický, reálny znak zjednotenia všetkých v Christovi, nie je to možné bez Svätého Ducha. Eucharistické spoločenstvo už samotným svojím bytím ukazuje, že realizácia katolicity Cirkvi je dielom Svätého Ducha.

SÚČASNÉ OTÁZKY A PROBLÉMY TÝKAJÚCE SA PRIJÍMANIA SVÄTEJ EUCHARISTIE

V súčasnosti je mnoho pohľadov ktoré sa vynárajú pri otázke častého prijímania svätej Eucharistie. Naskytá sa otázka: Ako často treba pristupovať k Eucharistii? V období prvých storočí kresťanstva bola odpoveď na túto otázku jednoznačná – každý deň alebo aspoň na každej liturgii, na ktorej sa kresťan zúčastnil. Nebolo mysliteľné žiť bez Christa v ťažkom období prenasledovania. Podobne to môžeme vidieť v Rusku, keď do revolúcie pristupovali veriaci k prijímaniu len raz v roku. V čase veľkého prenasledovania kresťanov sa táto situácia zmenila. Vtedy veriaci začali pristupovať k prijímaniu každý deň. Takýmto spôsobom Svätý Duch oživil srdcia týchto Božích detí. Novomučeníci pochopili, že nikdy nedokážu prekonať toto prenasledovanie, keď nebudú posilnený Telom a Krvou Isusa Christa.[63] Sväté Písmo hovorí o tom, že prijímanie utvára jednotu Cirkvi: „Keďže je jeden chlieb , sme aj my jedno telo, lebo všetci prijímame z jedného chleba“. (1 Kor 10, 17) Krásne o tom hovorí svätý Ján Lestvičník: „Prijímanie je lekárstvo nesmrteľnosti, ktoré nás privádza do Božskej večnosti“[64].

Pri rôznych besedách a diskusiách vznikajú otázky častého prijímania. Niektorí považujú časté prijímanie za prípustné v rámci duchovného rastu, je však potrebné, aby

[63] СЫСОЕВ, *Д.*, МАКСИМОВ, Г. 2012. *Как часто надо причащаться*. Благотворительный фонд „Миссионерский центр имени иерея Даниила Сысоева“, Москва 2012, s. 7.)

[64] Tamže, s.14.

kresťan bol v tejto otázke patrične uvedomelý. Iní hovoria, že prijímanie každú nedeľu môže priviesť kresťana do akejsi duchovnej prelesti – sebaklamu. Tých, ktorí však prichádzajú každú nedeľu, nie je veľa. Všetci Svätí Otcovia do 18. storočia vyzývali ľudí k častému prijímaniu a mnohí svätí z nášho obdobia pokračovali v udržaní tradície častého prijímania. Napríklad svätý Ján Krondštadský hovoril o tom, že pokiaľ je kresťan pripravený k prijímaniu, môže prijímať eucharistiu každý deň. Svätý Teofán Zatvornik zase hovorí, že zriedkavé prijímanie je nesprávny výsledok, ktorý sa vkradol do cirkevnej praxe kvôli ochladeniu kresťanov. Prepodobný Onufrij Veľký († 390) prijímal každú sobotu a nedeľu. Sám prepodobný Onufrij hovorí: „Prichádza ku mne Anjel Pánov, ktorý so sebou prináša prečisté dary, a dáva mi prijímať. Neprichádza iba ku mne, ale aj k ostatným mníchom, ktorí radi Boha žijú v púšti, nevidiac ľudskú tvár.“ Každú nedeľu prijímal aj prepodobný Paisij Veľký (5.stor.). V monastieri prepodobného Gerasima Jordánskeho († 475) v sobotu aj v nedeľu prichádzali všetci na svätú liturgiu a prijímali svätú Eucharistiu. Každodenné prijímanie bolo v lavre prepodobného Evtímia Veľkého. Podobne sa každú nedeľu zúčastňovali na Svätej Eucharistii aj v monastieri jeho učeníka prepodobného Sávu Posväteného († 532). V opise životoch Sinajských Otcov zo 6. storočia nachádzame zmienky o tom, že prebývali v mlčaní vo svojich kéliách a v sobotu sa stretávali v chráme, kde slúžili vsenočné bdenie. Nadránom v nedeľu sa na liturgii všetci zúčastňovali na svätej Eucharistii a potom všetci potichu odchádzali do svojich kélií. Oponenti častého prijímania by mohli hneď oponovať, že sa to týka iba mníchov, ale že to nemôže slúžiť ako príklad pre ľudí žijúcich mimo mníšsky život. Potom však nie je úplne jasné, prečo

laikom často dávajú za príklad duchovného života a prijímania práve samotných mníchov.

V dejinách našej Cirkvi bolo mnoho období, v ktorých boli najrôznejšie postoje ohľadne toho, ako často treba pristupovať k prijímaniu Svätej Eucharistie. V apoštolskej dobe chodili všetci k prijímaniu každú nedeľu a brali si prijímanie aj domov, aby mohli prijímať aj každý deň, keď sa nekonala liturgia. Takto to môžeme vidieť do konca 4. storočia. V dobe svätého Vasilia Veľkého sa pristupovalo k eucharistii tri – štyrikrát do týždňa, čo malo za následok vznik tradície pristupovať k Eucharistii niekoľkokrát ročne. Od tej doby si mnoho pokolení kresťanov odvyklo pristupovať k Svätej Eucharistii, čo viedlo k osudným zmenám vo svete. Otec Alexander Schmemann sa zamýšľa nad tým, že hlavnou príčinou revolúcie v Rusku bolo práve to, že kresťania veľmi málo pristupovali k prijímaniu. Dnešná doba je chvála Bohu pod vlajkou eucharistického obrodenia. Každá jedna farnosť alebo monastier je v prvom rade eucharistickou duchovnou rodinou, ktorá sa schádza pri kalichu Spasiteľa Isusa Christa. Všetky ostatné atribúty Cirkvi, ako je zvonenie zvonov, krásny spev, vôňa z kadidla alebo výzdoba chrámu, sú iba akýmsi rámom svätej liturgie. Pokiaľ život veriacich stratí smer, ktorého cieľom sú sväté tajiny, potom sa z Cirkvi stane etnografické múzeum, múmia, ktorá vyzerá ako telo, ale je už bez známok života. Na našej láske ku Christovi a Jeho svätým tajinám záleží a môžeme smelo povedať, že doslova stojí súčasný duchovný život pravoslávnej Cirkvi a tak isto aj jej budúcnosť. Veľmi nesprávne je odďaľovať sa od eucharistie nejakou falošnou pokorou a myšlienkami, že nie som hodný pristupovať k Svätej Eucharistii. Christos prišiel zachrániť hriešnikov, nie svätcov, prišiel zachrániť duše

zhanobené, poškvrnené a nemravné, pošpinené hriechom a nie krištáľovo čisté. Pokiaľ má človek pocit, že nie je hodný prijímania, nech má na pamäti, že Christos prišiel aj kvôli nemu a nikto nemá právo odmietať Jeho Dary, keď sa raz rozhodol stať kresťanom. Za tvrdením, že nie som hodný pristupovať k svätým tajinám, sa skrýva nedostatočná, slabá viera alebo fakt, že človek nechce meniť svoj život. Kto nie je hodný aspoň raz za týždeň pristúpiť k svätému prijímaniu, ešte viac nie je hodný pristúpiť k nim raz v roku.[65]

Cirkevné kánony o častom prijímaní

Samotné cirkevné kánony prijaté či už apoštolmi, alebo všeobecnými a miestnymi snemami hovoria o častom prijmaní Eucharistie. Napríklad 8. pravidlo svätých apoštolov hovorí: „Pokiaľ sa pri predkladaní darov nezúčastní biskup alebo kňaz, diakon alebo niektorý zo slúžiacich osôb prijímania, musí sa ospravedlniť. V prípade odôvodnenia nech je zbavený viny. V prípade, že vysvetlenie nepodá, nech je zbavený funkcie, pretože svojím zavinením privodil škodu národu a uvalil nedôveru na osobu vykonávajúcu predloženie darov, akoby ich nesprávne vykonávala“[66]

Podobne sa vyjadruje aj 8. pravidlo svätých apoštolov k veriacemu človeku z národa, keď hovorí: „Všetkých veriacich, ktorí prichádzajú do chrámu počúvať iba Písmo, avšak nezostávajú na modlitbách a na svätom prijímaní do

[65] TKAČEV, A.: 2018. *Nebeský chléb*. In: Hlas pravoslaví, č. 2/2018. Vydává Pravoslávna církev v českých zemích. Praha, s.24 – 25.
[66] Pozri http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm#2poz10.

konca, je nutné vylúčiť zo svätého prijímania ako osoby, ktoré spôsobujú v chráme neporiadok.[67]

Napríklad 80 pravidlo 6. všeobecného snemu, poukazuje na to, aby každý kresťan či biskup, kňaz alebo laik pristúpil k Eucharistii minimálne raz za tri týždne.[68]

Pravoslávny kresťan, ktorý zachováva Niceo – Carihradský symbol viery, neupadá do smrteľných hriechov a zachováva pôsty (vrátane Eucharistického pôstu od polnoci pred liturgiou), má právo na sväté prijímanie, pokiaľ sa nepreukáže opak. V prospech častého prijímania hovorí aj 66. pravidlo 6. všeobecného snemu: „Od svätého dňa vzkriesenia Christa nášho Boha, do ďalšej nedele (antipaschy) počas celého týždňa sú veriaci povinní vo svätých chrámoch neustále prebývať v žalmoch, speve a duchovných piesňach radujúc a jasajúc v Christovi, počúvať čítanie Svätého Písma a tešiť sa zo svätých tajín. Lebo týmto spôsobom spoločne s Christom vstaneme z mŕtvych a povznesieme sa“. Toto pravidlo je často hrubo porušované. Nielenže v mnohých chrámoch v samotnú Paschálnu noc mnohí neprijímajú svätú Eucharistiu (priamo narušujúc aj samotné cirkevné pravidlá), ale protirečia aj samotným slovám Zlatoústeho: Stôl je plný, jedzte všetci. Pokrm je pripravený, nech nikto neodchádza hladný), ale dokonca odhovárajú od prijímania kresťanov počas Svetlého týždňa. Vidíme, že cirkevné pravidlá sa všemožne snažia uľahčiť pre verných kresťanov prístup

[67] (http://www.pravoslavi.cz/download/data/kanony.htm#2poz10)

[68] Ak niektorý z biskupov alebo kňazov, alebo diakonov, alebo ktokoľvek z duchovenského stavu, alebo laik bez nejakej naliehavej potreby, alebo prekážky, keby bol nadlho vzdialený od svojho chrámu, bývajúc v meste počas troch nedieľ nepríde na bohoslužobné zhromaždenie, duchovní nech je vyvrhnutý z duchovenstva a laik vzdialený od cirkevného spoločenstva.

k svätej Eucharistii, zakrývajúc pritom cestu pre neveriacich a tých, ktorí padli do ťažkých a smrteľných hriechov. O nich je napísané v Evanjeliu: „Viažu ťažké až neúnosné bremená a kladú ich ľuďom na plecia, ale sami nechcú ani prstom pohnúť“[69]. Prekračujú Božie prikázanie pre svoje obyčaje alebo zvyky.[70] A podobne prepodobný mních Nikodím Svätohorský takýchto odsudzuje: „Tí kňazi, ktorí nedávajú sväté prijímanie kresťanom, pristupujúcim k Eucharistii s úctou a vierou, sú odsúdení Bohom ako vrahovia podľa slov proroka Ozeáša: „Ako hrdlo zločincov je zástup kňazov, zabíjali na ceste do Sichemu, áno, zločin páchali“[71]. Často sme svedkami, akémusi nepísanému pravidlu, že časté prijímanie je výsadou iba duchovenstva. Svätý Nikodím k tomu dodáva, že pri prijímaní svätých Darov medzi duchovenstvom a veriacimi niet žiadneho rozdielu, iba ak v spôsobe prijímania (kňaz v oltári prijíma rukami, veriaci mimo oltára s lyžičkou).[72]

Svätí Otcovia a ich pohľad na časté prijímanie Eucharistie

Existujú niektorí ľudia, ktorí nepoznajúc poriadne Sväté Písmo, ak uvidia nejakého kresťana často pristupovať k svätej Eucharistii, vyčítajú mu to a bránia mu v tom slovami, že

[69] Mt 23, 4.
[70] Mt 15, 3.
[71] Oz 6, 9.
[72] SAVČÁK, P.: 2016. *Odpovede prepodobného Nikodíma Svätohorca a svätého Makária Korintského na námietky proti častému prijímaniu svätých Christových Tajín* (1). In: Odkaz sv. Cyrila a Metoda. Mesačník Pravoslávnej cirkvi na Slovensku. č.3, roč. 62/ 2016, s. 20.

takto môžu robiť iba kňazi. Pokiaľ chce aj naďalej často prijímať, nech sa radšej stane kňazom. K takto zmýšľajúcim ľuďom treba reagovať slovami Svätého Písma, svätých Všeobecných snemov a učiteľov Cirkvi. My hovoríme, že slúženie kňazov pozostáva z toho, aby prinášali Božské Dary a aby prostredníctvom nich ako orgánov Svätého Ducha, Jeho blahodaťou boli tieto Dary posvätené. Keď nastáva prijímanie svätých darov, vtedy nie je žiadny rozdiel medzi kňazom, mníchom a laikom okrem toho, že kňaz dáva prijímať veriacim a sám prijíma ako prvý v oltárnej časti a mnísi spolu s laikmi prijímajú v chrámovej lodi, kde je im eucharistia podávaná lyžičkou.

Keď svoj pohľad obrátime na svätootcovskú literatúru, uvidíme veľké množstvo svedectiev, ktoré priamo poukazujú na potrebu častého prijímania Eucharistie. Za časté prijímanie vystupovali napríklad svätý Ignatij Bohonosec (Antiochijský), svätý Justín Filozof, africkí mučeníci, Cyprián Kartáginský, Atanáz Veľký, Ambróz Milánsky, Vasilij Veľký, Gregor Teológ, Gregor Nysský, Ján Zlatoústy, Cyril Alexandrijský, Nikodím Svätohorský, Ján Krondštadský a veľké množstvo ďalších svätých. Veľké množstvo citátov môžeme nájsť v diele svätého Nikodíma Svätohorca.

Svätý Nikodím k otázke pristupovania k Eucharistii hovorí: „Drzosť nie je v častom pristupovaní, ale v nedôstojnom pristupovaní, hoci by niekto prijímal len raz v roku. My sme do tej miery nerozumní a úbohí, že činiac v priebehu roku tisíce hriechov neprejavujeme nijakú snahu, aby sme sa z nich vyspovedali. A pritom si myslíme, že stačí, ak sa cítime nedôstojní pristupovať k prijímaniu neprestajne. Práve takýmto spôsobom znevažujeme Telo Christovo. Takto uvažujúc chápeme, že aj tí, ktorí ukrižovali Christa, to urobili

iba raz, ale či je možné, aby hriech kvôli tomu, že bol vykonaný iba raz, bol kvôli tomu menší? Judáš iba raz zradil. Čo z toho môžeme vyvodiť? Či ho to zachránilo? Prečo mi toto (prijímanie) meriame časovou dimenziou? Nech nám časom na prijímanie svätej Eucharistie bude čisté svedomie“[73]

Prax zriedkavého prijímania svätej eucharistie len na veľké sviatky či počas pôstu a to iba raz v roku sa v Cirkvi objavila so slabnutím ducha eucharistickej zbožnosti, kedy sa niektorí kresťania začali vyhýbať z pocitu akejsi vlastnej nehodnosti prijímaniu Christa, zatiaľ čo u iných sa prijímanie stalo formálnou záležitosťou vyplývajúcou z „kresťanskej povinnosti“.

Svätý Ján Zlatoústy píše nasledujúce slová: „Všimol som si, že mnoho ľudí skôr zo zvyku a zavedeného poriadku ako z uvažovania a uvedomenia si prijímajú Telo Christa. Hovoria: Nastal čas svätej štyridsiatnice alebo deň Bohozjavenia, alebo akýkoľvek iný sviatok. Je potrebné prijímať sväté tajiny. Ale čas nám nedáva právo pristupovať k tajinám, pretože nie sviatok Bohozjavenia alebo čas Veľkého pôstu robia tých, ktorí pristupujú k eucharistii dôstojnými, ale čistota duše. Bez toho nepristupuj nikdy“. „A tak vždy, keď budete jesť tento chlieb a piť tento kalich, zvestujete Pánovu smrť, kým nepríde.[74] Aj tieto slová nás utvrdzujú v tom, s akým strachom pristupovali k eucharistii kresťania v ranej Cirkvi.

Na otázku, ako často pristupovať k eucharistii, nájdeme odpoveď v kanonickom práve v odpovedi svätého Atanáza

[73] SAVČÁK, P.: 2016. *Odpovede prepodobného Nikodíma Svätohorca a svätého Makária Korintského na námietky proti častému prijímaniu svätých Christových Tajín* (1). In: Odkaz sv. Cyrila a Metoda. Mesačník Pravoslávnej cirkvi na Slovensku. č.3, roč. 62/ 2016, s. 20.

[74] 1 Kor 11, 26.

patriarchu antiochijského: „Keď apoštol povedal: Nech teda človek skúma sám seba, a tak je z toho chleba a pije z kalicha. Lebo kto je a pije a nerozoznáva telo, ten si je a pije odsúdenie. Preto je medzi vami veľa slabých a chorých a mnohí umierajú. Keby sme súdili sami seba, neboli by sme súdení. Ale keď sme súdení, Pán nás napráva, aby sme neboli odsúdení s týmto svetom.[75] Je jasné, že my sa musíme najprv očistiť a ukázať sa čistými z každého nesprávneho skutku a vtedy pristúpiť k božskej tajine, aby nám nebola ku skaze duše a tela. Boh skrze Mojžiša hovorí Izraelu: Ak sa v budúcich pokoleniach niekto z vášho potomstva v stave nečistoty priblíži k posvätným darom, ktoré Pánovi zasvätia Izraeliti, ten človek musí byť vyhubený spred mojej tváre. Ja som Pán![76]. Poučte teda Izraelitov o ich nečistote, aby pre svoju nečistotu nepomreli, len čo by poškvrnili môj príbytok, ktorý je uprostred vás. Preto apoštol hovorí tým, ktorí nehodne prijímajú: „Preto je medzi vami veľa slabých a chorých a mnohí umierajú“[77]. Pre túto príčinu, keď kráľ Dávid a tí, ktorí boli s ním, chceli jesť predložené chleby, ktoré boli

[75] 1 Kor 11, 28 – 32.
[76] Lv. 22, 3.
[77] 1Kor. 11, 3.

predobrazom Tela a Krvi Christa, Archijerej sa ich spýtal, či sú čistí od žien a vtedy im dal chleby[78].[79]

V Rusku na začiatku 20. storočia bola otázka, ako často treba pristupovať k eucharistii široko diskutovanou témou. Vtedy sa odporúčal návrat k ranokresťanskej praxi prijímať každú nedeľu a zdôrazňovalo sa, že človek nie je nikdy dôstojný tejto tajiny, pretože každý človek je hriešny. Eucharistia však bola daná preto, aby sme sa prijímaním a spojením s Christom stali čistými a pre Boha dôstojnejšími. O tom už v 5. storočí písal svätý Ján Kassián: „Nemali by sme sa vyhýbať Pánovmu prijímaniu preto, že si uvedomujeme svoju hriešnosť. Naopak, ešte viac je potrebné k nemu bežať pre uzdravenie duše a očistenie ducha. Máme tak však konať s pokorou ducha a s vierou, aby sme si, pokiaľ to budeme považovať za nehodné prijať takú blahodať, o to viac priali uzdravenie našich rán. Raz za rok totiž nie je možné dôstojne prijímať, ako to robia niektorí, keď oceňujú dôstojnosť, posvätenie a blahodarnosť nebeských tajín s presvedčením, že ich majú prijímať iba svätí a nepoškvrnení. Lepšie by však bolo si

[78] Dávid vstal a odišiel a Jonatán išiel do mesta. Dávid prišiel do Nobu ku kňazovi Achimelechovi. Achimelech šiel zarazený Dávidovi v ústrety a vravel mu: „Prečo si sám a nik nie je s tebou?!“ Dávid odpovedal kňazovi Achimelechovi: „Kráľ ma čímsi poveril a povedal mi: Nech nik nevie o veci, pre ktorú ťa posielam a ktorou ťa poverujem! Sluhov som si však objednal na to a to miesto. A teraz, čo máš poruke? Daj mi päť chlebov alebo niečo, čo nájdeš!“ Kňaz odpovedal Dávidovi: „Nemám poruke obyčajný chlieb, iba svätý chlieb. Zdržovali sa chlapi od žien?“ Dávid odvetil kňazovi: „Ženy nám boli zakázané, ako aj predtým, keď som odchádzal do boja, preto sú nádoby mužov sväté. Toto je síce podujatie obyčajné, ale aj dnes sú telá sväté.“ Kňaz mu dal teda sväté (chleby), lebo tam nebolo chleba, len chlieb predkladný, ktorý vzali spred Pána, a v ten deň, keď ho vzali, položili chlieb čerstvý.

[79] 1Sam 21, 4 – 5.

myslieť, že nás tieto tajiny cez blahodať očisťujú a posväcujú. Takíto ľudia v skutočnosti prejavujú viac pýchy než pokory, pretože si myslia, že keď prijímajú, sú hodní ich prijatia. Omnoho správnejšie by bolo, keby sme s pokorou v srdci, s ktorou veríme a vyznávame, že sa nikdy nemôžeme dôstojne dotknúť posvätných darov, každú nedeľu prijímali, aby liečili naše neduhy, než aby sme verili, že po ročnom neprijímaní budeme hodní ich prijať"[80].

Príprava k prijímaniu svätej Eucharistie

Svätý Ján Kronštadtský objasňuje, akým spôsobom je dôležité pripravovať sa k prijímaniu svätej eucharistie. U veriacich sa často utvára povedomie o tom, že stačí prečítať modlitebné pravidlo, ktoré pozostáva z modlitieb pred prijímaním svätej eucharistie, prípadne ešte ďalších modlitieb podľa vlastného uváženia. Otec Ján túto praktiku dopĺňa, že to nie je to najdôležitejšie k prijímaniu svätých Christových tajín, ale niečo iné. „V prvom rade treba pozerať na nápravu a pripravenosť svojho srdca k prijatiu svätých tajín. Pokiaľ sa vo tvojom vnútri stalo tvoje srdce naozaj čisté, keď je po Božej milosti pripravené stretnúť sa so Ženíchom, tak sláva Bohu za to, hoci si aj nestihol prečítať celé svoje pravidlo"[81].

Všetky predpisy o príprave na eucharistiu sú zamerané na to, aby si človek, ktorý k eucharistii pristupuje, uvedomil

---

[80] ALFEJEV, I.: 2016. *Mystérium víry. Uvedení do pravoslavné teologie*. Pavel Mervart 2016, s. 136.

[81] КОНДРАКОВ, П.: 2009. *Со страхом Божим и верою приступите. Из опита служения литургии св. праведним Иоаном Кронштадтским.* Москва 2009, s.29.

svoju hriešnosť a pristúpil k nej s pocitom úprimného pokánia. V modlitbe pred prijímaním sa kňaz modlí modlitbu, kde sa sám apoštol Pavol považuje za prvého z hriešnikov: „Verím, Pane, a vyznávam, že ty si v pravde Christos, Syn živého Boha, ktorý prišiel na svet spasiť hriešnikov, z ktorých prvý som ja“. Len uvedomenie si vlastnej úplnej nehodnosti robí človeka hodným pristúpiť k eucharistii.[82]

Dôležitou podmienkou k prijímaniu svätej Eucharistie je udobrenie sa s našimi nepriateľmi. Christos povedal: Keby si teda prinášal dar na oltár a tam by si si spomenul, že tvoj brat má niečo proti tebe, nechaj svoj dar tam pred oltárom a odíď, najprv sa zmier s bratom a potom odíď a obetuj svoj dar“[83] Veľmi dôležité je naše oslobodenie sa od egoizmu a vlastného individualizmu. Nikto, kto túži po individuálnej spáse, nemôže pristupovať k Eucharistii, pretože Eucharistia nás uzdravuje práve od egoizmu, ničí základy individualizmu a učí nás, aby sme spolu a bratsky nažívali s našimi blížnymi a celým stvorenstvom.[84] Preto je veľmi dôležité pristupovať k Eucharistii v mieri a pokoji. Je potrebné všetko a všetkým odpustiť, aby aj Boh odpustil nám. Ten, kto pracuje na sebe a na svojom srdci, snaží sa napĺňať slová apoštola Pavla: „Pokiaľ je možné, pokiaľ to záleží na vás, žite so všetkými v pokoji“[85]. Toto má totiž oveľa väčšiu hodnotu, ako prečítanie celých kánonov a množstvo ďalších modlitieb. Kánony

[82] ALFEJEV, I.: 2016. *Mystérium víry. Uvedení do pravoslavné teologie*. Pavel Mervart 2016., s. 137 – 138.
[83] Mt 5, 23 – 24.
[84] ŠAK, Š.: 2002. *Pristupovanie k Božskému (svätému) prijímaniu*. In: Pravoslávny teologický zborník. Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. XXV (10) 2002, s. 181 – 194, s. 187 – 188.
[85] Rim 12, 18.

môžeme čítať celé roky a vôbec si pritom nemusíme všimnúť našu škodoradosť voči blížnemu, našu zlosť, závisť alebo to, že iných okolo seba odsudzujeme. Preto aj samotnú prípravu, ktorú považujeme za nariadenie Cirkvi pred prijímaním, je potrebné čítať pozorne a s láskou, ale v žiadnom prípade to nie je „priepustka" k svätému prijímaniu.[86]

Dôležitou súčasťou v príprave pred svätým prijímaním je modlitba. Svätý Ján Kronštadtský hovorí o tom, že ak sa mu aj z nejakých príčin nepodarilo prečítať celé „stanovené pravidlo", ktoré mal, vždy sa snažil prečítať aspoň modlitby predchádzajúce k svätému prijímaniu. Svätý Ján poukazujúc na to hovoril, že Boh od nás nepotrebuje siahodlhé modlitby, ale prijaté modlitby sú tie, ktoré sú prinášané zo srdca, sústredene, celou našou mysľou. Preto podľa jeho názoru je lepšie prečítať menej modlitieb, ale s plným sústredením a od srdca, ako prečítať veľa modlitieb, nesústredene, bez vnímania ich obsahu.[87]

„Čo sa týka prípravy k prijímaniu, často vznikajú otázky akým spôsobom sa čo najlepšie pripraviť k prijatiu Eucharistie. Poznáme modlitby pred prijímaním, ktoré môžeme nájsť v našich modlitebníkoch. No mnohí, ospravedlňujúc svoju absenciu v eucharistickom živote, poukazujú na fakt, že pri dnešnom spôsobe života, hlavne pracujúci, študujúca mládež si jednoducho nestačia nájsť čas, aby sa mohli takýmto spôsobom pripraviť. Biskup Ilarion Alfejev hovorí: „Pravoslávnej Cirkvi nie je žiadne oficiálne pravidlo, ktoré by

[86] TKAČEV, A.: 2018. *Nebeský chléb*. In: Hlas pravoslaví, č. 2/2018. Vydává Pravoslávna církev v českých zemích. Praha. ISSN 0323-1089, s. 25)

[87] КОНДРАКОВ, П.: 2009. *Со страхом Божим и верою приступите. Из опита служения литургии св. праведним Иоаном Кронштадтским.* Москва 2009, s. 29 – 30.

hovorilo, čo je prikázané „prečítať“ pred prijatím Svätých Darov. V modlitebníkoch sú modlitby pred Svätým Prijímaním a nimi sa treba riadiť. Myslím si, že čítanie týchto modlitieb počas týždňa či raz v týždni v predvečer nedele, nie je niečím, čo zaberie až tak veľa času a námahy. Takisto som presvedčený, že aj študenti pracujúci, či rodičia vychovávajúci deti si môžu nájsť 20 minút, aby prečítali toto modlitebné pravidlo. Úmyslom nie je zväčšovať množstvo predpísaných modlitieb, ale vhodným spôsobom sa duchovne pripraviť k prijatiu Svätej Eucharistie. Niekedy býva osožnejšie prečítanie jednej modlitby, hoci niekoľko ráz – pomaly, s vnímaním a pochopením, ako prečítanie celého modlitebníka s mysľou rozutekanou na všetky strany. Oproti tomu existuje prax čítania kánonu a akafistu pred prijímaním Eucharistie. Sú tiež duchovníci, ktorí túto prax pre svoje duchovné deti kladú za záväznú. Tiež sa napríklad hovorí, že pred Prijímaním je potrebné prečítať minimálne tri kánony, jeden akafist a modlitby pred prijatím Eucharistie. Nesúhlasím s týmito podmienkami, - hovorí vladyka Ilarijon. - Po prvé, nie je to ustanovené žiadnymi cirkevnými pravidlami a je to iba zbožná tradícia, ktorá nie je zapísaná v žiadnych cirkevných predpisoch a ustanoveniach. Po druhé, ak daná osoba chce čítať kánony a akafisty a má na to čas, ich čítanie, samozrejme, je iba k dobru, ale postaviť „prečítanie troch kánonov“ (a pod.) za podmienku pristúpenia k Eucharistii, považujem za veľmi chybné. Týmto spôsobom iba odháňame

ľudí od Čaše, zbavujúc ich podstaty – jadra kresťanského života, ktorým je Sväté Tajomstvo Christovho Tela a Krvi.“[88]

Pôst pred svätým prijímaním

Otázka pôstu pred svätým prijímaním sa často stáva predmetom sporu, vlastných názorov a akéhosi tradicionalizmu, ktorý však nenachádzame v žiadnych kánonických ustanoveniach. „V prvotnej Cirkvi pôst nebol spájaný s Eucharistiou. Stalo sa tak až neskôr, pravdepodobne v 4. storočí. Preto žiadny so svätých kánonov neustanovuje to, že pred svätým prijímaním musí veriaci postiť. Samozrejme, nie je na škodu, aby sa niekto postil, keď chce pristúpiť k svätému prijímaniu, avšak kánony to nevyžadujú. Apoštolské pravidlo žiada, aby sa kresťania nepostili v sobotu a nedeľu (apoštolské pravidlo 64.)[89] Kto poruší toto pravidlo, nech je vylúčený zo spoločenstva Cirkvi. Osemnáste pravidlo Gangrského snemu hovorí: „Kto sa však kvôli domnelej askéze postí v nedeľu, nech je daný pod anatému“. Pritom autori týchto pravidiel veľmi dobre vedeli, že veriaci budú v sobotu a nedeľu pristupovať k Eucharistii. V konečnom dôsledku to, koľko sa bude niekto postiť, ako aj to, že kedy bude prijímať, je vecou, ktorú určuje pre každého kresťana jeho duchovník. Tento, poznajúc život každého spovedajúceho sa, posúdi to, čo odporučí. Ako teda postupovať, aby sme sa pripravili čo

[88] HILARION Alfejew, 2013. *O częstym przystępowaniu do Eucharystii*. [online]. [cit.9.8.2018]. Dostupné z http://www.kosciol.pl/article.php/20120102002803390.

[89] Ak bude niekto z duchovenstva pristihnutý, že sa postí v deň Pána (v nedeľu), alebo v sobotu, okrem (Veľkej) soboty, nech je zbavený hodnosti. Ak to bude laik, nech je vylúčený zo svätého prijímania.

najlepšie? Skutoční kresťania, ktorí zachovávajú Cirkvou uložené pôsty počas celého roka, často sa spovedajú, dávajú si pozor, aby centrom ich života bol Christos, môžu prijímať sväté dary s vedomím svojho duchovníka bez osobitého pôstu. V týchto prípadoch je zvykom zdržiavať sa od večera akéhokoľvek jedla. Mnohí iní, ktorí prijímajú sväté dary raz alebo dvakrát do roka, sú povinní, opäť z rozhodnutia duchovníka pristúpiť k spovedi, postiť sa (aj niekoľko dní pred prijímaním), aby si uvedomili význam a vážnosť svätého prijímania"[90].

Pokiaľ má verný kresťan čisté svedomie a nenachádza sa pod epitímiou (odlúčenie od prijímania z dôvodu vykonania nejakého ťažkého hriechu), ak zachováva poriadok pôstov počas roka, ak vedie kresťanský život v modlitbách, pôste, v zdržanlivosti a askéze, má požehnanie od svojho duchovného otca, môže pristupovať bez osobitého pôstu k svätej tajine Eucharistie, pretože len večer pred prijímaním sa postil. V diele Svätého Nikodíma Svätohorca („zbierka kánonov s výkladom") sa dočítame o jeho odporúčaní pre tých, ktorí pristupujú len sporadicky ku svätému prijímaniu, aby sa pred tým postili aspoň tri dni. Je to len jeho odporúčanie, ktoré nie je nariadené svätými kánonmi Cirkvi.[91]

V pravoslávnej cirkvi je zavedené prijímanie nalačno, pretože ľudské telo má byť očistené pôstom. Podľa slov konštantínopolského patriarchu Gennadia: „Ten, kto pozýva cisára do svojho domu, svoj dom najprv vyčistí. A preto aj ty,

[90] ŠAK, Š.: 2009. *Obnova katechizácie a kresťanskej výchovy v sekulárnej spoločnosti.* In: Nipsis č.8, roč. IV. Prešov 2009, s. 189 – 190.
[91] Pozri tamže, s. 190.

ak chceš, do telesného domu prijať Boha, musíš svoje telo posvätiť pôstom“[92]. Prijímanie nalačno je starobylá tradícia siahajúca až do doby, keď liturgia prestala byť pokračovaním agapé (večera lásky) a zmenila sa v slávnostnú bohoslužbu, ktorá sa vykonáva v dopoludňajších hodinách. Pokiaľ ide o zvláštne asketické pravidlá spojené s prijímaním v období „prípravy“ ako je napríklad niekoľkodenný pôst, tie vznikli v období, keď sa začalo prijímať len zriedkavo a nepravidelne. Pôst pred prijímaním je dôležitý hlavne pre tých, ktorý prijímajú zriedkavo, pretože ich núti zahĺbiť sa do svojho vnútra a zamyslieť sa nad svojimi hriechmi. Pokiaľ ide o ľudí, ktorí sa snažia prijímať každú nedeľu alebo častejšie, platia pre nich menej prísne pravidlá. Dokonca existuje veľa sviatočných dní, kde samotný pôst odporuje myšlienke sviatku. Pokiaľ chce človek prijímať počas paschálneho týždňa, musí sa postiť na Paschálnu nedeľu? Alebo ak chce veriaci prijímať v deň sviatku Svätého Ducha, ktorý nasleduje po nedeli Zostúpenia Svätého Ducha na apoštolov (Päťdesiatnica), musí sa postiť v tento sviatočný deň? Pravidlo povinného pôstu pred prijímaním niekedy vedie k tomu, že na liturgiách paschálneho týždňa neprijíma eucharistiu vôbec nikto, a keď kňaz vyjde s kalichom a zvolá: „S bázňou Božou a s vierou pristúpte!“, pred ním nestojí nikto, kto by sa na prijímaní zúčastnil.[93]

Často ľudí trápi ešte jedna otázka dotýkajúca sa pôstu pred prijímaním Svätých Tajin, známa a niektorými duchovnými prezentovaná prax trojdenného pôstu pred prijímaním,

[92] WARE, T.: 1987. *The Orthodox church*. Penguin books, London 1987, s. 294.
[93] ALFEJEV, I.: 2016. *Mystérium víry. Uvedení do pravoslavné teologie*. Pavel Mervart 2016, s. 137.

čo je pre mnohých nie celkom reálne. Vladyka Ilarijon odpovedá aj na túto otázku: „Odpoveď na túto otázku, ako aj na ďalšie podobné, treba hľadať v typikone. Kde typikon predpisuje pôsty poza tie, ktoré ustanovila Cirkev? Nikde. Pre ľudí, ktorí málo pristupujú k Eucharistii, ktorí nie veľmi dodržiavajú pôsty, ktorí sú ďaleko od Cirkvi, je naozaj prospešné, keď sa popostia niekoľko dní pred Prijímaním. Ale, keď človek dodržiava pôsty, ktoré ustanovila Cirkev, nie je potrebné mu pridávať nejaké dodatkové pôsty. Práve naopak, všetkým tým, ktorí regulárne dodržiavajú pôst, odporúčal by som, každú nedeľu a vo sviatočné dni so spokojným svedomím pristúpiť k Svätej Eucharistii"[94].

Spoveď pred svätým prijímaním

Veľmi dôležitou otázkou je aj to, či je ustanovená spoveď pred svätým prijímaním. Mnohí duchovní majú na túto otázku rôzny pohľad. Niektorí sú v tomto ohľade neoblomní a trvajú na tom, aby každý, kto chce na svätej liturgii prijímať, musel najprv ísť na spoveď, inak k svätej Eucharistii nebude pripustený. Iní duchovní zase pripúšťajú veriacich k prijímaniu bez predchádzajúcej spovede. Otázka teda znie: „Kto postupuje správne a kto nie?“ Odpoveď na túto otázku je veľmi jednoduchá. Záleží totiž od vedenia samotného duchovníka, kvality duchovného života veriaceho a jeho napredovania. Prečo sa teda často stretávame s praxou spovede pred svätou liturgiou. Tento problém podľa otca Alexandra Schmemanna začal vznikať v čase, keď prijímanie Eucharistie

[94] HILARION Alfejew, 2013. *O częstym przystępowaniu do Eucharystii*. [online]. [cit.9.8.2018]. Dostupné z http://www.kosciol.pl/article.php/20120102002803390

na každej svätej Liturgii prestalo byť normou každodenného života kresťana. Táto norma sa zmenila na „prax" zriedkavého, alebo dokonca len raz do roka pristupovania k svätému prijímaniu, a tak sa aj tajina spovede začala spájať s prijímaním, respektíve začala predchádzať samotnému prijímaniu. Túto prax môžeme badať hlavne v slovanských miestnych cirkvách, čo nabádalo k vzniku teórie, podľa ktorej prijímaniu veriacich na rozdiel od prijímania duchovenstva má predchádzať tajina spovede s prečítaním rozhrešujúcej modlitby. Pri analýze daného problému, ktorý sa v niektorých miestnych Cirkvách stal doslova „normou", prichádzame na to, že objavenie sa takejto praxe nemá žiaden základ v Tradícii Cirkvi a, ako hovorí otec Schmeman, vedie k veľmi znepokojujúcemu skresleniu pravoslávneho učenia o Cirkvi, o Eucharistii a tiež o samotnej tajine pokánia, ktorá má svoj veľmi hlboký zmysel a význam.[95]

Svätá tajina pokánia sa v ranej Cirkvi používala ako akt zmierenia s Cirkvou, alebo návrat do Cirkvi odlúčeného hriešnika, ktorý kvôli ťažkým hriechom bol vylúčený z eucharistického spoločenstva. Samozrejme naskytá sa otázka, či tí, ktorí sú neodlúčení od eucharistického spoločenstva, sú bezhriešni. Je jasné, že jediný bezhriešny je Boh. Cirkev učí, že hoci niektoré hriechy vedú človeka k odlúčeniu od Cirkvi,[96] ale sú aj také hriechy, ktoré neoddeľujú človeka od Cirkvi a stále má možnosť zúčastňovať sa na Eucharistii. Prakticky celá príprava k prijímaniu svätej Eucharistie je naplnená pokáním a prosbou Boha o odpustenie našich hriechov. Celý

[95] KORMANÍK, P.: 2010. *Pravoslávne dušpastierstvo III*. Prešovská univerzita v Prešove, s. 135 – 136.

[96] Daný hriešnik je daný pod tzv. epitímiu na určitý čas a nemôže pristupovať k svätej Eucharistii.

život pravoslávneho kresťana má byť „neustálym pokáním“ tak, ako to vidíme u askétov a mníchov, ale aj u našich svätých. Spoveď má pre každého veriaceho kresťana nesmierny význam. Nie je to len o odpúšťaní hriechov, ale aj o duchovnom napredovaní cez poučenia duchovníka. Preto je spoveď hoci aj každodenná prospešná pre každého, komu záleží na svojom duchovnom živote, napredovaní a očisťovaní sa od vášní.

NEDÔSTOJNÉ PRIJÍMANIE SVÄTEJ EUCHARISTIE

Svätý Ján Zlatoústy na výklad listu apoštola Pavla Efezským kresťanom hovorí: „Vidím, že mnohí prijímajú Telo Christa jednoducho podľa toho, ako sa im to hodí a prijímajú viac zo zvyku a nejakého predpisu, než aby rozmýšľali a dôkladne to zvážili. Keď nastane čas veľkého pôstu a Paschy, človek, nech už je v akomkoľvek duchovnom stave, už prijíma sväté dary. Pokiaľ však svedomie nie je očistené, nie je možné sláviť nijaký sviatok. Iba tak je možné prijímať. Kto je nečistý a nehodný, nemá právo prijímať ani na sviatok. Len si pomysli, že aj tí, ktorí prijímali starozákonný obed, veľmi o to dbali a pozerali, aby sa najprv očistili a ukázali sa najprv vo všetkom a podľa všetkého očistení, ale ty pristupuješ k obeti, pred ktorou sa trasú anjeli, zvádzaš vec na časovú udalosť a poškvrnenými rukami a ústami bez hanby pristupuješ k Telu a Krvi Christa. Ani cisára by si nemal pobozkať, keď by ti páchlo z úst, avšak bozkávaš nebeského kráľa s dušou, ktorá hanebne zapácha. Je to drzá vec. Vzhľadom k tomu, že nie si hoden prijímania, nepatríš ani medzi tých, ktorí sú teraz ešte len hodní modlitby a cirkevnej služby. Počúvaj Pána, ktorý hovorí: „Ktorí činia pokánie, oni tiež pristupujú, avšak ktorí neprijímajú, tí sa ani nekajajú“[97].

Svätý Symeon Nový Teológ hovorí o účasti na svätej eucharistii, kde poukazuje hlavne na jednu požiadavku, aby každý, kto chce prijímať eucharistiu učinil úprimné pokánie a zomrel pre hriech, ktorý ťaží jeho dušu. Podobne ako sme

[97] Pozri http://www.kistine1.narod.ru/ZLATOUST/Z10_1/Z10_1_01.htm

v tajine svätého krstu zomreli pre hriech a ožili pre nový život v Christovi, máme aj počas svojho života žiť v pokání vzdialení od hriechu. V tejto otázke svätý Symeon nerobí rozdiel či ide o laika alebo kňaza. Obrátiac sa ku kňazom v mene Christa, hovorí: „Prečo sa nebojíte nečistými rukami a ešte viac nečistými dušami držať a jesť mňa, Prečistého a nepoškvrneného?“[98]

Keď sa obracia k mladému mníchovi, radí mu, aby sa zúčastňoval na bohoslužbách, hlavne na svätej liturgii, kde so súhlasom svojho duchovníka má pristupovať k prijatiu svätej eucharistie. Mladému človeku, ktorý žil vo svete a jeho duchovný život ešte nebol stabilizovaný radil aby sa počas úprimného pokánia zdržal účasti na svätej eucharistii a čas využil na úprimné pokánie a zmenu svojho života, od hriechu smerom k Bohu. Svätý Symenon veľmi krásne hovorí o nebezpečenstve duchovnej nepripravenosti, života bez ozajstného pokánia a prijímania eucharistie v takomto nešťastnom stave. Keď človek v takomto stave prijíma svätú eucharistiu, zlí duchovia s ešte väčšou závisťou, keďže uvidia ako pohrdol Bohom a nehodne sa priblížil k tajine, povstanú proti nemu a neľútostne ho uvrhnú do špiny a namiesto toho, aby bol kresťanom, sa stane nepriateľom Boha.[99] Nakoniec bude odsúdený s tými, čo ukrižovali aj samotného Christa, ako hovorí apoštol Pavol: „Kto by teda jedol chlieb alebo pil Pánov kalich nehodne, previní sa proti Pánovmu Telu a Krvi.“[100]

---

[98] PRUŽINSKÝ, Š.: 2004. *Byzantská teológia II. Doktrína.* Vydala Prešovská univerzita v Prešove. Pravoslávna bohoslovecká fakulta, Prešov 2004, s. 330.
[99] Pozri tamže.
[100] 1 Kor. 11, 27.

Základným predpokladom správneho prijímania eucharistie je pokánie. Svätý Symeon nespomína spoveď, ale veľký dôraz kládol na pokánie, ktoré je zmenou nášho života v duchu Evanjelia. Ako hovorí profesor Pružinský, „máme sa rýchlo rozlúčiť s nesprávnou praxou Západu, ktorou je aj naše cirkevné prostredie doslova otrávené. Spoveď bez pokánia a formálne rozhrešenie nič neriešia; je to bezcitná a nezodpovedná duchovná deformácia človeka. Na nej sa pravoslávny duchovný nemá podieľať. Keď sa toto nezmení, v chráme zostanú mŕtvoly pasívni účastníci liturgie, ktorí práve touto svojou pasivitou voči Christovi, voči Eucharistii ukazujú svoju bezcitnosť a aroganciu. Takého kresťanstvo je mŕtve.“[101] Tieto slová sú pre mnohých veriacich ako aj pre samotných kňazov veľmi tvrdé, možno až poburujúce, ale poukazujú na nezdravý vplyv západného rímsko - katolíckeho, prípadne uniatského myslenia na pravoslávneho kresťana.

Svätý Ján Zlatoústy riešiac túto otázku v liste Židom poukazuje na to, že mnohí prijímajú eucharistiu jedenkrát v roku, iní dvakrát a ďalší často. „Koho z tejto skupiny treba najviac pochváliť? Tých, ktorí jedenkrát alebo tých, ktorí často prijímajú, alebo tých, ktorí prijímajú len zriedka? Zlatoústy hovorí, že ani jedných ani druhých, ale tých treba chváliť, ktorí prijímajú s čistým svedomím a ich život je bezúhonný. Taký nech pristupujú vždy, kto taký nie je, nech nepristupuje ani jedenkrát v roku. Prečo? Pretože takíto prijímajú pre seba súd a odsúdenie, potrestanie a trest. Netreba sa tomu diviť. Si naplnený rozkošou (vášňami) pri duchovnom stole, pričom

[101] PRUŽINSKÝ, Š.: 2004. *Byzantská teológia II. Doktrína.* Vydala Prešovská univerzita v Prešove. Pravoslávna bohoslovecká fakulta, Prešov 2004, s.331.

opäť mažeš ústa blatom. Najprv voňavými masťami mažeš a potom napĺňaš zápachom a po celý rok prijímaš? Myslíš, že stačí štyridsať dní, aby si očistil svoje hriechy, ktoré si páchal po celú dobu? Potom sa znovu po týždni vrátiš k starému spôsobu života. Povedz mi, keď sa za štyridsať dní vyliečiš z dlhej choroby a znovu začneš jesť tie jedlá, ktoré tú chorobu spôsobili, či si tým nezničil svoju predchádzajúcu námahu a sám sebe ešte viac neuškodil? Preto aj diakon zvoláva: „Sväté svätým“. To znamená, kto nie je svätý, nech nepristupuje. On nevraví iba, kto je čistý bez hriechu, ale kto je svätý[102].[103] „Lebo ak Židia jedli baránka s hotovosťou, stojac a majúc obuv na nohách a v rukách palice, tak oveľa viac máš ty bdieť. Lebo oni sa pripravovali ísť do Palestíny, a preto aj mali podobu pútnikov, a ty sa pripravuješ ísť na nebo. Preto treba bdieť vždy. Lebo nemalý trest čaká tých, ktorí nehodne prijímajú. Porozmýšľaj, ako často si rozhorčený na zradcu a na tých, ktorí ukrižovali Christa. A tak chráň sa, aby si sa nestal vinný proti telu a Krvi Christovej. Oni usmrtili sväté telo, a ty si ho prijímal s nečistou dušou po toľkých dobrodeniach. Lebo nepostačovalo pre Neho to, že sa stal človekom, jeho ešte bili po hlave a usmrtili Ho. No On ešte dáva seba nám a nielen vierou, ale aj samotným skutkom činí nás svojím telom. A ako čistý musí byť ten, kto s potešením

[102] ИОАНН ЗЛАТОУСТ:In: http://www.kistine1.narod.ru/ZLATOUST/-Z01_2/Z01_2_21.htm

[103] Slová „Proti Hebrejom“ boli Jánom Zlatoústym prednesené v Antiochii. Prvá tri slová boli prednesené v roku 386 a posledných päť v roku 387. Dôvodom ich napísania bolo to, že kresťania, buď zo zvyku, alebo z vlastnej nevedomosti sa zúčastňovali na židovských sviatkoch, pôstoch a navštevovali ich synagógy. Proti tejto nerozumnosti vystupoval svätý Ján Zlatoústy, kde v týchto svojich slovách objasňuje, že židovstvo vo svojej podstate stratilo svoj zmysel a význam ich obradov sa protiví Božej vôle.

prijíma túto obeť? O koľko čistejší od všetkých lúčov slnečných musia byť – ruka rozdrobujúca toto telo, ústa – naplnené duchovným ohňom, jazyk sfarbený úžasnou (strašnou) krvou? Rozmýšľaj, akou úctou si poctený? Z akého stola prijímaš potešenie? Na čo s chvením hľadia anjeli a nesmú pozerať bez strachu z dôvodu jasu odtiaľ vychádzajúceho, tým sa živíme, s tým sa spájame s jedným telom, jedným telom s Christom. Pôsobenie tejto tajiny sa uskutočňuje nie ľudskou silou. Ten, ktorý uskutočnil tieto deje na jednej večeri, aj teraz ich uskutočňuje. My zastávame miesto služobníkov, ale posväcuje a premieňa dary sám Christos. Nech tu nebude ani jeden Judáš ani jeden milovník peňazí. Kto nie je učeník Christov, ten nech sa vzdiali, stôl nedopúšťa tých, ktorí nie sú z počtu učeníkov. Lebo so svojimi učeníkmi oslávim Paschu.[104] Tento stôl je ten istý, ktorý predložil Christos, a v ničom nie je menší ako každý iný.

Jedna žena, kresťanka bola na spoveď u svojho duchovníka, ale kvôli ťažkým hriechom ju tento kňaz nepustil k prijímaniu. Táto žena bola rozhorčená nad jeho konaním a rozhodla sa ho nepočúvnuť. Keďže bola príbuzná biskupa, prišla k nemu a posťažovala sa mu na konanie daného kňaza. Biskup jej povedal, aby na ďalšiu nedeľu prišla do toho chrámu, kde bude slúžiť on a dá jej prijímanie. Táto žena prišla do chrámu a keď nastal čas prijímania, išla aj ona. Keď sa ale priblížila k svätej čaši, prišlo jej zle a začala zvracať. Znova nemohla pristúpiť k svätej Eucharistii. Keďže mala silné kŕče v bruchu, musela čakať do ďalšej nedele. Vydržala predpísaný pôst a na ďalšiu nedeľu prišla znova. Keď sa

[104] Mt 26, 18.

priblížila k svätej čaši, jej ústa sa neotvorili. Niekoľkokrát sa o to pokúsila, ale bezvýsledne. Začala sa vo svojom vnútri búriť, gúľať očami a nakoniec musela znovu odísť. Vtedy si spomenula na svojho duchovníka a podišla k nemu. Duchovník jej povedal, že bude prijímať Eucharistiu vtedy, keď jej on povie, ani o deň skôr a pocíti Božiu blahodať. Ona poslúchla jeho slová a prijala svätú Eucharistiu vtedy, keď jej povedal duchovník, a znovu našla pokoj vo svojom vnútri. [105]

Podobný príklad sa stal s otcom Jakovom Calikisom v Grécku. Raz, ako rozprával otec Jakov, prišiel do monastiera svätého Dávida jeden kresťan, známi novinár, aby prijal Eucharistiu rovnako bez náležitej prípravy. Ako hovorí otec Jakov, keď k nemu natiahol svätú lyžičku s Eucharistiou, uvidel, že tento človek bol úplne čierny, bezpochybne kvôli svojmu vnútornému neporiadku. Nepripravil sa a nezmyl zo seba svoju duchovnú nečistotu. Keď sa v tej chvíli svätá lyžička dotkla jeho úst, uvidel ako zablysol blesk, ktorý vyšiel z Tela a Krvi Christa. Prešiel ponad hlavu otca Jakova a zmizol za svätým oltárom. Ušla Božia blahodať, Svätý Duch, a keď On odíde, vtedy sa Božské prijímanie mení v našej duši „na súd a odsúdenie“, na uhoľ, ktorý spaľuje naše srdce.[106]

[105] АНАГНОСТОПУЛОС, С.: 2016. *Беседы о литургнческой жизни Церкви*. Санкт-Петербург. 2016, s. 119.
[106] Pozri tamže, s. 120.

VÝZNAM SVÄTEJ EUCHARISTIE PRE SÚČASNÉHO ČLOVEKA

Pri pohľade na človeka zistíme, že nie je ani zvieraťom, ani anjelom, ale živé prepojenie jedného aj druhého. Táto dualita ľudskej prirodzenosti si aj na základe toho vyžaduje dva druhy potravy. Podobne ako pre anjelov aj pre človeka je potrebná blahodať, ako tomu, kto bol stvorený z prachu zeme, je potrebná pozemská potrava. Už starovekí filozofovia tvrdili: „Človek je tým, čo je“. Takže môžeme pokojne povedať, že to platí pre obidva druhy potravy. To, že prijímame potravu ako chlieb, zeleninu, pijeme vodu, potvrdzujeme svoj pôvod že sme zo zeme, z ktorej nás Boh stvoril. Je to mŕtva potrava pre smrteľné telo, ale pre potvrdenie nášho spojenia s duchovným svetom je potrebný iný chlieb, živá potrava, ktorá dáva človeku večný život.

Hlavným pilierom nášho duchovného života je svätá liturgia a Eucharistia. Eucharistia je totiž zdrojom nášho posvätenia, ako hovoril starec Pajsij Svätohorský, pretože liturgia nie je ničím nahraditeľná. Pri liturgii Boh nestvorenými energiami blahodati posväcuje všetkých zhromaždených veriacich. Každému vkladá do srdca podľa jeho možností. Bohužiaľ, v dnešnej dobe už veľmi veľa kresťanov nedokáže dostatočne využívať tento zdroj posvätenia, aby z nej čerpali silu pre svoj duchovný rast. Diabol neustále napadá dušu mladého človeka, pretože cieľom jeho úsilia je zničiť

akékoľvek duchovné spojenie medzi Bohom a človekom a na to, aby dosiahol svoj zámer, používa akékoľvek.[107]

Preto človeka zvlášť v mladom veku zvádza bohatstvom, slávou, pýchou, aby sa zameral na pozemské veci, ktoré odťahujú jeho pozornosť od skutočného cieľa na tomto svete, ktorým je spása svojej duše. Napríklad vášeň alebo nadmerná láska (nie Christova láska) k deťom alebo blízkym môže priviesť človeka až do stavu, keď sa sám zriekne Boha.

Súčasný duchovný stav ľudstva vo svete nám ukazuje, akým smerom sa tento svet vybral. Dnešným svetom vládne digitalizácia, internet, počítače, televízia a rôzne ďalšie telesné pôžitky, ktoré zamestnávajú človeka už od útleho detstva a takýmto spôsobom jeho myseľ odťahujú od veci duchovných. Veď si len zoberme, ako málo je už tých, ktorí prichádzajú pravidelne na každú nedeľnú bohoslužbu, a to už vôbec nehovoríme o bohoslužbe počas týždňa. Koľko veriacich počas bohoslužby chodí po meste a neprídu sa pomodliť, aj keby mohli. V chráme sa deje to najcennejšie a najpodivuhodnejšie, čo sa na zemi môže diať. Christos prichádza k tým, ktorí prichádzajú za ním. Ale ľudia, zvlášť v mladom veku, už neprichádzajú, pretože majú na práci niečo iné, čo je podľa nich oveľa dôležitejšie ako chrám a svätá Eucharistia. Ich záujem je uchvátený niečím iným, svetským. Aký potom môže byť ich duchovný život? Čo môžu od Boha očakávať? To sú otázky pre dnešného človeka a jeho pohľad do budúcnosti, ktorá ako sa zdá, nie je vôbec ružová. Človeku nestačí o Christovi iba počuť, veriť v Neho, modliť sa k nemu

[107] СХИИГУМЕН САВВА: *Опыт построения истинного миросозерцания.* Переиздание Спасо – Преображенского Мгарского монастыря, Полтавская епархия 2001, s. 81.

a oslavovať Ho. Človek sa potrebuje s Christom zjednocovať a neexistuje žiadny iný spôsob, ako byť čo najbližšie ku Christovi. Iba cez prijímanie Svätej Eucharistie. Eucharistia je pre človeka neoddeliteľnou súčasťou apoštolského učenia. Apoštol Pavol vo svojom liste ku korintským kresťanom podrobne hovorí o Eucharistii ako o neoddeliteľnej a najdôležitejšej časti kresťanského života.[108] [109]

Sväté Tajiny uzdravujú celú ľudskú prirodzenosť, myseľ, dušu, telo, aj keď je to pre človeka z realistického pohľadu nepochopiteľné. Spaľujú hriešne tŕnie, ktoré vyrastá v srdci človeka, posilňuje vieru a hreje srdce.[110]

Mnohí ľudia, ktorí sú unavení a znudení materialistickým spôsobom života, sa v súčasnosti usilujú o získanie

[108] 1 Kor 11, 17 – 30.

[109] Keď vás už napomínam, nechválim vás, že sa neschádzate na lepšie, ale na horšie. Predovšetkým počúvam, že sú medzi vami roztržky, keď sa schádzate v cirkvi. A sčasti tomu aj verím. Lebo musia byť medzi vami aj rozkoly, aby sa ukázalo, kto z vás sa osvedčí. Keď sa teda schádzate, nie je to požívanie Pánovej večere, lebo každý si hneď vezme a zje svoju večeru a potom jeden je hladný a druhý opitý. Nemáte vari domy, kde môžete jesť a piť? Alebo opovrhujete Božou cirkvou a chcete zahanbiť tých, čo nič nemajú? Čo vám mám povedať? Mám vás chváliť? Za toto vás nepochválim. Veď ja som od Pána prijal, čo som vám aj odovzdal, že Pán Ježiš v tú noc, keď bol zradený, vzal chlieb, vzdával vďaky, lámal ho a povedal: „Toto je moje telo, ktoré je pre vás; toto robte na moju pamiatku.“ Podobne po večeri vzal kalich a hovoril: „Tento kalich je nová zmluva v mojej krvi. Toto robte, kedykoľvek ho budete piť, na moju pamiatku.“ A tak vždy, keď budete jesť tento chlieb a piť tento kalich, zvestujete Pánovu smrť, kým nepríde. Kto by teda jedol chlieb alebo pil Pánov kalich nehodne, previní sa proti Pánovmu telu a krvi. Nech teda človek skúma sám seba, a tak je z toho chleba a pije z kalicha. Lebo kto je a pije, a nerozoznáva telo, ten si je a pije odsúdenie.

[110] TKAČEV, A.: 2018. *Nebeský chléb*. In: Hlas pravoslaví, č. 2/2018. Vydává Pravoslávna církev v českých zemích. Praha, s.24.

duchovného pokoja prostredníctvom umelých prostriedkov, ktoré vychádzajú z falošných a diabolských tradícií hlavne z rôznych orientálnych náboženstiev. Niektorí z nich nachádzajú dočasné uspokojenie v orientálnej mystike ako je napríklad joga, iní zase v okultizme alebo gnosticizme a veľmi často aj v neskrývanom satanizme.[111]

Cez tieto náboženstvá sa snažia dosiahnuť akýsi vnútorný pokoj a pomocou vonkajších cvičení a meditácie sa snažia dosiahnuť rovnováhu medzi dušou a telom. Veľkou chybou je však to, že človek v snahe zabudnúť na niektoré myšlienky a vonkajší svet nehovorí v skutočnosti s Bohom, ale vedie rozhovor sám zo sebou. Takíto ľudia tak často opäť končia zaujatí sami sebou, teda egoizmu a nedosahujú nijaký duchovný úspech. Christos sa v srdci človeka usídľuje prostredníctvom svätých tajín, hlavne cez Svätú Eucharistiu. Vo vnútri a v srdci mladého človeka, ktorý žije v neustálom spoločenstve s Bohom prebýva Boh a Jeho blahodať.[112]

Svätý Dimitrij Rostovský hovorí o tajomstve Svätej Eucharistie nasledujúce: „Keď kladieme železo do ohňa, ono sa začne taviť. Človek je podobný železu a Telo Christovo je zase podobné ohňu. Keď sa človek zjednocuje v Svätej tajine Eucharistie s Christom, stáva sa doslova „ohnivým" alebo žiarivým ako oheň. Tak ako voľnými očami nemôžeme pozerať na slnko, tak diabol nemôže pozerať na toho, kto dôstojne prijal Telo Christovo"[113].

---

[111] ARCHIMANDRITA GEORGIOS: 2006. *Theosis (zbožtení) jako smysl života člověka.* Brno 2006, s.41.

[112] Pozri tamže, s. 37.

[113] СХИИГУМЕН САВВА: 2001. *Опыт построения истинного миросозерцания.* Переиздание Спасо – Преображенского Мгарского монастыря, Полтавская епархия 2001, s. 644.

Eucharistia je centrom duchovného života Cirkvi, predovšetkým však života liturgického a sviatostného. Je centrom všetkých svätých tajín i celého cirkevného života. Účasť na tomto prameni nesmrteľnosti má byť prvoradým záujmom v živote každého mladého kresťana. „Je tajinou, ktorá je najdôležitejšou zo všetkých tajín, pretože stelesňuje zmysel ľudskej existencie a navyše umožňuje človeku získať „podobu" s Bohom a úplnú jednotu s Christom.[114] „V tomto zmysle sa vyjadruje aj svätý Vasilij Veľký, keď hovorí: „Je dobré a užitočné prijímať každý deň a jesť Sväté Telo a piť Krv Christovu. Ako nám hovorí Christos: „Kto je moje Telo a pije moju Krv, má v sebe život večný[115] Kto teda pochybuje, že častá účasť na živote je to isté ako mať plnosť života? Ja prijímam štyrikrát v týždni, v nedeľu, stredu, piatok a v sobotu, ale aj v tie dni, keď je pamiatka niektorého svätého"[116].

Byť kresťanom a nepristupovať k prijímaniu je rovnako absurdné a nemožné, ako byť človekom a nič nejesť. Medzi prijímaním a životom Cirkvi existuje pevná väzba. Je natoľko pevná, že ju nemožno roztrhnúť. Veď Cirkev je predsa telo Christa, a je nemožné byť súčasťou Tela – Cirkvi a zároveň neprijímať sväté Tajiny. Rovnako tak preliata Christova Krv na kríži za spásu sveta musí prúdiť v našich žilách. Vďaka tejto tajine do nás preniká svätosť Isusa Christa, Jeho odvaha, jednoduchosť, vznešenosť, šľachetnosť a blahodať spolu s ostatnými nespočetnými vlastnosťami Bohočloveka a stáva

---

[114] JEŽEK, V.: 2004. *Křest, myropomazání, eucharistie a jejich role v byzanské teologii.* In: Synergia č.3. 4, roč. II (2004), s. 25 – 26.

[115] Jn 6, 55.

[116] PRUŽINSKÝ, Š.: 2007. *Sväté Písmo ako zjavené slovo Božie a jeho výklad v dielach sv. Jána Zlatoústeho.* Prešovská univerzita v Prešove. Pravoslávna bohoslovecká fakulta. Prešov 2007, s.311 – 312.

sa našou súčasťou. Je absolútnym šialenstvom zriekať sa tohoto prameňa a úplne nesprávne snažiť sa dosiahnuť spásu a pritom zanedbávať a priam opovrhovať jediným Prameňom posvätenia.[117]

Kresťanská výchova musí vychádzať z liturgického života, ktorého základom je Eucharistia. Podľa Vasilija „mladosť je tým základom, na ktorom sa buduje osobnosť a charakter každého človeka“[118]. Tieto slová Vasilija Veľkého by mali byť pre každého z nás výzvou na zamyslenie sa nad svojím duchovným životom, ako aj nad duchovným stavom dnešných mladých ľudí, ktorý sa odráža v častom prijímaní Svätej Eucharistie.

Ak chce pravoslávny kresťan duchovne rásť vo svojom živote, musí jeho život vychádzať z neustáleho prijímania Svätých Christových tajín. Skutočný duchovný život Cirkvi v sebe odráža skúsenosť veriacich kresťanov v „dynamickosti života Cirkvi v jej teandrickej plnosti, na ktorej človek participuje účasťou na tajinách i vlastným asketickým úsilím, teda spoluprácou Božej blahodati a ľudskej slobody.[119]“

Správny duchovný život mladého človeka musí byť liturgickým životom. „Liturgická skúsenosť Cirkvi predstavuje každodennú potravu, ktorá sa nedá ničím nahradiť, a cez ktorú sa rozvíja duchovný život kresťana. Bez tejto skúsenosti by duchovný život stratil svoj dynamický charakter“[120].

---

[117] TKAČEV, A.: 2018. *Nebeský chléb*. In: Hlas pravoslaví, č. 2/2018. Vydává Pravoslávna církev v českých zemích. Praha, s.24.

[118] KUZYŠIN, B.: 2009. *Niektoré momenty z pedagogických reflexií svätého Vasilija Veľkého*. cit. dielo. In: Pravoslávny teologický zborník. PU v Prešove, PBF 2009, roč. XXXIV (19), s. 85.

[119] ŽUPINA, M.: 2009. *Duchovný a etický život človeka*. Prešov 2009, s.9.

[120] ŽUPINA, M.: 2009. *Duchovný a etický život človeka*. Prešov 2009, s.9.

Christove slová „Toto robte na moju pamiatku“[121] nenaznačujú, že by jeho učeníci mali na neho pamätať ako na nejaký etický či iný príklad, ale naznačujú, že eucharistia je vstup do jeho života, na ktorom sa zúčastňujeme jedinečne a ktorý sa obnovuje v každom momente, nezávisle na čase, čo v tomto prípade znamená, že spomienka je vlastne sprítomnenie.[122] Kresťanská výchova v Cirkvi stojí pred dôležitou úlohou, ktorou je pomôcť spoločnosti pri výchove predovšetkým detí a mládeže, aby sa zbavili svojho egocentrizmu, ktorý vyvoláva duchovnú smrť, a naopak, aby sa s konečnou platnosťou zaradili do atmosféry jednoty Cirkvi, ktorá sa naplno prežíva jedine vo svätej Eucharistii a v tajinnom živote Cirkvi.[123]

V dnešnej rýchlej dobe je zvlášť potrebný a dôležitý osobný príklad, a to konkrétne aj u samotných mladých ľudí. Ak sa pozrieme triezvymi očami na duchovný stav mnohých kresťanov, zistíme, že odráža skutočnú realitu vzhľadom na to, ako často ľudia pristupujú k Eucharistii. Ten, kto prijíma raz do roka, predsa nemôže žiť zdravým duchovným životom, keď žije sám bez Christa, mysliac si, že mu stačí prijímať len raz možno dvakrát za rok na veľké sviatky. Takáto situácia skutočne pripomína len akúsi „spomienku“ v prenesenom slova zmysle a nie skutočný eucharistický život v Christovi.

Získanie dokonalosti v duchovnom živote nie je možné bez Christa a jeho pomoci. Preto je to aj výzva pre našu mládež, aby sa stala tým osobným príkladom eucharistického života aj

---

[121] Lk 22, 19.

[122] JEŽEK, V.: 2004. *Křest, myropomazání, eucharistie a jejich role v byzanské teologii.* In: Synergia č.3. 4, roč. II (2004), s. 25 – 26.

[123] ŠAK, Š.: 2009. *Obnova katechizácie a kresťanskej výchovy v sekulárnej spoločnosti.* In: Nipsis č.8, roč. IV. Prešov 2009, s.42.

pre ostatných členov Cirkvi, ktorí dostatočne nechápu význam a zmysel Eucharistie ako prameňa večného života.

Veľmi často sú medzi našimi veriacimi zakorenené podivné názory vo vzťahu k prijímaniu Svätej Eucharistie. Jedným z problémov je aj otázka častého pristupovania k Eucharistii a tiež aj samotná príprava pred prijímaním Eucharistie. Na túto problematiku môžeme uviesť niekoľko názorov metropolitu Ilarijona (Alfejevom) z Ruskej Pravoslávnej Cirkvi, ktorý bol publikovaný na poľskom portáli cerkiew.pl.

Eucharistický život je základným kameňom, na ktorom sa buduje duchovné spoločenstvo každej farnosti. Ako hovorí vladyka Ilarijon, že tam, kde nie je skutočné a časté pristupovanie k Eucharistii, kde ľudia prichádzajú k prijímaniu len počas veľkých sviatkov alebo pri nejakých výnimočných situáciách, tam možno povedať, že je dokonca nemožné vytvoriť silné cirkevné spoločenstvo. Prečo je to tak? Lebo to spoločenstvo – cirkevná obec nemá základ, na ktorom by sa mohlo budovať. Bez tohto základu nie je možné vytvoriť silnú rodinu, ktorá je povolaná tvoriť „malú cirkev", lebo to sa môže podariť len vtedy, keď celá rodina bude pristupovať k Eucharistii. Ak chce človek vo svojom živote žiť skutočne duchovným životom, nie je to možné, ak nebude neustále napojený na zdroj večného života, ktorým je Christos.

„Preto aj vo svojich kázňach - pokračuje vladyka Ilarijon - vždy vyzývam veriacich, aby pristupovali k Eucharistii čo najčastejšie, ako len môžu. Som presvedčený, že každý kresťan má právo prijať Eucharistiu na každej Liturgii, ktorej je účastný. Samozrejme pod podmienkou, že dodržiava cirkevné kánony, žije v zhode s cirkevným kalendárom (žije bohoslužobným životom) a spôsob jeho života odpovedá

prirodzeným normám, ktoré ustálila Cirkev. Ak sú tieto podmienky splnené, potom niet žiadnych prekážok, aby tento veriaci mohol pristupovať k Eucharistii na každej Liturgii. Christove slová, ktoré hovorí kňaz: „Prijmite a jedzte, toto je Moje Telo; Pijte z neho všetci, toto je Moja Krv Nového Zákona“ či slová diakona „So strachom Božím, vierou a láskou pristúpte“ sú adresované všetkým, ktorí sú v chráme, a nielen jednej kategórii veriacich.“[124] Samozrejme, aby sme neupadli do iného extrému, treba mať na pamäti slová apoštola Pavla, aby sme s vnímaním prijímali túto veľkú tajinu, aby sa Prijímanie nezmenilo na formalitu, rutinu, aby tak človek, často pristupujúci k Eucharistii, nepadol do akéhosi zvyku bez náležitej prípravy a duchovného rozpoloženia.[125] „Preto ktokoľvek by nehodne jedol Chlieb alebo pil z Kalicha Hospodinovho, previní sa proti Telu a Krvi Hospodinovej. Skúmaj sa teda, človeče,… lebo kto nehodne je a pije, odsúdenie si je a pije, lebo nerozoznáva Telo Hospodinovo“). Opakujem však, že časté a regulárne prijímanie musí byť základom duchovného života každého kresťana. Ťažko si dokážem predstaviť môj život bez prijímania, hoci len raz v týždni. V istom zmysle tak žijem od nedele do nedele, od jedného sviatku k druhému, a v skutočnosti Eucharistia dáva silu byť kresťanom“[126].

---

[124] TOMKO, Dušan, 2012. *Návrat k Eucharisti – inej cesty niet.* [online]. [cit.9.8.2018]. Dostupné z https://novyklokocov.webnode.sk/navrat-k-eucharistii/

[125] pozri: 1 Kor 11, 27 – 28.

[126] (HILARION Alfejew, 2013. *O częstym przystępowaniu do Eucharystii.* [online]. [cit.9.8.2018]. Dostupné z http://www.kosciol.pl/article.php/20120102002803390

Dôležitosť obnovy eucharistického vedomia

Otázka častého pristupovania k Eucharistii je v ponímaní mnohých našich veriacich chápaná ako akési novátorstvo, ktoré tu predtým nikdy nebolo. Stretávame sa s „tradíciou" prijímania len zriedkavo, a to hlavne na veľké sviatky a v niektorých prípadoch dokonca len raz do roka, prípadne u niektorých veriacich prijímanie absentuje úplne. Vieme, že prvotní kresťania prijímali veľmi často, dokonca môžeme tvrdiť, že každý deň. Ideálne by teda bolo, aby veriaci prijímali na každej liturgii, na ktorej sú účastní, prípadne aspoň každú nedeľu. Aj to však nemožno „naordinovať" všetkým veriacim naraz. Je potrebná rekatechizácia každej cirkevnej obce. Do úvahy musíme vziať aj súčasné neľahké podmienky života človeka, preto nie je jednoduché zvoliť jednotnú formu pre všetkých vzhľadom na ich zamestnanie, povinnosti atď., čo však aj napriek určitým prekážkam musí zostať podstatné, je, aby prijímanie Svätej Eucharistie nebolo iba občas pri nejakej pre nás výnimočnej udalosti, ale práve naopak, aby sa Eucharistia stala základným bodom, na ktorej bude stáť náš život.

Veľmi častou otázkou, ktorú si často kladú laici, ale aj duchovní pri častom prijímaní, je tzv. fenomén dôstojného alebo nedôstojného pristupovania k Eucharistii. Každému súdne zmýšľajúcemu kresťanovi by malo byť jasné, že nie sme dôstojní ani nikdy nebudeme dôstojní prijímania Eucharistie. Na druhej strane si tiež musíme uvedomiť, že dôstojnejšími sa nestaneme, keď nebudeme prijímať, alebo budeme prijímať len občas, aby sme sa mohli podľa nášho názoru lepšie pripraviť. Stále zostávame nehodní tohto veľkého tajomstva. Naopak, uvedomenie si svojej nedôstojnosti a hriešnosti,

túžba po náprave a zmene života čiže skutočné pokánie nám otvárajú dvere k prijímaniu Tela a Krvi Isusa Christa.

Účasť veriaceho človeka na Eucharistii je základným elementom tradície Cirkvi, ktorá vytvára živé spoločenstvo v Christovi. Neexistuje lepší spôsob, ako čo najtesnejšie vstúpiť do tohto spoločenstva inak ako cez Eucharistiu. Je potrebné vynaložiť veľmi veľa práce, katechizácie, rekatechizácie, aby ľudia skutočne pochopili, aký je zmysel Eucharistie. Ak sa nám podarí vysvetliť, aký zmysel má v našom živote Eucharistia, aj ľudia budú po nej túžiť omnoho viac a urobia všetko, aby mohli čo najčastejšie prebývať s Christom.

Boh nám dal Eucharistiu kvôli našej spáse, dal nám ju k odpusteniu našich hriechov. Je výrazom jednoty s Bohom, ale aj výrazom našej lásky k Bohu a tiež poďakovaním za Jeho lásku k nám hriešnikom. Cez túto tajinu sa zjednocujeme s Bohom, vraciame sa domov do rodičovského príbytku ako márnotratní synovia a dcéry, ktorí zblúdili vo svojom hriešnom živote. Boh Svoju tvár od nás nikdy neodvracia, práve naopak, človek svojím hriechom odvracia svoj život od Neho. Boh je milosrdný Otec, ktorý na nás nikdy nezabúda, čaká na náš návrat, ako čakal otec v podobenstve na návrat svojho strateného syna, ktorý ho opustil.[127] Všetky tajiny sú výnimočným Božím darom, aby sme sa v tomto chaotickom svete nestratili, ale aby sme mali nádej a možnosť dosiahnuť večný život aj napriek mnohým prekážkam, ktoré nás v živote postretnú. Môžeme pokojne skonštatovať, že do takej miery sme skutočne pravoslávni veriaci, do akej miery s čistým srdcom pristupujeme k Eucharistii.

[127] Lk 15, 11 – 32.

„V slovanskej tradícii je tajina Eucharistie tesne spojená s tajinou Pokánia (spoveďou), čo je dedičstvom 18. stor., žiaľ, ktoré so sebou prinieslo a pevne zakorenilo medzi nami zvyk pristupovať k spovedi a Eucharistii raz – dvakrát v roku. Samozrejme, že ak niekto k Eucharistii pristupuje raz v roku, jeho život nie je aktívne prepojený so životom Cirkvi, tak je spoveď potrebná. Ale ak niekto žije s Cirkvou, modlitbou, vedomím Božej prítomnosti vo svojom živote a má v sebe túžbu po jednote s Christom cez tajinu Eucharistie, tomu je spoveď potrebná natoľko, nakoľko v sebe cíti potrebu urovnať svoj vzťah s Bohom, ktorý sa narušil niečím nevydareným – hriechom. Ak niekto žije s normami a pravdami viery, u toho tajina Eucharistie nemusí byť podmienená predchádzajúcou spoveďou. V gréckej tradícii nie každý duchovný má právo spovedať, a tak sú v každej eparchii vyznačení spovedníci. Napríklad na 100 kňazov v eparchii je vybraných okolo 12 spovedníkov, ktorí majú určitú duchovnú skúsenosť, a tak dostali požehnanie od svojho biskupa na spovedanie veriacich. To je fyzicky nemožné, aby za týždeň obišli a spovedali všetky farnosti. Gréci pritom k Eucharistii pristupujú veľmi často. Eucharistia nie je zviazaná so spoveďou – spoveď slúži k zjednoteniu sa s Bohom vtedy, keď sme sa od Boha odvrátili. Samotné pokánie – metanoia (μετάνοια) – je tajomstvom prísľubu zmeny svojho spôsobu myslenia i konania.“[128]

[128] TOMKO, Dušan, 2012. *Návrat k Eucharistii – inej cesty niet.* [online]. [cit.9.8.2018]. Dostupné z https://novyklokocov.webnode.sk/navrat-k-eucharistii/

Na mieste nie je ani strach, ktorý v nás iba maskuje našu ľahostajnosť k duchovnému životu, keď začíname argumentovať, že nie sme hodní častého prijímania, a už vôbec si nevieme predstaviť, že by sme pristúpili bez predchádzajúcej spovede. Opak je však pravdou. Veriaci, ktorí častejšie pristupujú k Eucharistii, žijú silnejším vedomím, čo je tajina spovede a čo je skutočné pokánie.

V závere by sme mohli uviesť jeden príklad zo života prepodobného Makária Veľkého. Jeden veľmi zlý Egypťan raz veľmi zatúžil po jednej krásnej vydatej dievčine, ale aj napriek veľkému úsiliu, ktoré vynaložil na to, aby opustila svojho manžela, nepodarilo sa mu ju zviesť kvôli tomu, že veľmi milovala svojho manžela. Keďže ju veľmi chcel ovládnuť, vybral sa k jednému čarodejníkovi s prosbou, aby on prostredníctvom svojej mágie a čarodejníctva urobil tak, aby sa do neho zaľúbila a aby ju jej muž znenávidel a odohnal ju od seba preč. Čarodejník za svoju službu dostal od tohto Egypťana drahé dary. No aj napriek veľkému úsiliu sa mu nepodarilo dušu tejto ženy priviesť k hriechu, a tak tento čarodejník začaroval oči všetkých, ktorí sa na ňu pozrú, tak, že v nej neuvidia ženu s ľudskou tvárou, ale zviera s hlavou koňa. Keď jej muž prišiel domov, s úžasom uvidel namiesto svojej ženy koňa a vôbec nechápal, ako je možné, že na posteli neleží jeho žena, ale zviera. Obrátil sa k nej so slovami, ale nedostal od nej nijakú odpoveď, iba videl ako začína zúriť. Vedel však, že to je jeho žena a pochopil, že to niekto urobil z nenávisti, preto sa veľmi rozžialil a silno zaplakal. Potom zavolal do svojho domu kňazov a ukázal im svoju ženu. Ale ani oni nedokázali pochopiť, že pred nimi leží človek a nie zviera, pretože aj ich oči boli začarované. Prešli tri dni od času, kedy sa táto žena stala v očiach všetkých koňom. Počas týchto

dní neprijímala žiadnu potravu, pretože nemohla jesť seno ako zviera ani jesť chlieb ako človek. Vtedy si jej muž spomenul na prepodobného Makária a rozhodol sa, že ju k nemu odvezie. Navliekol na ňu uzdu ako na koňa a išiel k obydliu prepodobného Makária. Keď sa priblížil k jeho kélii[129], poslušníci, ktorí stáli vonku, sa ho rozhorčene pýtali, prečo chce s koňom vojsť do monastiera. On im však povedal: „Prišiel som sem preto, aby toto zviera po modlitbách svätého Makária dostalo milosť od Boha. Čo sa s týmto zvieraťom stalo? – spýtali sa poslušníci. Toto zviera, ktoré vy tu vidíte, je človek – moja žena. Ako sa stala zvieraťom, to ja neviem. Prešli už tri dni odvtedy, čo sa jej to stalo, a ona odvtedy nejedla vôbec nič“. Keď si to poslušníci vypočuli, utekali k prepodobnému Makáriovi povedať mu o všetkom čo počuli, ale jemu to už bolo zjavené skôr od Boha a on sa za túto ženu modlil. Keď poslušníci porozprávali Makáriovi, čo počuli a ukázali mu zviera, ktoré priviedol jej muž, Makárij im povedal: „Vy sami ste podobní zvieratám, pretože vaše oči vidia obraz zvieraťa. Ona je však stvorená ako žena, aj ako žena ostala, nezmenila svoju ľudskú prirodzenosť, ale vašim očiam sa zdá, akoby bola zviera, pretože sú oklamané čarami. Potom Makárij posvätil vodu a s modlitbou ju vylial na túto ženu. V tej chvíli znova žena prijala svoj ľudský vzhľad a prepodobný Makárij prikázal svojim poslušníkom, aby jej dali jesť. Vtedy muž, jeho žena aj všetci, ktorí to videli, s radosťou oslavovali Boha. Makárij dal poučenie tejto žene, aby čo najviac chodila do chrámu a pristupovala k Eucharistii. „Stalo sa ti to preto“, hovoril jej Makárij, „lebo už prešlo päť

[129] príbytok mnícha

nedieľ ako si bola naposledy na prijímanie“. Dal poučenie mužovi aj žene a v pokoji ich prepustil. [130]

Vidíme, že do takejto biedy privádzajú tí, ktorí odháňajú ľudí od Svätej Čaše. V tomto čase, keď vo svete vládne rozmach mágie a okultizmu, oddeľujú ľudí od ochrany Christa, a sami tak činia hriech s oveľa horšími následkami. N ľudí, ktorí často pristupujú k Christovým Tajinám, démoni nemôžu útočiť s takou silou a intenzitou ako na tých, ktorí k Eucharistii nepristupujú vôbec alebo iba sporadicky. O tom hovorí aj prepodobný Ján Kassian: „Prečo tí, ktorí sú v zajatí zlých duchov, sa vzďaľujú od svätého prijímania?“ Keď budeme mať takéto myslenie, že všetko čo sa deje okolo nás, sa deje z Božej vôle pre blaho duše každého človeka, nemôže sa stať, že budeme k takýmto ľuďom nevšímaví, práve naopak, budeme sa za nich modliť ako za členov Cirkvi, budeme spolu s nimi trpieť z celého nášho srdca. Pretože keď trpí jeden úd tela, trpia s ním aj všetky údy tela. Sväté prijímanie v učení našich Otcov a starcov nebolo pre takýchto ľudí zakázané, práve naopak, oni si mysleli, že by bolo prospešné pre dušu takéhoto človeka, aby prijímal každý deň. Pretože ako horiaci plameň by pálil toho ducha, ktorý v jeho údoch je zasiaty, alebo sa skrýva. Lebo diabol bude viac a viac na neho útočiť, pokiaľ uvidí, že sa oddeľuje od nebeského

[130] СЫСОЕВ, *Д.*, МАКСИМОВ, Г. 2012. *Как часто надо причащаться*. Благотворительный фонд „Миссионерский центр имени иерея Даниила Сысоева“, Москва 2012, s. 55 – 58.

lekára, a tým viac ho bude mučiť, čím viac sa bude vzďaľovať od Boha“[131]. [132]

Podľa slov prepodobného Nikodíma Svätohorca, prijímať neustále je dôležité a pre dušu prospešné v súlade s Božím prikázaním. Prijímať len trikrát za rok nie je v súlade s prikázaním Isusa Christa. Pokiaľ chce cirkevné spoločenstvo v dnešnej ťažkej dobe plnej odpadnutia a protivenia sa Bohu obstáť, musí nájsť cestu späť k eucharistickému stolu, ako hlavnému centru života Cirkvi. Je to veľká výzva pre celé duchovenstvo na čele so svojím biskupom, aby nielen slovom, ale aj príkladom vlastného života zapálili svojich veriacich túžbou po Christovi, naučili ich, ako sa čo najlepšie pripraviť na prijatie tejto tajiny všetkých tajín do svojho srdca. Je to však aj výzva pre všetkých členov Cirkvi, všetkých veriacich, aby sa zbavili akéhosi klamného strachu, zbavili sa vlastnej pohodlnosti a ľahostajnosti, ktorá ich odrádza od toho, aby častejšie pristupovali k Svätej Eucharistii.

„Keď hovoríme o príprave k Eucharistii, často od veriacich počujeme otázku, ktorá je ozaj na mieste a vychádza zo zbožnosti srdca - Ako sa hodne pripraviť k prijatiu svätých Darov? Znova musíme zopakovať, že hodnými prijatia Eucharistie nás robí sám Boh, nie my sami a nikdy sa nedokážeme pripraviť tak, aby sme mohli povedať: „Teraz som už pripravený“. Svätá tajina Eucharistie je sviatosťou,

---

[131] СЫСОЕВ, *Д.*, МАКСИМОВ, Г. 2012. *Как часто надо причащаться*. Благотворительный фонд „Миссионерский центр имени иерея Даниила Сысоева“, Москва 2012, s. 58 – 59.

[132] Kánony Pravoslávenej Cirkvi ohraničujú tých, ktorí sú posadnutí zlým duchom na prijímanie len raz v nedeľu.

ktorá nás vedie k jednote a nesmrteľnosti, a čo je veľmi dôležité, nie je sviatosťou pre svätých, ale pre hriešnikov."[133]

Je našou veľkou duchovnou biedou a obrovskou duchovnou chybou, keď sme prijímanie Eucharistie doslova „zdogmatizovali" na raz prípadne dvakrát v roku a namiesto pokánia ako priepustky k prijímaniu splníme podmienku neraz formálnej spovede. Skutočne je treba zdôrazniť a pochopiť, že spoveď nie je priepustkou k Eucharistii a vôbec nás nerobí hodnými k tejto tajine pristúpiť. Ak by sme ju začali takto vnímať ako tajinu, ktorá má v sebe zahrnuté veľké tajomstvo pokánia, bolo by to nielen zúboženie tejto tajiny, ale aj jej dehonestácia, čo sa bohužiaľ veľmi často deje.

Ďalším fenoménom cirkevného života, ktorý sa u nás zmenil na pravidlo, je prijímanie detí bez spovede ohraničené 7 rokom života (mladším školským vekom) a podmienené spoveďou v približne 9 – 10 roku života (3. ročník základnej školy). Ťažko je tu pochopiť trojročnú epitímiu detí, ktoré do tohto času nemôžu prijímať Eucharistiu, keď sa nedopustili nijakého vážneho hriechu, ktorý by ich na základe kánonického práva odlučoval od tejto tajiny. V prvom rade treba podotknúť, že táto nešťastná tradícia, ktorá sa u nás zakorenila ako jedovatá burina, nemá nič spoločné s pravoslávnou tradíciou. Je to čisto rímsko – katolícka tradícia, neskôr uniatská, kde sa deti pripravujú na tzv. prvé sväté prijímanie, keďže v týchto denomináciách sa deti od svojho

[133] TOMKO, Dušan, 2012. *Prioritou Cirkvi je obnova eucharistického vedomia.*Dostupné z https://novyklokocov.webnode.sk/navrat-k-eucharistii/

narodenia až do cca 9. – 10. roku svojho života na prijímaní vôbec nezúčastňujú.

Častokrát sa bohužiaľ stáva, že tu pristupovanie k Eucharistii končí. Christos však napomenul aj svojich apoštolov: „Dovoľte deťom prichádzať ku mne a nebráňte im, lebo takým patrí Kráľovstvo Božie“[134]. Duchovní i rodičia majú učiť deti pristupovať k tajomstvu Eucharistie. Vek 7 rokov je „dohodnutou hranicou“, ktorá hovorí, že dieťa v tom čase už dokáže rozlišovať, čo je dobré a čo zlé. Ale to všetko je individuálne, sú deti, ktoré sú si toho vedomé vo veku 5 – 6 rokov, ale sú deti, ktoré si hranice dobra a zla začínajú uvedomovať oveľa neskôr. Preto je potrebný individuálny prístup, treba dieťa pozorovať, časom možno poslať k spovedi, ale neodlúčiť dieťa od prijímania Eucharistie. Je potrebné deti učiť, aby naďalej prijímali Eucharistiu, a čím sú staršie, učiť ich zodpovednosti, aby si uvedomovali, že sú zodpovední za svoje konanie a majú aj povinnosť počas týždňa, ak je to možné, pripraviť sa k prijatiu svätej Eucharistie. Veľmi dôležitou vecou v dnešnej dobe je aj otázka epitímie voči hriešnikovi. V dnešnom hriešnom svete potrebuje človek pocíť lásku a podporu, a nie viazať ho nejakými surovými epitímiami, ktorým ani sám nerozumie. Ak niekto prichádza k spovedi s túžbou zmeniť svoj hriešny život, nemôžeme ho vystrašiť epitímiami a odlúčením od Eucharistie na roky, ale naopak posilniť ho v jeho rozhodnutí a ukázať mu, že Boh je láska pre každého človeka, nech by bol akokoľvek hriešny.

[134] Lk 18, 16.

Ako často pristupovať k svätej eucharistii?

Ako často je možné pristupovať k Svätej Eucharistii? Základom duchovného života kresťana a z toho i základom života každého cirkevného spoločenstva je Eucharistia, Liturgia, Sväté Prijímanie, bez toho nič fungovať nebude.

Keď si preštudujeme pravoslávnu patristiku, hneď na začiatku môžeme povedať, že všetci svätí našej Cirkvi v zhode s apoštolskými ustanoveniami a učením všeobecných aj miestnych svätých Snemov, nás vedú ku každodennému prijímaniu Svätej Eucharistie. Nie je to až tak dávno, keď niektorí odvrhnúc všeobecnú cirkevnú prax a tradíciu sa odchýlili od učenia Cirkvi a začali učiť o akomsi nebezpečenstve častého prijímania, ktoré môže viesť k zovšedneniu.

Keď o prijímaní hovorí Svätý Ján Kronštadtský, poukazuje na to, že Eucharistia má v sebe veľkú silu, lebo je Telom a Krvou Boha Slova Isusa Christa, posvätená Svätým Duchom počas liturgie z chleba a vína, preto uzdravuje a posväcuje každého, kto pristupuje k tomuto veľkému tajomstvu.[135]

Svätý Serafím Sarovský, keď dával radu jednému duchovnému otcovi, hovoril: „Preto ty, duchovný otče, nezabraňuj prijímať svojim veriacim, pretože blahodať, ktorá sa nám daruje cez prijímanie je taká veľká, že hoci by bol človek nedôstojný a veľký hriešnik, ale v pokornom poznaní svojej hriešnosti a nedôstojnosti by pristúpil k Christovi, ktorý nás vykúpil a spasil, a aj keby bol od hlavy po päty zjazvený hriechmi, bude sa očisťovať blahodaťou Christovou

[135] Митр. ВЕНИАМИН (ФЕДЧЕНКОВ), 1997. *Всемирный светильник преподобный Серафим Саровский,* Москва 1997, s. 43.

a stále belšou bude jeho duša, až nakoniec zažiari i spasí sa.[136]“

Pokiaľ človek netvorí neustále spoločenstvo s Bohom, cez prijímanie Svätých tajín nespasí svoju dušu. Ako je nemožné, aby telo prežilo bez jedla a vody, tak isto aj duša hynie, pokiaľ nemá duchovnú potravu v podobe Svätej Eucharistie. V modlitbe „Otče náš“ nás tomu učí Isus Christos, „chlieb náš každodenný daj nám dnes“. Nie je to len každodenný chlieb prospešný pre udržanie života v našom tele, ale táto prosba obsahuje prikázanie pre kresťana v podobe každodenného záväzku prijímania Eucharistie, od ktorého sme sa veľmi vzdialili.

Isus Christos slovami „každodenný - na každý deň“, hovorí o tom, že bez tohto chleba nie sme schopní prežiť čo i len jeden deň svojho duchovného života. A keď povedal „daj nám dnes“, vyjadril tým, že ho máme prijímať každý deň. Keď sa pozrieme na Christových apoštolov a prvých kresťanov, uvidíme, že oni neustále prebývali v lámaní chleba.[137] [138]

Svätý Ján Zlatoústy, ktorý sa často venoval otázke prijímania Svätej Eucharistie, tvrdo vystupoval proti tým, ktorí boli prítomní na svätej liturgii, ale nepristupovali k prijímaniu. Tak ako hosť pozvaný na hostinu uráža svojho hostiteľa, keď si sadne za stôl spolu s ním a neponúkne sa z neho, tak isto aj tí, ktorí prichádzajú na liturgiu a neprijímajú, ňou opovrhujú, keď z liturgie bez toho, aby prijímali, odídu. Z histórie Cirkvi vieme, že tí, ktorí v ranej Cirkvi bez

[136] Pozri tamže, s. 43 – 44.

[137] Sk 2, 42.

[138] „Deň čo deň spoločne zotrvávali v chráme, po domoch lámali chlieb a spoločne jedávali pokrm s radosťou a úprimným srdcom“.

vážneho dôvodu nepristupovali k Eucharistii boli od nej odlučovaní, aby nevzbudzovali pohoršenie u ostatných veriacich.

„Kto je moje telo a pije moju krv, má život večný a ja ho vzkriesim v posledný deň.[139]“ Pri pohľade do našich chrámov musíme si položiť veľmi dôležitú otázku: Existuje ešte v ľuďoch túžba po večnom živote? Čo potom pre človeka znamenaná zvolanie na liturgii tesne pred samotným prijímaním. „So strachom Božím i viroju pristupite!“[140] Potom sa pre nás stali iba nejakou liturgickou formulou, ktorá pre nás nemá žiaden zmysel. Sám Boh nás všetkých zvoláva k sebe na hostinu večného života a nikto neprichádza, len stojí a pozerá sa na kňaza ktorý v rukách drží večný život každého z nás.

Pokiaľ veriaci kresťan pravidelne nepristupuje k Eucharistii, sám seba ochudobňuje o nebeské požehnanie samotného Spasiteľa. Nehovoriac, že porušuje prikázanie samotného Christa, kánony a apoštolské pravidlá, učenie všeobecných snemov a našich svätých Otcov, čím sa človek sám odlučuje od Cirkvi. Najsmutnejšie na tom celom je, že to človek robí absolútne dobrovoľne, bez nejakého vonkajšieho nátlaku a ešte je s týmto svojím duchovným stavom úplne spokojný. Človek si ani neuvedomuje, že čím ďalej sa vzďaľuje od Eucharistie, tým ďalej sa nachádza aj od Boha, stávajúc sa jeho nepriateľom a naopak, priateľom démonov[141], ktorí Bohom

[139] Jn 6, 54.

[140] Prekl. „S bázňou Božou a vierou pristúpte!“

[141] Pozri: PRUŽINSKÝ, Š.: 2018 Biblické učenie o pozemskej, duševnej a démonickej múdrosti. In: Biblia a wspólczesnosc [electronic] : teologiczne, kanoniczne, socjalne i spoleczne przeslanie Biblii dla wspólczesnosci. Gorlice : Diecezjalny osrodek kultury prawoslawnej ELPIS w Gorlicach, 2018. s. 76-87. http://www.okp-elpis.pl

pohŕdajú. Pri pohľade na túto tragickú skutočnosť vzniká otázka, prečo sa vyvolený Boží národ začal strániť tohto tak veľkého tajomstva, ktorým je Cirkev doslovne povedané povinná žiť? Čo spôsobilo toto ochladenie v duši človeka, že nepociťuje potrebu byť v tesnom spojení s Christom?

Odpovedí na túto otázku sa natíska hneď niekoľko. V prvom rade je to výsledok akejsi „novej duchovnosti“[142], ktorú by sme len veľmi ťažko hľadali v Svätootcovskom učení, keďže v nej nemá žiaden základ. Často o tom počujeme ako o akejsi „našej“ tradícii, no nikto už nevie bližšie identifikovať, odkiaľ sa zjavila a na čom je postavená. Táto tradícia sa však veľmi silno udomácnila v cirkevnom živote, že dnes je prezentovaná ako akási norma pravoslávneho života, duchovnosti, ktorá spôsobila odlúčenie laikov od prijímania. Mnohí duchovní „starci“ zaviedli veľmi prísne prípravy k prijímaniu. Zo spovede, ktorá má pomôcť človeku obnoviť svoj život, nasmerovať ho k pokániu a zmene života, sa stal výsluch a veriacich títo „pseudo duchovníci“ začali deliť na tých, ktorí sú dôstojní a ktorí nie. V skutočnosti však nepostrehli to, že človek, ktorý sa cíti dôstojný pristúpiť k Svätej Eucharistii, po náročnej príprave sprevádzanej množstvom modlitieb, kánonov a akafistov upadá do hrdosti a pýchy. Je to spôsobené tým, že svoju nádej neskladá do Božej milosti, ale ako svoju „námahu“, ktorá ho nepribližuje k Bohu, ale stáva sa bariérou na jeho ceste ku Christovi.

Cirkev si vždy uvedomovala, že nikto nie je dôstojný priblížiť sa k Svätej Eucharistii, ani keby prinášal akékoľvek duchovné a asketické zápasy. Prijímanie eucharistie totiž

[142] „nepravoslávnej“, poz. autora

nezáleží od toho, koľko kánonov a modlitieb prečítame, ale práve v pripravenosti nášho srdca naplneného láskou k Bohu.

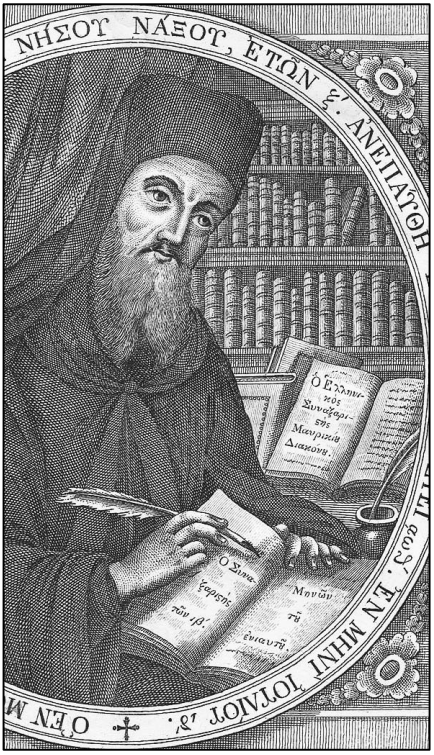
Svätý Ján Kronštadtský dáva otázku: „Čo urobili ľudia s pravou vierou, ktorú s celým učením a Bohom potvrdenými tajinami priniesol Christos z neba? Skazili ich na nepoznanie, niektorí ich odvrhli a namiesto Jeho učenia postavili svoje výmysly tak ako zákonníci a farizeji[143]“.

Každý pravoslávny kresťan sa musí sám seba pýtať, či nenecháva dlhé týždne, mesiace alebo aj roky hladovať svoju dušu, keď nepristupuje k prijímaniu? „Tečie v jeho žilách Christova Krv? Je účastníkom Christovho Tela – Cirkvi? Neodvracia sa sám od Kalicha Života, keď chrámom zaznie hlas Božieho kňaza: „So strachom Božím i viroju pristupite“? Skutočne sa snaží vidieť seba v pravde, zmeniť svoj život a zbaviť sa hriechu alebo odvolávajúc sa na vlastnú nehodnosť, v skutočnosti hľadá iba ako seba ospravedlniť pred očami okolia, Boha, a nakoniec aj seba-samého?“[144]

[143] Св. ИОАНН КРОНШТАДТСКИЙ, 2014. *Живой колос с духовной нивы*, Издательство: Белорусская Православная церковь, 2014, s.70.

[144] TOMKO, Dušan, 2012. *Prioritou Cirkvi je obnova eucharistického vedomia.*Dostupné z https://novyklokocov.webnode.sk/navrat-k-eucharistii/

O TOM, PREČO JE PRE PRAVOSLÁVNYCH KRESŤANOV DÔLEŽITÉ ČASTO PRIJÍMAŤ TELO A KRV NÁŠHO SPASITEĽA ISUSA CHRISTA V DIELE SVÄTÉHO NIKODÍMA SVÄTOHORSKÉHO

Dielo Svätého Nikodíma Svätohorského „o neustálom prijímaní“ sa stalo v živote gréckej cirkvi veľkou katechetickou príručkou k návratu ľudí k Svätej Eucharistii. Táto otázka bola jednou z dôležitých tém, s ktorými sa hesichastické hnutie kollyvadovcov zaoberalo. Väčšina veriacich v 18. storočí pristupovala k Eucharistii len raz v roku a mnísi na Svätej Hore raz za štyridsať dní.[145]

Aby sme pochopili, prečo sa to stalo, musíme vidieť historické súvislosti, v ktorých muselo toto dielo hrať

[145] Metropolita KRYŠTOF: Svatý Nikodém Svatohorec: O častém svatém přijímání drahocenných Christových tajin. In: Nipsis. Časopis zaoberajúci sa otázkami, teológie, filozofie, etiky a duchovnosti v spoločenskom kontexte. Č. 9. ročník 5, 2010, s. 21 – 22.

jednu z hlavných úloh pri návrate a správnom chápaní tejto dôležitej otázky.

Po páde Carihradu v roku 1453 zažila grécka cirkev niekoľko storočí hlboký pokles teologického vzdelania. Na konci tretieho storočia tureckého jarma (druhá polovica 18. storočia) však nastáva citeľné oživenie duchovného života aj vďaka veľkému množstvu vydaných diel svätých Otcov, ktoré vychádzali ako odpoveď na rôzne filozofické polemiky a ktoré začali prenikať do gréckeho prostredia. Vydavatelia svätých otcov bojovali s duchom Západu o čistotu pravoslávnej patristickej Tradície. Od svojich protivníkov dostali ironickú prezývku „kollyvadovci" práve kvôli tvrdému nesúhlasu neslúžiť bohoslužbu (panychýdu) za zosnulým v nedeľné dni. Teraz o dvesto rokov neskôr, keď prvé osobnosti kollyvadovského hnutia ako boli Makárij Korintský, Nikodím Svätohorský a Atanáz Parosský sú už zaradené medzi svätých, im táto prezývka znie ako pochvala a nie ako irónia. Tento spor prepukol v roku 1754, keď atosskí mnísi zo skýtu svätej Anny preložili spomínanie zosnulých (panychýdu) zo soboty na nedeľu.[146]

Časť príjmov, ktoré zhromažďovali od veriacich, bola za slúženie panychídy za ich príbuzných. Panychídy sa slúžili v sobotu, ale kvôli tomu, že mnísi sa venovali iným prácam, rozhodli sa preniesť slúženie panychíd na nasledujúci deň. Keďže sobota bola dňom, keď mnísi odchádzali predávať svoje výrobky do hlavného mesta Svätej Hory – Karyes a nemali dostatok času na slúženie služieb za zosnulých,

[146] преподобный Никодим Святогорец (Калливурцзис). *Книга душеполезнейшая о непрестанном причащении Святых Христовых Таин.* Перевод с греческого: архимандрит Симеон (Гагатик). — Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2014, s. 8 – 9.

rozhodli sa presunúť tieto spomínania za zosnulých na nedeľu. Túto zmenu však neprijali všetci mnísi, pretože nedeľa bola dňom zmŕtvychvstania Christa, deň radosti a nezhodovalo sa to s poriadkom Cirkvi, aby sa v tento slávnostný deň slúžili panychídy.[147] Zámienkou sa stala aj výstavba nového chrámu v tomto skýte v roku 1754. Peniaze a dary, ktoré prichádzali z celého Grécka na tento chrám prichádzali spolu s lístočkami, kde boli napísané mená zosnulých, za ktorých darcovia žiadali slúžiť panychídy.

Ďalším veľkým problémom, ktorý vznikol, bola otázka častého svätého Prijímania. Keď spor o slúžení panychíd spôsobil rozkoly nielen na Svätej Hore, tak kniha o častom prijímaní, ktorá vyšla práve v čase vrcholiaceho sporu, sa stala druhou hlavnou témou polemiky (čo sa týka vážnosti tak očividne prvou) a ešte viac naštrbila pohľad týchto dvoch strán. Kollyvadovcov v tejto otázke považovali za modernistov a „západniarov".

Tieto dve otázky boli dostatočne postačujúce na to, aby boli kollyvadovci prinútení opustiť Svätú Horu Atos. Ale aj vďaka tomu mohli títo mnísi, ktorí boli vyhnaní zo Svätej Hory, prostredníctvom svojich homílií po celom Grécku rozširovať svoje názory, čím oživili kresťanské cítenie veriacich a zároveň spôsobili duchovnú obnovu pravoslávnych Grékov.[148]

Kollyvadovci však položili začiatok patristickej obnovy v Grécku, hoci si sa za ich života zdalo, že ich oponenti nad nimi zvíťazili. Je to vidieť aj na samotnom Atose, kde mnísi

---

[147] ZOZUĽAK, J.: *Život Nikodíma Svätohorského*. In: Nipsis. Časopis zaoberajúci sa otázkami, teológie, filozofie, etiky a duchovnosti v spoločenskom kontexte. č. 9. ročník 5, 2010, s. 5 – 6.

[148] Pozri tamže.

neprijímajú len raz, dvakrát do roka, ale niekoľkokrát počas týždňa. Súčasní atoskí mnísi sami seba nazývajú pokračovateľmi kollyvadovcov. Tento spor o kolive a častom prijímaní je veľmi dôležitý aj pre nás, ktorí sa usilujeme o duchovné znovuzrodenie, kde na príklade kollyvadovcov môžeme vidieť, odkiaľ treba začať. V prvom rade je to láska a vedomý prístup k patristickej a liturgickej tradícii s túžbou stelesniť túto tradíciu v praktickom živote napriek všetkým ťažkostiam s ktorými sa v duchovnom živote stretávame.[149]

„O neustálom prijímaní Christových tajín"

Náš Pán Isus Christos pred tým ako ustanovil tajomstvo svätej Eucharistie povedal: „Ale chlieb, ktorý ja dám, je moje telo, ktoré dám za život sveta."[150]. To znamená, že jedlo, ktoré vám chcem dať, je moje telo, ktoré chcem dať pre oživenie celého sveta. Z Christových slov jasne vyplýva, že sväté prijímanie sa stáva pre veriacich nevyhnutnou súčasťou ich duchovného života. Pretože tento duchovný život podľa Christa by nemal byť uhasený a prerušený, ako hovorí apoštol: neuhášajte ducha[151], ale mal by byť stály a nepretržitý, aby živí nežili pre seba, ale pre Toho, ktorý zomrel za nich a vstal z mŕtvych.[152] To znamená, aby verní už

---

[149] преподобный Никодим Святогорец (Калливурцзис). *Книга душеполезнейшая о непрестанном причащении Святых Христовых Таин.* Перевод с греческого: архимандрит Симеон (Гагатик). — Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2014, s. 12.

[150] Jn 6, 51.

[151] 1 Tes 5,19.

[152] Veď nás ženie Kristova láska, nás, čo sme pochopili, že ak jeden zomrel za všetkých, všetci zomreli. A za všetkých zomrel preto, aby tí, čo žijú, nežili už viac sebe, ale tomu, ktorý za nich zomrel a bol vzkriesený. 2Kor 5, 15 – 16.

nežili svoj život telesne, ale aby žili životom Christa, ktorý za nich zomrel a vstal z mŕtvych.

A na inom mieste Christos hovorí: „Veru, veru, hovorím vám: Ak nebudete jesť telo Syna človeka a nebudete piť jeho krv, nebudete mať v sebe život.“[153] Z týchto slov je zrejmé, že Sväté Prijímanie je pre kresťanov také nevyhnutné, ako je nevyhnutný aj svätý krst. Tak ako povedal Christos o svätom krste, podobne povedal aj o Svätej Eucharistii. O krste povedal: „Amen, amen, hovorím ti: Ak sa niekto nenarodí z vody a z Ducha, nemôže vojsť do Božieho kráľovstva“[154]. O Svätom prijímaní hovorí rovnako: „Veru, veru, hovorím vám: Ak nebudete jesť telo Syna človeka a piť jeho krv, nebudete mať v sebe život. Kto je moje telo a pije moju krv, má večný život a ja ho vzkriesim v posledný deň“[155]. Tak ako je nemožné, aby ktokoľvek žil duchovným životom a bol spasený bez svätého krstu, tak je nemožné, aby ktokoľvek žil bez svätého prijímania. Tieto dve tajiny sú rozdielne v tom, že krst prijímame vo svojom živote iba raz a sväté prijímanie sa koná neustále každý deň. [156]

Keď Isus Christos odovzdal toto tajomstvo svojim učeníkom, nepovedal im to vo forme rady: „Kto chce, nech je moje telo a kto chce, nech pije moju krv,“ ale povedal: „ Ak ma niekto chce nasledovať“[157] a „ak chce byť dokonalý“[158].

---

[153] Jn 6, 53.

[154] Jn 3, 5.

[155] Jn 6, 53 – 54.

[156] преподобный Никодим Святогорец (Калливурцзис). *Книга душеполезнейшая о непрестанном причащении Святых Христовых Таин*. Перевод с греческого: архимандрит Симеон (Гагатик). — Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2014, s. 26 – 27.

[157] Mt 16, 24.

[158] Mt 19, 21.

Vidíme, že v evanjeliu nám Christos zanecháva jasné prikázanie: „Vezmite, jedzte, toto je moje telo.“ Potom vzal kalich, vzdal vďaku a dal im ho so slovami: „Pite z neho všetci, lebo toto je moja krv zmluvy, ktorá sa vylieva za mnohých na odpustenie hriechov“[159]. A znova hovorí: „Toto robte na moju pamiatku“[160].

To znamená, že určite musíte jesť moje telo a určite musíte piť moju krv. Christos nám odovzdáva toto tajomstvo, aby sa nekonalo iba raz, dvakrát alebo trikrát, ale aby sa vykonávalo každý deň (ako vysvetľuje svätý Ján Zlatoústy) na pamiatku utrpenia Christa a celej jeho ikonómie spásy človeka. Tieto slová Spasiteľa nám poukazujú na dva veľmi dôležité momenty Eucharistie: prvý spočíva v príkaze, ktorý nám dal, a druhý v dĺžke trvania naznačenej slovom „robte“, čo znamená, že nám je prikázané nielen prijímať, ale neustále prijímať, zúčastňovať sa na Svätej Eucharistii. Na základe povedaného môžeme vidieť, že pravoslávny kresťan nesmie porušiť tento príkaz bez ohľadu na to, v akom postavení sa nachádza, ale je to jeho povinnosť neustále zachovávať toto prikázanie.[161]

Podľa prikázania Isusa Christa apoštoli sa na začiatku ohlasovania Evanjelia zhromaždili so všetkými veriacimi na tajnom mieste, kvôli strachu zo strany Židov.[162] Učili kresťanov, modlili sa, prijímali Svätú Eucharistiu, ako o tom

---

[159] Mt 26, 26 – 28.

[160] Lk 22, 19.

[161] Pozri преподобный Никодим Святогорец (Калливурцзис). *Книга душеполезнейшая о непрестанном причащении Святых Христовых Таин.* Перевод с греческого: архимандрит Симеон (Гагатик). — Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2014, s. 28.

[162] Jn 20, 19.

svedčí evanjelista Lukáš v „Skutkoch svätých apoštolov“, kde hovorí o tom, ako v deň zostúpenia Svätého Ducha tí, ktorí uverili, boli pokrstení, počúvali ich učenie, ktoré ich upevňovalo vo viere v Christa: „Vytrvalo sa zúčastňovali na učení apoštolov a na bratskom spoločenstve, na lámaní chleba a na modlitbách“[163]. Aby sa táto tradícia, ktorú nám ustanovil samotný Christos, zachovala aj pre ostatných kresťanov, napísali apoštoli 8. a 9. pravidlo, ktorým pod hrozbou odlúčenia z kresťanského spoločenstva prísne napomínajú všetkých kresťanov, aby nikto nezostal bez prijímania Božských tajomstiev, keď sa slávi svätá liturgia.

8. pravidlo: „Ak sa biskup alebo kňaz alebo diakon, alebo niektorý zo slúžiacich osôb nezúčastní na prijímaní pri predkladaní darov, musí sa ospravedlniť. V prípade odôvodnenia nech je zbavený viny. V prípade, že vysvetlenie nepodá, nech je zbavený funkcie, pretože svojím zavinením privodil škodu národu a uvalil nedôveru na osobu vykonávajúcu predloženie darov, akoby to nesprávne vykonávala.“[164]

9. pravidlo: „Všetkých veriacich, ktorí prichádzajú do chrámu iba počúvať Písmo, avšak nezostávajú na modlitbách a na svätom prijímaní do konca, je nutné vylúčiť zo svätého prijímania ako osoby, ktoré v chráme spôsobujú neporiadok“.[165] To znamená, že všetci tí veriaci, ktorí prichádzajú do chrámu a počúvajú Písmo, ale nezostávajú v modlitbe a nezúčastňujú sa na svätom prijímaní, musia byť vylúčení z cirkvi, pretože spôsobujú v cirkvi neporiadok. Na prvý

[163] Sk 2, 42.

[164] Pravidla všeobecných a místních sněmů i svatých Otců pravoslavné církve. In: https://www.orthodoxia.cz/kan_01.htm#NADP7

[165] Pozri tamže.

pohľad sa nám môže zdať, že je toto pravidlo veľmi kruté, pretože exkomunikuje tých, ktorí prídu do chrámu, nezostávajú do konca a nezúčastňujú sa prijímania Svätej Eucharistie.

Antiochijský snem pokračujúc v učení svätých apoštolov v prvom rade potvrdzuje vyššie uvedené pravidlo a k tomu dodáva: „Všetci, ktorí vstupujú do chrámu a počúvajú Sväté Písmo, ale kvôli určitému odchýleniu od poriadku sa nezúčastňujú modlitby s ľuďmi alebo sa odvracajú od prijímania Svätej Eucharistie, nech sú odlúčení od Cirkvi do toho času, pokiaľ sa nevyspovedajú , neukážu plody pokánia a nebudú prosiť o odpustenie“.[166] Vidíme, že všetci kresťania sú vystavení nevyhnutnému odlúčeniu od Cirkvi, pokiaľ neprijímajú Eucharistiu pravidelne na každej liturgii, na ktorej sú účastní.

Ak sa podrobne pozrieme na Svätú liturgiu, uvidíme, že všetko má od začiatku do konca za cieľ prijímanie zhromaždených kresťanov. Odhaľujú to samotné modlitby, ktoré kňaz číta, ale aj všetky posvätné bohoslužobné úkony. V modlitbe, ktorá sa nazýva modlitbou verných je napísané: „Daj im, stále Ti slúžiacim s bázňou a láskou, bez viny a odsúdenia prijímať Tvoje sväté tajiny.“ V modlitbe, ktorá nasleduje po vzývaní Svätého Ducha sa hovorí: „Nech táto obeť slúži prijímajúcim k bedlivosti duše, k odpusteniu hriechov“. To znamená, aby tieto predložené Sväté Dary boli pre tých, ktorí ich s vierou prijímajú na očistenie duše a odpustenie hriechov. V modlitbe, ktorá sa nachádza pred

[166] преподобный Никодим Святогорец (Калливурцзис). *Книга душеполезнейшая о непрестанном причащении Святых Христовых Таин.* Перевод с греческого: архимандрит Симеон (Гагатик). — Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2014, s. 30 – 31.

Svätým Prijímaním, sa hovorí: „Svojou mocnou rukou podaj najčistejšie telo a čestnú Krv nám a cez nás všetkým ľuďom“. Čo znamená, aby nás Boh učinil dôstojnými prijať Jeho Prečisté Telo a Krv a prostredníctvom nás Ho dať aj celému národu. Vidíme to aj na zvolaní kňaza: „Vezmite, jedzte, toto je Moje Telo, ktoré sa za vás láme na odpustenie hriechov“ a „pite z neho všetci, toto je moja Krv Nového Zákona, ktorá sa za vás a za mnohých vylieva na odpustenie hriechov“. Keď kňaz drží vo svojich rukách svätú Čašu so život dávajúcim Telom a Krvou vychádzajúc z kráľovských dverí a ukazujúc ju národu zvoláva: „S bázňou Božou a vierou pristúpte!“. Čo znamená, aby sme s bázňou pred Bohom, láskou a vierou pristúpili k Božským Tajinám.

Po prijímaní, kňaz spolu s národom ďakujú Bohu za túto veľkú milosť, ktorou boli obdarovaní. Národ spieva: „Nech sa naplnia ústa naše chválou Tvojou Pane, aby sme ospevovali tvoju slávu, lebo si nás uznal za hodných prijať Tvoje sväté, Božské, nesmrteľné a životodárne Tajiny“. Kňaz potom v ekténii ďakuje: „Stojme priamo a dôstojne ďakujme Pánovi za to, že sme prijali Božské, sväté, najčistejšie, nesmrteľné, nebeské, oživujúce a bázeň vzbudzujúce Christove tajiny“, čo znamená: „Bratia, pretože všetci sme s čistým svedomím prijali sväté a životodarné Dary, poďakujme spoločne Pánovi.“[167]

Cherubínska pieseň, ktorú národ spieva pred veľkým vchodom v sebe zahŕňa prvky týkajúce sa prípravy k Svätému prijímaniu: „Tajomne predstavujúc cherubínov

[167] преподобный Никодим Святогорец (Калливурцзис). *Книга душеполезнейшая о непрестанном причащении Святых Христовых Таин.* Перевод с греческого: архимандрит Симеон (Гагатик). — Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2014, s. 32.

a spievajúc životodárnej Trojici trojsvätú pieseň, odložme teraz všetky svetské starosti, aby sme prijali Kráľa všetkých, neviditeľne sprevádzaného anjelskými zbormi“. To isté predstavuje aj modlitba „Otče náš“, ktorá sa modlí po posvätení Svätých Darov, lebo v nej kresťania prosia Boha a Otca dať im každodenný chlieb, ktorý je v prvom rade Sväté Prijímanie.

Aj samotný názov liturgie -„spoločenstvo“ (Κοινονία) a „zhromaždenie“ (σύναξις), znamená, že vďaka spoločenstvu Christovho Tela a Krvi sa všetci veriaci zhromažďujú a zjednocujú s Christom a stávajú sa s ním jedno telo a jeden duch.

Svätý Nikodým Svätohorský hovorí: „Na základe obradu celej svätej liturgie vás žiadam moji bratia, aby ste mi s bázňou pred Bohom a počúvaním svojho svedomia vo vašej duši povedali, či nie je očividné, aby kresťania, ktorí prichádzajú na svätú liturgiu pristupovali často k svätému prijímaniu? Či nemajú túto povinnosť, aby bola zjavená liturgia ako zhromaždenie a prijímanie, aby sa nakoniec neukázali ako tí, ktorí porušujú to v čo veria a čo vyznávajú? A ak oni neprijímajú Svätú Eucharistiu, ako sami pripúšťajú, tak sa bojím, či sami sa nestávajú porušovateľmi tohto prikázania.[168]

Preto aj svätý Ján Zlatoústy, podľa posvätných pravidiel svätých apoštolov a svätých snemov, keď sa zamýšľa nad všetkými týmito posvätnými úkonmi svätej liturgie, vidí, že majú len jediný cieľ a to je prijímanie veriacich, usudzuje, že

[168] преподобный Никодим Святогорец (Калливурцзис). *Книга душеполезнейшая о непрестанном причащении Святых Христовых Таин.* Перевод с греческого: архимандрит Симеон (Гагатик). — Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2014, s. 34.

tí, ktorí prídu na liturgiu a nezúčastňujú sa na prijímaní Svätej Eucharistie, nie sú hodní ani samotného vstupu do chrámu. „Vidím, že mnohí prijímajú Christovo Telo a Krv skôr zo zvyku než rozumným uvažovaním. Pretože keď príde čas svätého pôstu, každý, bez ohľadu na to, aký je, teda hodný alebo nehodný, sa zúčastní Tajiny Svätého Prijímania. Každý robí to isté, keď príde deň Zjavenia Pána. Ale ani sviatok Zjavenia Pána, ani svätá Štyridsiatnica neučinia ľudí dôstojných Svätého Prijímania, ale učinia ich hodnými úprimnosti a čistoty duše. S touto čistotou svojej duše môžeš prijímať zakaždým (keď sa zúčastňuješ na liturgii) a bez nej radšej neprijímaj nikdy, lebo aj apoštol Pavol hovorí: „Zakaždým, keď toto robíte, ohlasujete Pánovu smrť.“[169]

Svätý Ján Zlatoústy v tom vidí neporiadok a veľký zmätok, keď poukazuje na to, že kresťania často, keď sú čistými, tak neprijímajú, a keď prichádza Pascha, tak aj napriek tomu, že urobili nejaké zlo, bez rozmýšľania prijímajú Svätú Eucharistiu. Zlatoústy o tom hovorí ako o veľmi zlom zvyku, ktorý sa ako nejaká tradícia udomácnil medzi kresťanmi. „Darmo sa slúži Svätá Liturgia každý deň, zbytočne stojíme v oltári, keď nikto neprichádza, aby prijal Svätú Eucharistiu. Nehovorím to pre to, aby ste len tak zo zotrvačnosti prijímali Svätú Eucharistiu, ale aby ste sa stali skutočne dôstojnými jej prijatia“.[170]

---

[169] „A tak vždy, keď budete jesť tento chlieb a piť tento kalich, zvestujete Pánovu smrť, kým nepríde.“ 1 Kor 11, 26.

[170] преподобный Никодим Святогорец (Калливурцзис). *Книга душеполезнейшая о непрестанном причащении Святых Христовых Таин.* Перевод с греческого: архимандрит Симеон (Гагатик). — Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2014, s. 35.

Ó človeče! Si nehodný Prijímania? Potom nie si hodný počuť liturgické modlitby. Počuješ diakona, ktorý stojí a vyzýva: „Tí, ktorí robia pokánie, všetci prosia Boha, aby vám odpustil.“ Tí, ktorí neprijímajú Eucharistiu, nachádzajú sa medzi kajúcnikmi. Tak prečo stojíš? Ak si medzi tými, čo činia pokánie, vtedy nemôžeš prijímať telo a Krv Christa, pretože ten, ktorý neprijíma, je medzi tými, ktorí činia pokánie. Preto diakon volá: „Choďte von tí, ktorí sa nemôžete modliť k Bohu“, a ty stojíš aj naďalej arogantne? Ak nie si jedným z tých, ktorí majú činiť pokánie, ale máš možnosť zúčastniť sa na prijímaní, prečo nič nerobíš pre to, aby si mohol prijímať? Alebo nepovažuješ Prijímanie za veľký dar a opovrhuješ ním? Porozmýšľaj, prosím ťa! Tu je kráľovská hostina, anjeli slúžia na tejto hostine, samotný Kráľ je na nej prítomný a ty tu stojíš a len sa pozeráš. Odev tvojej duše je špinavý a s tebou to nič nerobí? Na každej liturgii prichádza Christos, aby videl tých, ktorí sedia na hostine, s každým sa zhovára a každému vo svojom svedomí hovorí: „Priatelia, ako tu stojíte (v chráme) bez svadobného rúcha?“ Nepýta sa: „Prečo si si sadol k jedlu?“ Ale ešte predtým, ako sa posadil, mu povedal, že nie je ani hoden sem vstúpiť. Nepovedal „prečo si si ľahol?“, ale „ako si sa dostal dovnútra?[171]

[171] Pozri Mt 22, 2 – 14. Kráľovstvo nebeské je podobné človeku - kráľovi, ktorý vystrojil svadbu svojmu synovi. I poslal svojich sluhov, aby zavolali pozvaných na svadbu; ale nechceli prísť. Opäť poslal iných sluhov a hovoril: Povedzte pozvaným: Hľa, pripravil som obed, moje voly a kŕmny dobytok sú pozabíjané a všetko je pripravené; poďte na svadbu. Ale oni nedbali na to a odišli: jeden na svoje pole, druhý za svojím obchodom; ostatní pochytali jeho sluhov, zhanobili ich a pozabíjali. Keď to kráľ počul, rozhneval sa, poslal svoje vojská, tých vrahov zahubil a ich mesto spálil. Vtedy

To isté teraz zvestuje Christos všetkým nám, stojacim drzo, bez hanby z vlastných hriechov a vášní, veď každý kto nemá účasť na Svätom Prijímaní, stojí nehanebne a drzo. Svätý Ján Zlatoústy poukazuje na to, že pokiaľ kresťan nie je hodný na konci Svätej Liturgie uvidieť Boha, nech uteká spolu s katechumenmi, pretože nemá nič viac ako oni. Katechumeni, ktorí nie sú pokrstení, sa nemôžu zúčastňovať na Svätej Eucharistii a kresťan, ktorý už je pokrstený a má túto možnosť, sa nakoniec ukazuje ako hriešny a nedôstojný Svätého Prijímania.[172] Človek sa vyhovára, že nie je hodný Prijímať. Ale potom je nedôstojný aj samotnej účasti na modlitbe, pretože Svätý Duch zostupuje nielen na predložené Sväté Dary, ale aj na tieto piesne a modlitby.

Ak by súčasní sektári skutočne študovali Sväté Písmo, nenasledovali by tých prvých heretikov, s ktorými nakoniec spoločne zahynú. Pomedzi nich zákerný diabol zasial rôzne herézy, pričom ich okrem iného pripravil o Svätý Krst. Nás pravoslávnych sa snaží zničiť tým, že nás odstaví z kontinuity Svätého Prijímania. Keďže sa mu nepodarilo otriasť naším

---

hovorí svojim sluhom: Svadba je pripravená, ale pozvaní neboli hodní. Choďte na rázcestia a koho len nájdete, pozvite na svadbu. Sluhovia vyšli na cesty a zhromaždili všetkých, ktorých našli, zlých aj dobrých. I naplnila sa svadobná sieň hosťami. Keď však vošiel kráľ, aby si pozrel hostí, uvidel tam človeka neoblečeného do svadobného odevu. I hovorí mu: Priateľu, ako si sem vošiel bez svadobného odevu? On však zanemel. Vtedy kráľ povedal sluhom: Zviažte mu nohy aj ruky, vezmite ho a vyhoďte do vonkajšej tmy; tam bude plač a škrípanie zubami.

[172] преподобный Никодим Святогорец (Калливурцзис). *Книга душеполезнейшая о непрестанном причащении Святых Христовых Таин.* Перевод с греческого: архимандрит Симеон (Гагатик). — Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2014, s. 37.

postojom k Svätému Krstu, hľadá nejaký iný spôsob, ako nás usmrtiť.[173]

[173] Tamže, s. 152.

Záver

Po zvážení všetkých hlavných eucharistických teórií sme dospeli k záveru, že iba učenie o bytostnej premene chleba a vína na pravé Telo a Krv Pána je pravoslávnym učením o Tajomstve Svätej Eucharistie. Len toto učenie plne zodpovedá Svätému Písmu a názorom Svätých Otcov. Potvrdzuje, že v kalichu sa nachádza práve Telo a Krv, ktoré prijal Boh Slovo (Logos) od Najčistejšej Panny, v ktorom vykonal dielo našej spásy, ktorým trpel, zomrel na kríži, vstal z mŕtvych, v ktorom vystúpil a zostáva v Nebi „po pravici Boha Otca". Jeho absolútne bezhriešne človečenstvo, ktoré prijímame, uhasína naše vášne, premieňa naše telá a duše, spája nás s Božstvom Christa a dáva dar večného života. Účasťou sa stávame účastníkmi Večere Pánovej a máme účasť na Jeho obeti na kríži.

Naše spojenie s Christom v Eucharistii je jedinečné, nedá sa ničím nahradiť. Nič sa nemôže porovnávať s najväčšou svätyňou eucharistických darov, ktoré sú Kristovým vlastným zbožšteným a neporušiteľným Telom a Krvou. Preto sa Eucharistia nazýva „Božská".

V prijímaní sa zjednocujeme s Christom tým najtesnejším spôsobom. Doslova s Ním „splývame", stávame sa pre Neho „spolutelesnými a nevinnými". Ochutnávajúc najčistejšie Telo a najsvätejšiu Krv Spasiteľa vstupujeme do najužšieho spoločenstva s Jeho Presvätou dušou, spájame sa so samotným Božstvom Christa „neoddeliteľne a nerozlučne" a zároveň sme spojení s ľudskou prirodzenosťou Spasiteľa.

Eucharistia je liekom, ktorý sa nedá s ničím porovnať. Je pre naše telo a našu dušu posvätením, ktoré spolu (naša duša

a telo), s úplne dokonalou a absolútne bezhriešnou ľudskou prirodzenosťou Spasiteľa vstupujú do ďalšieho štádia zbožštenia, ak sa človek zúčastňuje na Eucharistii s čistým srdcom. Ten, kto dôstojne prijíma , má v sebe večný život, pretože má podiel na Zdroji života. Navonok jednoduchý, no zároveň nepredstaviteľne veľký zázrak bytostnej premeny nás robí svedkami Božej všemohúcnosti. Boh premieňa chlieb a víno na podstatu svojho Tela a Krvi. V Eucharistii sa Boh nespája s ľudstvom ako celkom, ako sa spája s nami pri vtelení, ale spája sa s konkrétnou osobou.

Na základe preštudovania patristických textov a vychádzajúc z textov Evanjelia o Tajomstve Prijímania, nám bolo jasné, že učenie Cirkvi o tejto Tajine je v podstate jediné. Je to v plnosti vyjadrené ako vo Svätom Písme, tak aj vo všetkých dielach Svätých Otcov, ktoré sme študovali.

Môžeme usudzovať, že život bez Eucharistie je vlastne životom bez Boha. Život bez Boha je život prázdny, život, ktorý nedáva zmysel, nemá svoje uplatnenie nielen v tomto veku, ale ani vo veku budúcom. Len samotná spoveď nerobí človeka svätým. Spolu s pokáním je to len začiatok cesty smerujúcej k Bohu. Tak isto je dôležité pripomenúť, že kňaz nemá právo bez vážneho dôvodu odlúčiť človeka od Eucharistie. Nikde v kánonoch Cirkvi nenachádzame epitímiu za to, že niekto často pristupuje k Eucharistii, podobne ako nikde v pravidlách Cirkvi nenachádzame nariadenie nepúšťať k Eucharistii tých, ktorí si želajú pristupovať aspoň dvakrát v mesiaci.

Zoznam bibliografických odkazov

PRAMENNÁ LITERATÚRA

ALFEJEV, I.: 2016. *Mystérium víry. Uvedení do pravoslavné teologie*. Pavel Mervart 2016. ISBN 978-80-7465-209-7.

ARCHIMANDRITA GEORGIOS: *Theosis (zbožtení) jako smysl života člověka*. Brno 2006.

Ignatios Antiochijský. 2004. List Rímskym. In: Spisy apoštolských otcov. (prel. K. Gábriš). Doplnené a upravené vydanie. Bratislava 2004, s. 76 – 81. ISBN 80-88827-30-2.

Ignatios Antiochijský. 2004. List Rímskym. In: Spisy apoštolských otcov. (prel. K. Gábriš). Doplnené a upravené vydanie. Bratislava 2004, s. 87 – 89. ISBN 80-88827-30-2.

Ignatios Antiochijský. 2004. K filadelfským kresťanom. In: Spisy apoštolských otcov. (prel. K. Gábriš). Doplnené a upravené vydanie. Bratislava 2004, s. 90 – 93. ISBN 80-88827-30-2.

Ignatios Antiochijský. 2004. K smyrnským kresťanom. In: Spisy apoštolských otcov. (prel. K. Gábriš). Doplnené a upravené vydanie. Bratislava 2004, s. 93 – 96. ISBN 80-88827-30-2.

EGERIA: *Púť do Svätej zeme.* Itinerarium Egeriae. Bratislava 2006.

ЕПИСКОП ПОЛОЦКИЙ И ГЛУБОКСКИЙ ФЕОДОСИЙ: *1999. Гомилтика. Теория церковной проповеди*.

Московская Духовная Академия Сергиев Посад 1999. ISBN 5-88056-011-2.

HIPPOLIT RÍMSKY: *Apoštolská tradice.* Velehrad 2000. ISBN 80-86045-45-5.

HORKAJ, Š., PRUŽINSKÝ, Š.: 2003. *Eucharistia. Tajomstvo Božieho kráľovstva.* Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov 2003.

ИОАНН ДАМАСКИН. 2003. *Точное изложение православной веры*. Издательство Сретенского монастыря Москва 2003.

КИРИЛ АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ, 2001. *О манне и крастелях*. Москва. 2001.

КИРИЛЛОВ, А.: 2009. *Догматическое учение о таинстве Евхаристии в творениях св. Иоанна Златоуста.* Санкт-Петербургская православная духовная академия Архив журнала «Христианскоечтение» Санкт-Петербург 2009.

КИРИЛЛОВ, А.: 1896. *Догматическое учение о таинстве Евхаристии в творениях св. Ефрема Сирина.* Богословский вестник, 4 №11 (1896) 27, s. 167 – 193.

КОНДРАКОВ, П.: 2009. *Со страхом Божим и верою рпиступите. Из опита служения литургии св. праведним Иоаном Кронштадтским.* Москва 2009, ISBN 5-94625-330-7.

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ ТВОРЕНИЙ СВЯТИТЕЛЯ ИОАИИА ЗЛАТОУСТА. 2005. Том 7 – 9. Издателство Белорусского Экзарата – Белоруской Православной Церкви. Харвест 2005. ISBN 985-6503-82-5.

Преподобный Никодим Святогорец (Калливурцзис). *Книга душеполезнейшая о непрестанном причащении Святых Христовых Таин.* Перевод с греческого:

архимандрит Симеон (Гагатик). — Ахтырский Свято-Троицкий монастырь, 2014, ISBN 5-88017-075-6

ŘEHOŘ Z NYSSY. 2015. Katechetická reč. Praha, vydavateľstvo OIKOYMENH. ISBN 978-80-7298-513-5.

СВЯТИТЕЛЬ КИРИЛЛ АРХИЕПИСКОП ИЕРУСАЛИМСКИЙ: 1991. *Поученuа огласuтельные uтайноводственные.* Москва 1991.

СЫСОЕВ, Д., МАКСИМОВ, Г. 2012. *Как часто надо причащаться*. Благотворительный фонд „Миссионерский центр имени иерея Даниила Сысоева“, Москва 2012, ISBN 978-8-4279-0019-5.

Св. ИРИНЕЙ ЛИОНСКИЙ, 2008. *Против ересей*. *Доказателство апостольской рпроповеди.* Санкт-Петербург 2008. ISBN 978-5-903525-22-5

Св. ИОАНН КРОНШТАДТСКИЙ, 2014. *Живой колос с духовной нивы*, Издательство: Белорусская Православная церковь, 2014.

ШАРАПОВ, В., протоиерей: *Что находится в Чаше Причастия?* : размышления о тайне евхаристического преложения (пресуществления) . - Москва: Три сестры, 2011, s. 426. ISBN 978-5-905142-05-5

TKAČEV, A.: 2018. *Nebeský chléb*. In: Hlas pravoslaví, č. 2/2018. Vydává Pravoslávna církev v českých zemích. Praha. ISSN 0323-1089.

WARE, T.: 1987. *The Orthodox church*. Penguin books, London 1987, ISBN 9780140146561

ZIZIOULAS, J.: 1995. *Eucharistia a Božie Kráľovstvo.* In: Pravoslávny teologický zborník. PU v Prešove, PBF 1995, roč. XVIII (3), s. 44 – 90.

ЗИЗИУЛАС И.: 2009. *Церков и Евхаристия*. Сборник статей по православной экклесиологии. Богородице-Сергиева пустынь 2009. ISBN 978-5-98268-004-4.

ЖИЗНЬ ВО ХРИСТЕ СОГЛАСНО УЧЕНИЮ СВЯТИТЕЛЯ ГРИГОРИЯ ПАЛАМИ. 2018. Священная Фессалоникийская митрополия. Кафедральний храм святителя Григория Паламы. Салоники 2018.

SEKUNDÁRNA LITERATÚRA:

АНАГНОСТОПУЛОС, С.: 2016. *Беседы о литургнческой жизни Церкви*. Санкт-Петербург. 2016.

Dr. IRINEJ, epipskop báčsky: *Sväté Prijímanie – liek nesmrteľnosti.* Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2021

Митр. ВЕНИАМИН (ФЕДЧЕНКОВ), 1997. *Всемирный светильник преподобный Серафим Саровский*, Москва 1997.

Кирил АЛЕКСАНДРИЙСКИЙ, 2001. *Глафиры, или искусные объяснения избранных мест из книги Исход*. Творения свт. Кирила Александрийского, Том II, Москва 2001.

KOCVÁR, V.: 2018. *Apoštolské ustanovenia a kánon kníh Svätého Písma* [electronic]. In: Biblia a wspólczesnosc [electronic] : teologiczne, kanoniczne, socjalne i spoleczne przeslanie Biblii dla wspólczesnosci. Gorlice : Diecezjalny osrodek kultury prawoslawnej ELPIS w Gorlicach, 2018, s. 196-200. online: http://www.okp-elpis.pl

KOCVÁR, V.: 2018. *Liturgický chlieb* [electronic]. In: Pravoslávie a súčasnosť [electronic] : zborník príspevkov z X. vedeckej konferencie študentov, absolventov a mladých vedeckých pracovníkov. Prešov : Prešovská univerzita v

Prešove, 2018,s.63-66, online http://www.pulib.sk/web-/kniznica/elpub/dokument/Kocvar8/subor/08_Kocvar.p-df

KOCHAN, P.: 2018. *Historicko-patristický úvod k Tretiemu listu ku korintským od apoštola Pavla* [print]. In: Acta Patristica [print]. Roč. 9, č. 19. - Prešov, (2018), s. 177-184, ISSn 1338-3299

KOCHAN, P.: 2014. *Prierez gnozeológiou vybraných cirkevných spisovateľov*. In: Acta Patristica : vedecký recenzovaný akademický časopis zameraný hlavne na oblasti patrológie, teológie, religionistiky, biblistiky, hermeneutiky, filozofie, pedagogiky, psychológie, sociológie a svetových a cirkevných dejín, Roč. 5, č. 10 (2014), s. 68-86, ISSN 1338-3299

KORMANÍK, P.: 2010. *Pravoslávne dušpastierstvo III*. Prešovská univerzita v Prešove. ISBN 978-80-555-0293-9.

KORMANÍK, P.: 2017. *Sväté svätým!* In: Pravoslávny kalendár 2018. Vydala: Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, Prešov 2017, ISBN 978-80-89643-05-9.

KUZMYK, V.: 2009. *Svätootcovský pohľad na aktuálnosť spásy vo vzťahu k svätej tajiny krstu*. In: Cesta obnovy človeka v súčasnej pluralitnej spoločnosti. - Gorlice : Diecezjalny osrodek kultury prawoslawnej "ELPIS" w Gorlicach, 2009.

KUZYŠIN, B.: 2009. *Niektoré momenty z pedagogických reflexií svätého Vasilija Veľkého*. cit. dielo. In: Pravoslávny teologický zborník. PU v Prešove, PBF 2009, roč. XXXIV (19), s. 85.

Metropolita KRYŠTOF: Svatý Nikodém Svatohorec: O častém svatém přijímání drahocenných Christových tajin. In: Nipsis. Časopis zaoberajúci sa otázkami, teológie,

filozofie, etiky a duchovnosti v spoločenskom kontexte. Č. 9. Ročník 5, 2010, ISSN 1337-0111

МЕЙЕНДОРФ, И.: 2007. *Введение в святоотеческое богословие.* Минск 2007.

NIKULIN, A.: 2009. Astrológia a kresťanstvo. In: Pravoslávny kalendár 2010 : ročenka s kalendáriom a duchovným čítaním. - Prešov : Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi, 2009.

ПЕВНИЦКИЙ, В. Ф.: 1908. Церкоовное красноречие и его основные законы. 2. издание. Киев 1908.

PILKO, J.: 2011. *Katechéza v I. a III. storočí.* Gorlice : Diecezjalny osrodek kultury prawoslawnej ELPIS w Gorlicach, 2011. ISBN 978-83-63055-97-4.

PILKO, J.: 2013. *Katechéza a katechetické spisy v 4.-5. storočí.* Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Pravoslávna bohoslovecká fakulta, 2013. ISBN 978-80-555-0949-5.

Pravidla všeobecných a místních sněmů i svatých Otců pravoslavné církve. In: https://www.orthodoxia.cz/-kan_01.htm#NADP7

PRUŽINSKÝ, Š.: 2018. *Biblické učenie o plodoch spravodlivosti* [print]. In: Acta Patristica [print], Roč. 9, č. 18. - Prešov, (2018), s. 35-42, ISSN 1338-3299

PRUŽINSKÝ, Š.: 2014. *Hriechy cudzoložstva a vraždy v kontexte Starého a Nového Zákona.* In: Acta Patristica : vedecký recenzovaný akademický časopis zameraný hlavne na oblasti patrológie, teológie, religionistiky, biblistiky, hermeneutiky, filozofie, pedagogiky, psychológie, sociológie a svetových a cirkevných dejín, Roč. 5, č. 11 (2014), s. 140-146, ISSN 1338-3299

PRUŽINSKÝ, Š.: 2007. *Sväté Písmo ako zjavené slovo Božie a jeho výklad v dielach sv. Jána Zlatoústeho.* Prešovská univerzita

v Prešove. Pravoslávna bohoslovecká fakulta. Prešov 2007. ISBN 978-80-8068-627-7.

PRUŽINSKÝ, Š.: 2004. *Byzantská teológia II. Doktrína.* Vydala Prešovská univerzita v Prešove. Pravoslávna bohoslovecká fakulta, Prešov 2004. ISBN 80-8086-286-0.

SVÄTÝ AGUSTÍN: 2004. *O kresťanskej náuke. Omilosti a slobodnej vôli.* Vydavateľstvo Petra. Prešov 2004.

SVÄTÝ AUGUSTÍN: 2005. *Katechetické spisy*. Praha 2005. ISBN 80-85929-78-3

ŠAK, Š.: 2002. *Pristupovanie k Božskému (svätému) prijímaniu.* In: Pravoslávny teologický zborník. Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. XXV (10) 2002, s. 181 – 194. ISBN 80-8068-166-X

ŠAK, Š.: 2009. *Obnova katechizácie a kresťanskej výchovy v sekulárnej spoločnosti*. In: Nipsis č.8, roč. IV. Prešov 2009.

SAVČÁK, P.: 2016a. *Odpovede prepodobného Nikodíma Svätohorca a svätého Makária Korintského na námietky proti častému prijímaniu svätých Christových Tajín* (1). In: Odkaz sv. Cyrila a Metoda. Mesačník Pravoslávnej cirkvi na Slovensku. č.3, roč. 62/ 2016.

SAVČÁK, P.: 2016b. *Odpovede prepodobného Nikodíma Svätohorca a svätého Makária Korintského na námietky proti častému prijímaniu svätých Christových Tajín* (2). In: Odkaz sv. Cyrila a Metoda. Mesačník Pravoslávnej cirkvi na Slovensku. č.4, roč. 62/ 2016

SCHAFF, P.: 2004. *On the Mysteries*. In: Ambrose: Selected Works and Letters. Grand Rapids, Michigan: Christian Classics Ethereal Library 2004.

СХИИГУМЕН САВВА: *Опыт построения истинного миросозерцания.* Переиздание Спасо – Преображенского Мгарского монастыря, Полтавская епархия 2001.

ZIZIULAS, I.: *Eucharistická jednota a katolicita (sobornosť Cirkvi).* In: Pravoslavný teologický sborník IV. Pravoslavná církev v československu. Praha 1974.

ŽUPINA, M.: 2017. *Prvotný stav človeka v raji (raj a púšť ako stavy života a mysle človeka)* In: Acta Patristica : vedecký recenzovaný akademický časopis zameraný hlavne na oblasti patrológie, teológie, religionistiky, biblistiky, hermeneutiky, filozofie, pedagogiky, psychológie, sociológie a svetových a cirkevných dejín, Roč. 8, č. 17 (2017), s. 83-97, ISSN 1338-3299

ŽUPINA, M.: 2009. *Duchovný a etický život človeka*. Prešov 2009.

ZOZUĽAK, J.: 2001. *Katechetické poslanie cirkvi*. Prešov 2001. ISBN 80-8068-058-2.

ZOZUĽAK, J.: 2005. *Filozofia, teológia, jazyk.* Prešov 2005. ISBN 80-8068-352-2

ZOZUĽAK, J.: 2012. Ján Zlatoústy a jeho teológia eucharistie. Prešov 2012.

ZOZUĽAK, J.: *Život Nikodíma Svätohorského*. In: Nipsis. Časopis zaoberajúci sa otázkami, teológie, filozofie, etiky a duchovnosti v spoločenskom kontexte, č. 9. Ročník 5, 2010, ISSN 1337-0111

INTERNETOVÉ ZDROJE

ИОАНН ЗЛАТОУСТ, *Беседа XLVII на Евангелие Иоанна*. [online]. [cit.17.10.2018]. Dostupné z http://www.kistine1.narod.ru/ZLATOUST/Z08_2/t08_2.htm

ИОАНН ЗЛАТОУСТ, *Он же. Беседа XXV на Первое послание к коринфянам.* [online]. [cit.17.10.2018]. Dostupné z http://www.kistine1.narod.ru/ZLATOUST/-Z10_1/Z10_1_25.htm

ИОАНН ЗЛАТОУСТ, *Беседа LXXXII на Евангелие Матфея.* online]. [cit.17.10.2018]. Dostupné z http://www.kistine1.narod.ru/ZLATOUST/Z07_2/Z07_2_38.htm

ИУСТИН ФИЛОСОФ: *I-ая Апология.* Представленная в пользу христиан Антонину Благочестивому. In: http://www.odinblago.ru/pamatniki_3/3

HILARION Alfejew, 2013. *O częstym przystępowaniu do Eucharystii*. [online]. [cit.9.8.2018]. Dostupné z http://www.kosciol.pl/article.php/20120102002803390

ХУЛАП, В.Ф., *Катехуменат в истории Церкви.* [online]. [cit.5.4.2017]. Dostupné z http://www.biblicalstudies.ru-/HC/35.html.

PRUŽINSKÝ, Š.: 2018 Biblické učenie o pozemskej, duševnej a démonickej múdrosti .In: Biblia a wspólczesnosc [electronic] : teologiczne, kanoniczne, socjalne i spoleczne przeslanie Biblii dla wspólczesnosci. Gorlice : Diecezjalny osrodek kultury prawoslawnej ELPIS w Gorlicach, 2018. s. 76-87. http://www.okp-elpis.pl

TOMKO, Dušan, 2012. *Návrat k Eucharisti – inej cesty niet.* [online]. [cit.9.8.2018]. Dostupné z https://novyklokocov.webnode.sk/navrat-k-eucharistii/

TOMKO, Dušan, 2012. *Prioritou Cirkvi je obnova eucharistického vedomia.*Dostupné z https://novy-klokocov.webnode.sk/navrat-k-eucharistii/

Творения Святого отца нашего ИОАННА ЗЛАТОУСТА архиепископа Константинопольского. *Против Иудеев.* Том первый, книга вторая. . [online]. [cit.3.10.2018], dostupné z: http://www.kisti-ne1.narod.ru/ZLATOUST/Z01_2/Z01_2_21.htm

УСПЕНСКИЙ *Н., Д., Святоотеческое учение о Евхаристии и возникновение конфессиональных расхождений.* Анафора: опыт историко-литургического анализа. Глава четвертая. [online]. [cit.3.10.2018], dostupné z: https://azbyka.ru/otechnik/Nikolaj_Uspenskij/svjatootecheskoe-uchenie-o-evkharistii-i-vozniknovenie-konfessionalnykh-raskhozhdenij/#note2

REGISTER

A

Alexander Schmemann, 43
Ambróz Milánsky, 47
Antimins, 14
Anton Tagas, 8
Antonij, 8
Apoštol Pavol, 28, 69
Apoštoli, 25
Atanáz Veľký, 47

B

Biskup, 10, 53, 65
blahodať, 8, 11, 12, 31, 32, 50, 66, 67, 70, 71, 85
Bohorodičky
  Bohorodička, 9

C

Cirkev, 7, 28, 29, 58, 59, 71, 75, 88
Cyril Alexandrijský, 47

Č

Čarodejník, 79

D

Dimitrij Rostovský, 70
Diskos, 13
duchovník
  duchovníka, 55

E

epitímie
  epitímiami, 84
Eucharistia, 2, 5, 8, 12, 17, 18, 22, 24, 25, 35, 37, 50, 52, 67, 68, 71, 72, 75, 76, 77, 78, 85, 104, 107, 108
Eucharistie, 7, 27, 29, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 51, 52, 53, 56, 58, 59, 69, 70, 72, 74, 76, 77, 78, 82, 83, 84, 85, 86, 87
Eutímij, 18
Evanjelista Lukáš, 28
Evtímia Veľkého, 42

G

Golgote, 25
Gréci, 78
Gregor Nysský, 47
Gregor Teológ,, 47

H

hesichastické hnutie, 90
Hospodinovej, 75

C

Chrisant Katsulojanakis, 21
Christos, 7, 9, 13, 14, 17, 18, 22, 24, 25, 26, 27, 31, 33, 34, 40, 43, 52, 56, 65, 68, 70, 71, 74, 84, 86, 89, 93, 94, 95, 96, 101, 102

I

Ignatij Bohonosec, 47
Ilarion Alfejev, 53
Isus, 13, 14, 18, 25, 33, 34, 86, 93, 94
Isusa Christa, 25, 27, 41, 43, 71, 77, 82, 85

J

Ján Kassian, 81
Ján Krondštadský, 42, 47
Ján Kronštadský, 15
Ján Zlatoústy, 14, 26, 34, 36, 47, 48, 61, 63, 64, 86, 95, 99, 100, 102, 113
Jeroným, 15
Judáš, 48, 65

K

Kalicha, 75, 89
kňaz, 7, 8, 9, 14, 15, 17, 19, 21, 44, 45, 46, 47, 52, 57, 65, 75, 97, 98, 105
kollyvadovci, 91, 92
Kopija, 14

L

Liturgia, 85
Logos, 104

M

Makária Veľkého, 79
Makárij, 80
Mina, 16
myropomazani, 7

N

Nikodím Svätohorský, 46, 47
Nikodíma Svätohorca, 46, 47, 48, 56, 82, 112
Nikodým Svätohorský, 99

P

Paisij Veľký, 42
Pajsij Svätohorský, 67
Pravoslávny kresťan, 45
Prepodobný Onufrij Veľký, 42
proskomídiu, 8

R

rekatechizácia, 76

S

Serafím Sarovský, 85
Sinajských Otcov, 42
smrť, 28, 48, 69, 73
spoveď, 58, 60, 63, 78, 83, 105

Svätá Liturgia, 12, 100
Sväté Dary, 8, 97, 102
Sväté Tajiny, 69
Svätých Darov, 8, 54

T

Tajina, 5, 12
tajiny
  tajina, 27, 43, 48, 50, 51, 65, 77, 82, 83, 110
Telo a Krv, 13, 15, 16, 25, 26, 31, 33, 34, 98, 100
Teofán Zatvornik, 42

V

Veľkého pôstu, 48

Ž

Židom
  Žid, 24, 63

ThDr. Ján PILKO, PhD.

EUCHARISTIA

(MEDZI NEBOM A ZEMOU)

Recenzenti: Prof. ThDr. Milan Gerka, CSc.
doc. ThDr. Štefan Šak, PhD.
ThDr. Pavol Kochan, PhD.

Jazyková úprava: Mgr. Anna Hostová

Technický redaktor: ThDr. Ján Pilko, PhD.

Vydavateľstvo: Diecezjalny Ośrodek Kultury Prawosławnej "ELPIS" w Gorlicach

ISBN 978-83-63055-64-6